

GENTRY TÖRTÉNETE^A

ELBESZÉLÉSEK

ÍRTA

GOTTIER LAJOS.

BUDAPEST,

RÉVAI LEÓ UDVARI KÖNYVKERESKEDÉSE.
1904.

Budapest. Nagy Sándor könyvnyomdájából. (IV.. Papnövélde-utona8.s»)

Ha más nem akad . . .

I.

Az egész vármegye egymásnak szánta őket. Barátos Géza máj. évek óta mindennapos volt a Gabróczy kúrián. Ámbár Tessza és a férfi közt olyan félig meghitt, félig pajtáskodó tónus uralkodott, s ebből bajos átsapni a komolyabb, érzelmes hangba, amely, rendes körülmények között, meg szokta előzni a mátkaságot.

Az érdek mind a két részről ki volt zárva. Gabróczy Tesszának is ép úgy meg volt a maga ezer hold földje, mint Barátos Gézának. A férfi egy évi házasság után vesztette el a feleségét, aki őt általános örökösévé tette. Nagy bosszúságára a kis-kenderesi Kendreőyeknek. Ezek aztán mindenáron Arnelit, az ifjabbik lányukat akarták a nyakába varni. Gondolván, hogy ami elveszett a réven, megkerül a vámon. Csakhogy Barátos nem igen akart belé menni a dologba. Elég egy sütetből egy lepény. Szívesebben taposta a földet a szép Tessza körül.

Korra is jobban egymáshoz illettek. A huszonkét éves fekete szemű jukker leány és a harminczöt-

éves javakorbeli özvegy magyar, akinek vastag szőke bajuszába itt ott már ezüst szálak szövődtek.

Kendreőy Ameli meg éppen bogy a tizenhetedik évét töltötte be. Tizennégy éves volt, mikor a testvére, Barátosné meghalt.

Hát, elég az hozzá, hogy Tessza és Géza meglehetősen állhatták egymást. Anélkül, hogy szerelemről lett volna szó valamikor közöttük.

A férfi biztosra vette, hogy a leány hozzá megy, ha megkéri. De azért nyugodtan várt, (maga se tudta mire) mint akinek rendben van a szénája. Tessza is biztosra vette, hogy ez a megkérés be fog következni, s körülbelül tisztában volt vele, hogy nem fog kosarat adni neki. Kicsit ugyan bántotta a hiúságát, hogy az embei' késik a vallomással. Emellett azonban nap nap után találkoztak és czimboráltak. A lány szüleinek nem volt kifogása a dolog ellen.

Balmáson kevés az úri család. Az a kevés meg összetart. A férfiak ittak nagyokat, kártyáztak és pipáztak. A mint falun szokás. Be-bejártak a megye székhelyére, vásárok és megyegyűlés alkalmával. No meg a bálókra. Gabróczyék portája központja volt a vidék dzsentrí urainak. Tesszának nem volt hiánya az udvarlókban. Ő azonban elég röviden bánt velők. Nem haragudtak érte. Tudták, hogy Barátosnak előnye van mindenik fölött.

Kár, hogy ez az ember egy kissé elhanyagolta magát. Csak úgy járt mándliban és csizmában, mint a legtöbb falusi magyar. Senki sem ösmerte volna meg benne az egykori „fess” huszárt, aki 12 ezer forintot vert el Bécsben egy év alatt, míg az önkéntességet kiszolgált.

II.

De hát semmi sem tart örökké. Egyszer csak Barátos Géza is ráadta a fejét, hogy beszél Tesszával.

Úgy történt, hogy Gabróczyéknál nagy név-estét tartottak. A házikisasszonynak volt nevenapja. Ott volt minden épkézláb ember a vármegyéből. Éjféltajt, mikor egy végtelen vacsora után, a kedélyek már elérték a legmagasabb fokot, Barátos Géza egyet sodorított tömött szőke bajuszán, s azt gondolta magában, hogy: „Most, vagy soha!”

Tessza leült pihenni a kis oldalszobába, az ablak mellé. Kifáradt a sok kínálgatásba és fekete kávé főzésbe, a korhelyeknek. A harmadik szobából a mulatók zaja, zűrzavaros hangok, éneklés, pohárcsengés hallatszott át hozzá. A lány két kezét ölében összetéve bámult maga elé, élvezve az édes semmittevést, amikor Barátos megjelent előtte.

- No mi az? Megunta a kvaterkázást, hogy ott hagyta őket?

— Nem én, hanem magát keresem.

— Engem könnyű megtalálni. A lány mosolyogva nézett rá...

Ez igen bátorító kezdet volt ahhoz, amit a férfi akart neki mondani.

Es amint ott ültek ketten, elszigetelve a társaságtól, Barátos röviden, keresetlen szavakkal adta elő szándékát. Nem olyan lángoló szerelmi vallomás volt, a milyenről legtöbb leány álmodozik, egy egy lázas, báli éjszaka után, hanem komoly, becsületes házassági ajánlat.

Tessza nyugodtan végig hallgatta, mialatt a férfi ültében kissé előhajolva, az izgalomtól kipirult arczczal nézett szeme közzé.

A lány pár pillanatig késett a válasszal, aztán beszélni kezdett.

(Én nem tudom mi jutott eszébe? Nyilván megszállta a pajkosság ördöge.)

— No hallja! — szólt és bizonyos kaczérsággal féloldalt hajtotta érdekes, szép fejét — no hallja! ez hamarább is eszébe juthatott volna!

A férfi elnevette magát.

— Jobb későn, mint soha.

— Csak azért mondom, mert az öregekkel éppen a napokban határoztuk el, hogy a telet a fővárosban töltjük.

— És micsoda befolyással van ez a dologra?

— Hiszen, tulajdonképen nincs rá közvetlen befolyással, de ... azért mégis ...

— Mégis? . . . Kérdőleg nézett rá. A lány mintegy hirtelen elhatározással kezdett beszélni.

— Tudja . . . őszinte leszek magához. (Jaj! az emberek olyankor rendesen kellemetlen dolgot szoktak mondani, amikor úgy kezdik, hogy! „Őszinte, leszek.” Gondolta a férfi.)

— Hát én azt hiszem, hogy a nagy szerelem nem öli meg magát értem. Én is úgy vagyok magával. Mi kölcsönösen tiszteljük, becsüljük egymást, és talán meg is szoktuk azt a gondolatot, hogy férj és feleség leszünk. Lehet, hogy egész jó házasság lenne a miénk. Mind a ketten „Jól járnánk egymással/ De. . . azért én azt gondoltam, hogy mi megkapjuk egymást később is. Ha maga már eddig várt a megkéréssel, nem fog valami nagyon epedni

a gyors válasz után sem. Mi most folmegyünk Pestre, a telet ott töltjük s ha maga azalatt más nem gondol, és . . . ha nekem azalatt más nem akad — kérem! ne értsen félre — ha nekem ezalatt olyasvalaki nem akad, aki minden boldogságát abban fogja remélni, hogy én legyek a felesége, s aki iránt én is többet fogok érezni a tisztelet és becsülésnél, akkor tavasszal a maga felesége leszek. Jó lesz?

A férfi vállat vont és a két kezével olyan csodálkozó mozdulatot tett, mintha azt akarta volna mondani, hogy: „Na! ilyet se hallottam még!”

A lány lángoló arczczal tette kezét a vállára és gyorsan szólt:

— Kérem! ne mondjon még semmit. Nem szabad azt hinnie, hogy én magát most kikosaraztam, vagy, hogy kicsinylem. Minden utógondolat nélkül kell vennie, amit mondtam. S úgy válaszoljon rá.

A férfi megpödörte bajuszát.

— Nos? beléegyezik?

— Legyen.

Tessza kezét nyújtott neki.

— Köszönöm, hogy megértett. Mi addig is a régi barátságban maradunk. Ez természetes. Most pedik menjünk be a többiekhez.

Karöltve léptek az ebédlőbe. Ott a hangulat tetőpontját érte el. Kurdy Géza remek bariton hangján éppen azt énekelte, hogy:

Piirge molnár Julis lánya

A meny asszony-tánczot járja

Sötét búval, bánattal a szívében . . .

A cigány halkán kísérté . . .

III.

Gabróczynak volt egy vén kisasszony nővére a fővárosban. A „tanti⁴⁴ sokat betegeskedett, s a háziorsó, hogy legalább egyelőre megszabaduljon a szekatúrától, elküldte télére üdülni a Riviérára.

Ennek üresen maradt villájába hurczolkodtak be Gabróczyék.

Tessza nevét akkoriban sűrűen közölték a lapok a báli tudósítások hasábjain.

A biztos föllépésű, elegáns jukker leány ott volt mindenütt, a hol a „társaság⁴⁴ megfordul.

A bölcsödebálon történt, hogy szupirozás közben, mialatt Tessza körül egész raj gavallér tanyáztott, a lánynak minden apropos nélkül, otthon maradt lovagja jutott eszébe.

— Válgon mit csinál most Barátos? Bánkódik-e utánam? (Hiába! jól esett volna neki az a tudat, ^{ho}gy: igen.)

Abban a perczen . . . álom-é, vagy valóság?!.. . Barátos Géza mosolyogva hajolt meg előtte.

— Na de ilyet! A lány fülig pirulva csapta össze két kezét. Hát magát mi jó szél hozta ide, Géza?

— Hogy mi jó szél hozott ide, azt majd elmondom.

Tessza lovagjai kíváncsian nézték meg ezt a napégett, falusi magyart, a kinek megjelenése, a lánynak arczába kergette a vért.

Mama, kérlek, a bukétomat itt hagyom. Szeretnék egyet jární a teremben Barátossal. Az

urak megbocsátanak egy perezre . . . Aztán se szó, se tartomány, karját a férfi karjába öltve, ott hagyta az elámult kompániát.

(Nem! soha se hittem volna, hogy ilyen változáson mehessen valaki keresztül! így Tessza, mi alatt titokban végig mustrálta Barátost, kinek izmos tagjain a frakk ideálisan feszült meg. Szinte hihetetlen, hogy ez az a bálmosi csizmás magyar!)

— Hát minek köszönhetjük ezt a váratlan meglepetést?

— Tudja, nagyon meguntam magam odahaza. Meg aztán Kendreöyék is feljöttek Pestre, (Tessza fehér arczán egy árnyék suhant keresztül) alig maradt otthonn valaki.

— Úgy?

(Egy nem létező ásitást nyomott el a legyezőjével.)

— Még egyet ... (A férfi keményen szembe nézett a leánnyal) Eszembe jutott az is, hogy maga tulajdonképen egy kicsit röviden bánt velem. Engem sem a gólya költött! . . . En is azt gondoltam magamban, hogy szerencsét próbálok. Hát ha akad nekem is más?... Nem mondom, hogy különb, mint maga . . . (Finom malicziával mosolygott) Tessza idegesen nevetett.

— Maga nagy gyerek!

Majd rövid szünet után hozzá tette:

— Kérem, vezessen a helyemre.

Ott aztán Barátos meghajtotta magát és sarkon fordult. Bement a buffetbe. Tessza egész éjjel nem látta őt többet.

IV.

A társaságot egy csöppet sem lepte meg, amikor pár hét múlva híre járt, hogy Vinczeffy Miklós huszár főhadnagy, cs. és kir. kamarás megkérte Gabróczy Tesszát. úgy mondták, hogy már nem sokára jegyet is váltanak.

Ő volt a legkitartóbb a lány lovagjai között. Amint először találkozott vele a jégen, azonnal rabja lett Tessza okos, sötét szemeinek.

Amolyan társaságbeli *comme il fant* ember volt, mint a legtöbb huszár, akinek nyalka bajusza és csengő bongó sarkantyúja van. Tessza és Barátos futólag találkoztak néha a parketten. Pár szót váltottak, aztán ment mind a kettő a maga dolga után.

Barátos eleintén volt egy néhányszor a házuknál is, de csak a hivatalos zsúrok alkalmával. Akkor is inkább Kendreőy Amélivel foglalkozott, aki egész csinos leánnyá nőtte ki magát.

Az igazat megvallva a mi Géza barátunk unta egy kicsit a fővárost. S ha az álszemérem vissza nem tartja, már régen hátat fordított volna az ottani farsang örömeinek.

Így aztán — jobb multság híján — Améli lovagjával szegődött.

Persze Kendreőyék szívesen vették s titokban reménykedtek.

Így álltak a dolgok, amikor egy derűs januári napon, Barátos szembe jött Gabróczyékkal a korzón. Tessza — csodálatosképen — egyedül ment elől. A szülei utána jöttek.

A férfi nem kerülhette ki őket, s minthogy a lány már mesziről mosolygott rá, hozzá csatlakozott.

A sötétkék, prêmes kosztüm kívánatosan érvényesítette Tessza sugár, telt alakját.

A lány, minden bevezetés nélkül, könnyed, fesztelen hangon kérdezte:

— Nos? akadt-e *más*?

— Ohó! Azt előbb én kérdem magától. Maga jött fel hamarább Pestre.

— Nekem . . . akadt.

— Derék.

Pár perczig szótlanul haladtak egymás mellett a Kossuth Lajos-utca aszfaltján. A férfi törte meg a csendet:

— A kamarás?

— Igen.

— Gratulálok!

— Kérem . . . még nem válaszoltam neki. De most magán a sor. Akadt-e magának más?

Feszült figyelemmel leste a választ a férfi ajkairól.

— Igen.

A lány erőltetve mosolygott.

— Külömb mint én?

— A mint vesszük.

— Améli?

— Igen.

Pál' percnyi szünet. Az utcasarkon egy kis leány ibolyát tart feléjük. Tessza halkán, csaknem rekedten kérdezte:

— Szólt már neki?

A férfi kiegyenesedett és minden szótagot külön hangsúlyozva, büszkén válaszolt:

— Ha szoltam volna neki, akkor már a feleségem lenne. *Ő nem várja míg más akad . . .*

Annyi szemrehányás volt a hangjában és tekintetében, hogy Tessza lesütötte szemeit. Egyik sem szólt egy darabig. Végre Barátos megemelte kalapját.

— De nem zavarom tovább magukat. Itt elválunk.

— Kérem ... ne hagyjon itt. Es . . . bocsásson meg nekem. Könyes szemekkel nézett rá. A nő teljesen megalázkodott a férfi előtt.

Mire a Harisbázárhoz értek, G-abróczyné ijedten rántotta meg a férje karját.

— Jesszusom! Ez a lány megbolondult! . . .

Tessza és Barátos szorosán egymáshoz simulva, karöltve haladtak előttük . . .

Csere.

I.

A kispári Paáros-család emberemlékezet óta „nagyságos¹⁴ familia volt. Négy lóval jártak a megyegyűlésre s nem egy alispán meg képviselő került ki soraikból. Paáros Gerő is csak azért nem vállalt mandátumot, mert szenvedélyes gazda lévén, kétezer hold földje minden idejét igénybe vette. Korán megözvegyedett s egyetlen fiával, Vinozéval kezelte a gazdaságot.

Egy reggel az öreg, fölöstököm után, oda szólt a huszárjának:

— Te, Miska! Mondd meg a fiatal nagyságos urnák, hogy fogasson be, mert átmegyünk Ráchyékhoz.

A kifent bajuszu, piros nadrágos huszár zavartan köszörülte torkát.

— No mi az?

Hát izé . . . a fiatal nagyságos ur még nem jött haza.

Paáros Gerőnek elborult az arca.

— Jól van. Mehetsz.

Aztán fölállt az asztaltól s föl alá kezdett jární az ebédlőben, mialatt idegesen húzogatta tömött fekete bajuszát. Még nem volt öreg, csak úgy hívták, mióta a fia fölcserepedett. Javakorbeli férfi. Jóval innen az ötvenen, a fia meg alig túl valamivel a húszon.

— Szörnyűség! az a kölyök mit csinál. Tegnapelőtt ment ki a vámosi határba, hogy fölvegye a korcsmárosnétól az árendát s azóta oda van.

Nem csoda. A vámosi korcsmárosné „hires” szép asszony. Észbontó fekete szemei vannak s rózsaszínű, sötét bőre.

A faluban nem hiába suttoztak, hogy a fiatal nagyságos ur sokat tapossa a vámosi korcsma küszöbét . . .

A szép asszonyt csak úgy hívták, hogy „Ozigány Zsuzsa”, mert az anyja cigányasszony volt. A szép Zsuzsa tizenöt éves korában árvaságra jutott. Akkor akadt meg a szeme rajta a vámosi korcsmárosnak, a ki feleségül vette. Nem sokáig éltek együtt. A korcsmárost egy vasárnap délután főbe ütötték a duhaj legények, a kik hitelbe itták a borát, a mit a szép asszony mért nekik. A fiatal nagyságos ur, Paáros Vincze, már akkor is ott settenkedett a korcsma körül. S mióta a Czigány Zsuzsa özvegységre jutott, mindennapos vendég lett a vámosi korcsmában.

Mikor Vincze öregebéd idejére hazakerült, édes apja hátra tett kezekkel állt meg előtte a kastély tágas ebédlőjében s keményen a szeme közé nézett.

— Mi lesz veled urfi? Talán elég is volna már a jóból. Ideje lenne komolyabban gondolkozni.

Vincze alig tudta az öreg szigorú tekintetét kiállani. Bágyadt arczán még ott égett a szép asszony

borának, csókjának mámore. Ötölt, hatolt valamit, aztán leszámolta az árendát az asztalra.

Az ebédet szóltanul költötték el. Mikor a fekete kávé itták s az öreg rágyújtott a czimeres tajték-pipára, szelidebben nézte végig csenevész szőke fiát.

— Te Vincze! Átmegyünk ma délután Ráchyék-hoz Almásra. Margit a múltkor emlegette, hogy olyan régen látott. Jó volna, ha egy kicsit forgolódna körülötte. A te korodban én már vőlegény voltam.

Vincze nem szólt semmit, hanem fogatott.

Almásan az öreg Ráchy Sándor nagy örömmel fogadta a vendégeket. A leánya, Margit, okos kék szemű, karcsú szőke leány, a ki egyedül vezette özvegy édes apja háztartását. Azonnal terített s harapni valót és bort hozott föl az asztalra. Az öregek elkvaterkáztak, a fiatalok meg kimentek a kertbe.

Gyönyörű tavaszi nap volt, s a mint az ifjú ott lépkedett Margit oldalán, a széles kerti úton, a ripacsos levelű ribiszke bokrok között, önkéntelenül összehasonlítást tett. Arra a másakra gondolt, a kinek olyan búbajos hatalma volt fölötte s a kinek lángoló szenvedélye olyan könnyen föllobbantotta az ő ifjú véréét, fokról-fokra perzselve benne a mohó élet-szomjat . . .

Aztán elnézte ezt a másikat, a ki gondtalanul csevegett mellette. Elnézte ezt a tisztességes úri leányt, a kinek a tavaszi napsugár mintha glóriát övezett volna hamvas szőke feje fölé. Elgondolta, hogy milyen kevés öröm jutott ennek az életből, beteges öreg apja oldalán. S mégis milyen megelégedett, csöndes derű jellemzi egész valóját. Milyen jó feleség és jó háziasszony válnék ebből a Margitból! Gondolta magában. Aztán, mialatt szórakozot-

tan felelgetett a lány kérdéseire, összehasonlította magát Margittal s olyan nyomorultnak és haszontalannak tűnt föl egész eddigi élete. A morális Katzenjammer s a veszedelmes tavaszi lég behatása alatt történt, hogy Paáros Vincze lelkében hősie elhatározás támadt.

Annyira beleélte magát a javulás gondolatába, s olyan becsületes akarat volt benne, jövőre más életet kezdeni, hogy egész ékesszólóvá lett, a mikor Margittal közölte szándokát.

A lány egész megittasult az ifjú vallomása alatt. Szegény leány létére soha se mert volna arra gondolni, hogy a gazdag Paáros Vincze szeme megakadjon rajta. Pirulva mondott igent, s mikor fölmentek és Vincze ragyogó arczczal közölte a dolgot a két öreggel, azok boldogan ölelték keblökre a fiatal párt.

Így lett vőlegény Paáros Vincze.

II.

Másnap reggelre a szép tavaszi napot borús, szürke, esős idő váltotta fel.

Körülbelül ilyen volt a változás Vincze lelki állapotában is.

Komor, rossz kedvvel ébredt, s csak most jött tudatára annak, hogy tegnapi hangulatával elhamarkodva, egy egész életre lekötötte magát. Olyan frigy küszöbén állott, a melyhez a szívének semmi köze nem volt.

Együtt reggelizett az édes apjával, a ki ezer aranyos fellegvárat szőtt, kiszínezve a jövőt magának, a mikor a rideg Paáros kastélyban egy édes kis

menyecske fog vidáman sűrögni, forogni, napsugarat hozva az ódon falak közé.

Vincze némán hallgatta apja tervezgetéseit. Aztán eszébe jutott, hogy mára megígérte annak a másiknak, hogy ellátogat hozzá . . . Mintha nem is az az ember lett volna, a ki tegnap megkérte a Ráchy Margit kezét. Csodálkozott maga magán, s átkozta azt a perczet, a mikor vallomásra nyitotta ajkait.

De azért az erkölcsi kényszer mégis uralkodott forró vére hullámozásán. Felé sem ment a vámosi határnak. Sem aznap, sem másnap, sem egész héten. Annál gyakrabban látogatott el Margitékhoz.

Az a szende, szűzies szép szőke leány olyan nyájasan fogadta s annyira bele akarta élni magát a gondolatba, hogy ő most boldog menyasszony, hogy Vincze szinte szánakozással volt eltelve iránta.

Szomorú mátkaság volt biz ez!

Czigány Zsuzsa pedig nem tudta mire magyarázni Vincze kimaradását. Első napokban busult utána. Azután, mikor meghallotta, hogy vőlegény, dühöngött és átkozódott. Későbbben azonban félvállról vette az egész dolgot. Gombház! ha leszakad, lesz más!

Úgy a harmadik hét vége felé történt, hogy Paáros Vinczenek *dolga akadt* a vámosi koresma tájékán.

Hogy arra járt, a nyitott ablakon át hallotta a menyecske hangját. Jó kedve lehetett, mert énekelt. Azt énekelte, hogy:

Többet már én nem hiszek a legénynek
Két színe van, mint a mályvalevélnék.

Vincze megállt az országúton, azután rövid habozás után benyitott a koresmaajtón . . .

III.

A mikor másnap apa és fin lóháton haladtak egymás mellett az almási országúton, hazatérve Ráchyéktól, Vincze szokatlanul rossz kedvű volt. Az ut mentén, a szántóföldön két napszámosleány dolgozott, miközben mélabús magyar nótát énekeltek. Lassan, elhúzva, parasztosan. A balzsamos tavaszi levegő tele volt hangulattal. Paáros Gerő többször lopva nézett a fiára. Végre megszólalt:

— Mi bajod neked?

A fiú vállat vont.

— Semmi.

— Én nem értem, hogy valaki ilyen szép tavaszi napon, huszonnégy éves korában, a mikor boldog vőlegény, ilyen emberevő hangulatban lehessen.

Az ifjú dühösen rántotta meg a kantárt.

— Csak azzal a boldog vőlegénységgel hallgassunk. úgy belé ugrottam ebbe a bolond házasságba, hogy nem tudom miért nem adnám, ha ismét szabad volnék.

Az öreget elfogta a pulykaméreg.

— Te! úgy hókon kaplak, hogy hóttig arról kódulsz! Hát ki ugrasztott belé?! Felelj!

— A magam bolond feje.

— Nem hogy hálát adnál az istennek, hogy ilyen derék feleséget kaphatsz. De mindentől eltekintve, ha már egyszer megkérted és a szavad köt hozzá, egy kispári Paáros Vinczének mindenkor helyt kell állni az adott szaváért.

— Én pedig odaadnám a fele jussomat, ha nem kéne elvenni azt a leányt.

Paáros Gerő egyet sodorított a fekete bajuszán.

— Igen?! Ennyire vagyunk? No *azon az áron* megszabadulhatsz a menyasszonyodtól.

Aztán, se szó, se tartomány, megfordította a lovát s indult vissza Almás fele.

IV.

Margit csak elcsodálkozott, a mikor Paáros Gerő fel órai távozás után ismét beállított hozzájuk.

— Isten hozta Gerő bátyám! Mi jót hozott?

A férfi egész fel volt indulva, a mint odalépett a leányhoz, a ki a tornyos pohárszék előtt volt elfoglalva.

— Csak azért jöttem, kedves húgom! hogy egy nagy szerencsétlenségtől mentselek meg.

— Mi legyen az?

— Az az én haszontalan Vincze fiam, a ki soha sem érdemelte meg azt a szerencsét, hogy ilyen derék, szép felesége legyen, mint te, ma végre színt vallott.

A leány arcza halálsápadt lett a szégyentől.

— Én visszaadom a gyűrűt — dadogta s már le is húzta ujjáról, Gerő felé nyújtva.

A férfi az egész kezét fogta meg.

— Csak azért jöttem Margit, és másik kezével átölelte a derekát, hogy ezt a gyűrűt, a melyik úgyis az én jegygyűrűm volt, tartsd meg tőlem addig, a inig mást hozok. Ha nem lehetsz a menyem, légy a feleségem. Annak a rossz fiúnak meg kiadom az anyai jussát, a vámosi birtokot. Hadd boldoguljon a maga kenyerén.

Margit szép arczáról eltűnt a halaványság. Némán sütötte le szemét.

— Csak nem kosarazol ki engem? Hisz nem vagyok én még olyan öreg, hogy ne tudnálak boldogítani.

A lány elrejtette arczát a férfi széles kebelén.

Paáros Gerő ajkai mohó, szenvedélyes csókkal tapadtak a piruló lány édes ajkára, míg izmos karjaival magához szorítá.

Margit egész lényét olyan édes boldogság töltötte el, a minőt Vinczével való mátkasága alatt sohasem érzett . . .

A b ú t o r o k.

I.

Dorogai Doronghy Gábor miniszteri segédfogalmazót reggel 9 órakor, egy zajos múltú éjszaka után, a levélhordó csöngetése verte fel legédesébb hajnali álmából. Ha nem is látta volna meg a postai lebelyegzőn, hogy a levél Kis-Dorongról jön, megérezte volna rajta szülőfaluja illatát.

Édes apja írta:

. . . Hogy már ideje volna megkomolyodni. Mégis sok, a mit csinálsz. Én nem győzlek pénzzel. A te korodban én már családapa voltam. De neked mindig csak bolondságokon jár az eszed. A jövő héten felmennek szent-gáli Gaálos Endréék Pestre. Jó volna, ha egy kicsit forgolódnál Zsazsa körül. Komoly, derék leány. Egyetlen gyermek. Ezer hold föld, stb . . .

— Bizony az jó volna. — Ásított Gábor, a mint ágyában fekvve végig olvasta a levelet. Aztán a boldogabbik oldalára fordult és tovább aludt.

Ezzel a gondolattal csak akkor kezdett komolyabban foglalkozni, a mikor néhány nap múlva, kifogástalan fekete redingotban ott ült a Pannónia

téli kertjében, szemben a kékszemű jukker leánynyal, mialatt Radios nyakra-főre húzta nekik a szebbnél szebb magyar nótákat és az öreg Gaálos Endre egyik üveg pezsgőt a másik után hordatta föl. Gábor a papa és a mama közt ült. A szép Zsazsa szomszédságát a kollégája, Kendreö Imre biztosította magának. Volt még három jelentéktelen alak a társaságban. Két első éves egyetemi hallgató, meg egy kadét. A Kendreö, a Gaálos és a Doronghy familia rokonai. Ezek azonban nem sok vizet zavartak. Annál nagyobb szeget ütött Gábor fejébe Kendreö Imre. Ez a nyalka bajuszu barna fiú nagyon bizalmasan volt Zsazsával, s fölhasználva a kedvező helyzetet, ezer bohóságot sugdosott a lány rózsás kis fülébe. Úgy éjfél tájban, mikor már a társaság minden tagja elérte kedélyének legmagasabb fokát, (a nagy füstben már a Gaálosné feje sem fájhatott jobban) Zsazsa odafordult Gáborhoz:

— Hát neked mi bajod, hogy olyan savanyu az ábrázatod? (Szegről végről valami magyar sógor-ság volt köztük.)

Gábort hősies elhatározás szállta meg.

— Féltékeny vagyok Imrére.

Mindnyájan nevettek.

— Igen?! . . . No akkor ülj le ide a másik oldalomra.

Es a leány elragadó szolgálatkészséggel csinált neki helyet maga mellett.

— De most aztán mulattass!

Lehetett is már akkor mulatni. Mindegyik egyszerre beszélt. A cigány meg húzta szakadásig. Az öreg Gaálos százegyedíkszer kérdezte meg, hogy mi van kifestve?

Mire Béla cigány fáradhatatlanul adta meg a választ a hegedűjével, hogy:

Czigánysori korcsma ki van festve . . .

— Ki jár oda?! . . .

Oda jár a czimbalmos, a czimbalmával, czimbalmazni, minden estve.

— Mit hisz a korcsmárosné? . . .

Korcsmárosné azt hiszi . . .

De hát semmi sem tart örökké. A fizetőpinczér bejelentette, hogy: „*Fájeramt*“. Magyarul: Oszolj község, nincs vendégség! Fizettek és czihelődtek. Kendreő Imre silányul immitált józansággal fordult oda Gaálosnéhoz:

— Nagyságos asszonyom, ha meg nem sérteném, kaptam hazulról egy kis friss disznóságot. Legyen szerencsém holnap villásreggelire.

Az asszony ásítást nyomott el a legyezőjével.

— Én nem tudom, ha illik-e? — És a férjére sandított.

Hát már hogyne illenék! — Gaálos Endre megölelte Kendreőt és hatalmas csókot czuppantott az ajakára. — Ott leszünk mindnyájan.

— Szívesen látom az egész társaságot. Vasárnap úgy sem kell hivatalba menni.

Zsazsa oda fordult Gáborhoz, mialatt a tükör előtt igazgatta ibolyás kalapját.

— Te is élj ősz!

Az ifjú motyogott valamit, mialatt a cigány végső erőfeszítéssel és nagy zajjal rákezdte a Rákóczi-indulót.

Aztán gänzemarsban vonultak ki az étteremből, az asztalok között.

A pinczerek kétrét görnyedve tartották markukat . . .

II.

Másnap délben Doronghy Gábornak szeme-szája elállt, a mikor gomblyukában óriás szegfüvel és erős fejfájással beállított Kendreö Imre lakására. Ő azt hitte, hogy Imre is csak afféle szobaúr, mint ő, a ki hónapos szobában lakik. Csalódott. Imrének olyan nagyúri kényelemmel berendezett három szobás lakása volt, a milyenről ő valóságos fogalmazó korában sem álmodhatott. Volt egy hálószobája, egy ebédlője és egy szalonja, comme-il-faut bútorzattal, szmirna - szőnyegekkel és olajfestményű képekkel. Az egész katzenjammeres társaság együtt volt már, a mikor Gábor megérkezett. Kendreö Imre rendkívül szeretetreméltó házigazda volt Mindenkinek egyenlően tudott a kedvében járni. A hazulról került friss disznóságon és pogácsán kívül volt ott minden egyéb, a mi a korhely kompánia előtt szemnek, száznak kívánatos. Frissen csapolt sör, osztriga, hering, pörkölt, kocsonya. Gábort az irigység ölte ennek a nagy módnak a láttára. Hát még a mikor az inas ezüst tálczán pezsgőt szervírozott körül! Zsazsa elemében volt, a mint fölkapott egy pohár pezsgőt s harsány hangon elkiáltotta magát:

— Éljen a mi kedves házigazdánk! . . .

Koczcintottak és ittak. Zsazsa elragadóan festett molnárkék kosztümjében. Gábor majd elnyelte a szemével.

Egyszer csak, minden apropos nélkül hozzá fordult a lány:

— Hát te mikor hívsz meg minket?

Az ifjú zavartan mosolygott.

— Kérlek ... A mikor parancsoljátok.

És egy pillanat alatt megfordult a fejében az ő nyomorúságos hónapos szobája Budán. Az edényzetet egy csorba kancsó és másfél pohár képviselte. A dívány oda volt támasztva a mosdóhoz, mert az egyik lábát régen feltüzelte valamelyik szobaur. A szoba falán azonban képek is díszeltek. A többek közt: *Petőfi halála*, továbbá a háziúr kiszínezett arcképe huszárörmestei korából és a kajászó-szentlőrinczi jótékony asztaltársaság fotográfiája. Ezt az elődje felejtette ott — hat heti házbér fejében.

Gábor nem is találta magát nagyon jól a Kendreö Imre reggelijén. Alig várta, hogy feltűnés nélkül távozhasson.

III.

Másnap aztán Gábor egy elkeseredett levelet irt az édes apjának. Leírta az ő égbekiáltó nyomorát, összehasonlítva a Kendreö Imre nagyúri módjával. Gyöngé ezélsásokat tett rá, hogy így nem konkurrálhat Imrével a Zsazsa kegyeiért. Pedig Imre is csak olyan segédfogalmazó mint ő. Az Imre apjának sincs több földje mint nekik. A jövő hónapban megint feljönnek Gaálosék. Milyen nagyszerű volna, ha akkor ő hívhatná meg őket vacsorára. Ha ugyanis rendes évi lakása volna, a saját bútoraival. De így persze, szó sem lehet az egészről.

Erre apa és fin közt élénk levélváltás következett, melynek végével a pénzes levélhordó egy szép reggelen 3000 koronát hozott Gábornak. Az édes apja küldte bútorokra. „Hadd lássák Gaálosék, hogy téged sem a gólya költött!”

Ki volt boldogabb, mint Gábor!

Azonnal számadást csinált magának, hogy mit vesz a 3000 koronán. Szerepelt a listán két garnitúr bútor, szmirna-szőnyeg, olafestményü képek, két „nappal szék, éjjel ágy” és sok minden egyéb. (Gábor elgondolta, hogy milyen nagyszerű lesz majd, ha Gaálosék feljönnek Pestre és ő azt mondhatja az öregnek: „Tudod mit, Endre bátyám, te gyere hozzá aludni. Hiszen van három ágyam is. Legalább nem zavarod a hölgyeket. Akkor fekszel, akkor kelsz, a mikor akarod. Az öreg úgyis szeret néha kirúgni a hámfából.) Gábor följegyezte a listát a zsebkönyvébe. A minisztériumban pedig az nap délelőtt egész szerényen jegyezte meg, hogy a jövő hónapban a körúton vesz ki lakást és berendezkedik.

— Tudjátok, ideje már megkomolyodni. Az ember ma-holnap fogalmazóvá lesz . . .

Aztán rejtélyes arczzal vette elő a listát, melyet a belső zsebében hordott, a Zsazsa arczképe mellett...

Hát, elég az hozzá, hogy aznap este, Gábor néhány barátjával elment az egyik előkelő dunaparti vendéglőbe vacsorázni. Szerényen húzódtak meg egy sarokasztalnál. Gábor nagyon komoly volt. Folyton a berendezésen járt az esze. A zsebe tele volt képes butorárjegyzékekkel. Mindig azokat nézegette. Csöndesen megvacsoráztak, egy-két pohár sör mellett, aztán készülődtek hazafelé. Gábor egész dühbe jött, mikor a társaság egyik tagja egy üveg rizlingit hozatott.

— Mire való már ez?

— No ne haragudjál. Ezt az üveg bort meg isszuk, aztán megyünk.

Az első üveg bort azonban második, harmadik és kilenczedik követte.

Gábor már nem haragudott.

A bor hevítő hatása alatt, boldog ábrándjai voltak a jövőről, mialatt a cigány édes-bus magyar nótákat játszott. Elővette a listát és meg-megnézegette. Lassankint megmelegedett a füle töve. „Ejh! mit nekem két nappal szék éjjel ágy? Nevetséges!” Gondolta magában „Az öreg Gaálost úgysem fogja engedni a felesége, hogy hozzám szállj on. “

— Pinczér! öt üveg pezsgőt!

Persze, volt gaudium. A fiuk arcza csak úgy ragyogott az örömtől. Egyik, másik megjegyezte, hogy:

— Hja! Könnyű neki. A ki olyan gazdagon nőszül.

Az öt üveg pezsgő hamar elfogyott. „Nevetséges, hogy én szmirna szőnyegeteket vegyek! Jó lesz az olcsóbb fajtából is!” Erre még öt üveg pezsgő következett. Mikor aztán a cigányt is oda rendelte az asztalhoz, eszébe jutott, hogy az a „Petőfi halála“ nem is olyan csúf kép. Egész maradhatós. (Mert ez a kép az övé volt.) Legfeljebb vesz még hozzá egyet. Denikve a listát sokszor elővette és mindig ki-kitöröit belőle valamit. Mikor már a cigány is pezsgőt ivott, akkor mái’ a lista erősen tele volt törlésekkel. Éjfél jócskán elmúlt, a mikor Gábor rengeteg summát fizetett és szórt el a cigánynak. Persze, ilyenkor hazamenetelről szó sem lehet. Kocsikra ültek és mentek tovább. Már erősen hajnalodott, a midőn *hetedik* álomáskép abba a kávéházba vetődtek, a hol mindennap találkoznak a főváros összes cigánybandái. Heggel felé ott osztoznak el rendesen egymás közt, az éjjeli kereseten. Minden asztalnál egy másik cigánybanda osztozko-

dott. Gábor már akkor azt sem tudta, hogy fiu-e, vagy leány? Igen nagy volt benne a virtus.

— Ozigány ide! Az áldóját!

No az volt bőven. Harminczan is fölgráltak egyszerre az osztozás mellől. Gábor csak úgy talá-lomra rámutatott egyikre-másikra:

— Te fogsz huzni! Meg te! Meg te! A többi ácsi!! . . .

Véletlenségből mind más bandához tartoztak. De azért készséggel kapták elő szerszámaikat és játszani kezdtek. Volt köztük két nagybögős, egy klarinétos, meg egy kontrás.

Pokoli hangverseny volt, a mit ezek négyen elkövettek! Gábor azonban fizetett, mint a köles. A kassziros frájla pedig (egy csodálatosan bájtalan teremtmény, a ki nem volt nappali világításra berendezve), nem győzte töltögetni a pálinkát nekik.

Már egész világos volt, a mikor Gábort egy hordár vezette át a lánczhidon. Ennek aztán oda-adta az utolsó bankóját. (Ha jól tudom, ez egy ablakpárna ára volt.)

Mielőtt azonban fölért volna a lakására, a kapuban találkozott egy kucséberrel. Némi aprópénz volt még a zsebében s háborgó lelkiösmeretét azzal nyugtatta meg, hogy a jeles férfiútól vett két pompás olajfestményü képet . . . harmincz krajczárokért . . .

— Ne mondhasa az öregem, hogy az egész pénzt elpocsékoltam . . .

Ez a Gábor berendezkedésének története . . .

Inkognitóban.

I.

Gere Horváth Mari nagy szerencsét csinált. A mikor bokorugró szoknyában, két varkocsba font leeresztett barna hajával, piros csizmában fölkerült falujából a fővárosba, alig volt tizenhat esztendő. A vasútnál ragyás Tuba Klári várta. Mert, hogy egyfalusiak voltak. A Klári már öt év óta szolgált Pesten és nagyon kitapasztalt perszóna lett belőle. Szívesen vette pártfogásába a kis Marit. Együtt mentek el a körútra a czupringerhez. Marinak igen jó helye akadt. Egy gazdag bankámé fogadta meg a gyermekek mellé. Mikor aztán a legidősebb lány férjhez ment, Marit magához vette szobalánynak. Minthogy azonban könnyen tanult és nagyon kicsiszolódott azalatt a négy év alatt, a fiatal asszonytól egy grófi helyre került komornának. Csillagkeresztes dáma volt az asszonya. Innen már csak egy lépés volt a mostani helyéig.

Gere Horváth Mari ugyanis, a csillagkeresztes dáma ajánlatára, az udvarhoz került. Bizony. A fiatal Julia Immaculata főhercegnőhöz fogadták meg első komornának.

Ilyen szerencséje van egynémely szegény leánynak.

II.

Úgy történt, hogy egy szép nyári délután (a sejour éppen Budán volt) Julia Immaculata főhercegnő nagyon unta magát. Selyem kárpittal bevont boudoirjában ásítva ült a hintaszékben. Egyet gondolt és becsöngette az első komornát.

Mari bejött. Már nem viselt bokorugró szoknyát, sem piros csizmát. A haja sem volt két czopfba fonva. Kaczér fehér főkötő volt a fején, fekete szövet-ruhája és fehér köténye volt, kivágott lakkcipőjéből meg selyem harisnya kandikált elő.

Illedelmesen megállt az ajtóban.

— Parancsol, Fenség!

— Oh! Mari! én szörnyen unom magam. Nagyon unalmas itt minden.

Mari kérdőleg nézett a kis szőke hercezkisaszszonyra. Az meg idegesen folytatta . . .

— Mit nézel rám olyan csodálkozva? Talán te nem unod magad? Egész belé sápadt már az arcod ebbe az unalmas udvari életbe. Azelőtt sokkal pirossabb voltál. Maholnap olyan fehér lesz az arcod, mint az enyém.

— Oh! Fenség!

— Oh! Fenség! oh fenség! Te sem tudsz már egyebet, mint oh! Fenség! Azelőtt legalább tudtál mulatságos dolgokat beszélni nekem a te életedből, a faludról, meg ragyás Tuba Kláriról. Most már semmit sem tudsz. Maholnap olyan unalmas leszel, mint a fődvarmesternőm.

Mari elmosolyogta magát.

— Ha parancsolja fenség . . .

— Gyér ide.

Mari odament és leült a kis szőke hercezkisasszony lábaiahoz a zsámolyra. Alig volt egy-két év különbség köztük. Az egyik filigrán, szőke, légies teremtmény, a másik egészséges barna-piros, nagy darab fehércseléd. Mari volt az idősebb.

És a főhercegnő unszolására elkezdett beszélni neki az ő kicsiny falujáról. A délibábos, aranykalásos rónaságról és azokról a jó falusi emberekről, akik közt született és fölnevelkedett.

A hercezkisasszony álmodozva hallgatta. Egyszer aztán közbeszólt:

— És most beszélj valamit arról, a mikor feljöttél Pestre szolgálni.

— Az már egész más élet volt.

— De azért jobb volt, mint a mostani. Úgy-e?

— Hiszen nekem nincs itt semmi bajom.

A hercezkisasszony elgondolkozott.

— Aztán mondd csak . . . Mari. Izé . . . szeretőd soha se volt?

Mari lesütötte szemét s könnyedén elpirult.

Julia Immaculata szeretettel hajolt fölé.

— No, ne szégyeld magad. Beszélj őszintén. És megsimogatta szép barna haját.

Mari lesütött szemekkel válaszolt.

— Volt, fenség.

— Oh! Ez nagyszerű. És te nekem eTŐl sohasem beszéltél. Mikor volt az?

— A mikor a bankáréknál szolgáltam.

— És ki volt az? Ő is ott szolgált?

— Nem fenség! Ő a katonaságnál szolgált Huszárkáplár volt.

Bizonyos büszkeség vegyült a hangjába.

— Huszárkáplár volt? És hol találkoztatok?

— A tánczban. A külső-kerepesi-úton van egy helyiség, a hol vasárnap este a cselédek tánczolni szoktak a katonákkal.

— És te is oda jártál?

— Igen.

— És ki volt a gardedámod?

Mari hangosan nevetett.

— Nem kell oda gardedam, fenség.

— Csak úgy, gardedám nélkül mennek oda a lányok?... Senki sem ügyel föl rajok? Hisz az nagyon mulatságos lehet.

A két leány elgondolkozott. A kis szalonban mély csönd volt, csak az aranyozott márvány rokokó-éra ketyegése hallatszott.

— És . . . mondd csak, Mari. Ő már azóta kiszolgált?

Mari, fölsóhajtott.

— Oh! már régen. Kiszolgált, hazament és megházasodott.

— Te azóta se voltál ott tánczolni?

— Nem én, fenség.

— És nem szeretnél egyszer elmenni?

Mari nem tudta mit feleljen.

— No felelj.

— Tudom is én.

— Te, Mari. Ma éppen vasárnap van. Eredj a tánczba, ha akarsz.

Mari habozott.

— Nem szívesen hagynám itt fenségedet.

— Hát, tudod mit, Mari! Én veled megyek.

Mari ijedten ugrott föl a zsámolyról.

— De az Istenért! . . .

A kis herczegnő dobbantott a lábával.

— Semmi ellenvetés! Hol vannak a falusi ruháid, a melyeket a múltkor mutattál?

— Mindjárt behozom,
Az ajtóból azonban visszaszólt.

— De ha Kázmér Ramiró főherceg ő fensége megtudja, én nem vagyok oka semminek.

— Hozd be a ruhákat!

III.

Az volt csak a multság, mikor a hercegisasszony ledobta a fehér crepe de chine pongyolát, melynek csipkái egész vagyont értek és belebujt a bokorugró szoknyába! Mari is hamarosan átöltözött. Piros csizmát húzott föl, míg a hercegnő fekete félcipőt vett, színes harisnyával. Mind a ketten kendőt kötöttek a fejükre.

Aztán megvárták, míg besötétedik.

A palotából óvatosan kilopóztak s gyalog indultak neki a nagy útnak.

— Aztán el ne feledd, szólt Julia a Kerepe si-uton, hogy én csak Julcsa vagyok. És te-nek kell, hogy szólíts.

Mari sóhajtott.

— Jaj! mi lesz ebből?!

— Hát semmi. Jól mulatunk és holnap elfelejtjük az egészet.

Már messziről hallották a zenét. A zöld rácsos kerítés körül nagy tömeg ácsorgott.

Júliának nagyot dobbant a szive és erősen belekapaszkodott a Mari karjába, a mikor beléptek a kerthelyiségebe, hol a fák alatt, terített asztalok közt nagy volt a népszerűség! A banda húzta szakadásig. Ott táncoltak a cselédek a katonákkal. A

ki meg nem tánczolt, az az asztalnál ült és ivott, meg énekelt.

Mari csak úgy húzta maga után a társnőjét.

— Menjünk oda a szalétlibe.

A nagy tömegben senkinek sem tűnt föl megérkezésök.

Alig hogy leültek azonban, a fedett, nyílt helyiségben, a fal mellé, rögtön akadt gavallér.

Egy jól megtermett, délczeg huszárkáplár állott meg előttük. Aztán megsodorta szép fekete bajuszát és oda ment Marihoz.

— Téged még nem láttalak itt, hugám.

— Régen voltam itt utoljára.

— Hun szógálsz?

— Nagyon kíváncsi rá?

— Nem én, csak úgy kérdem.

— Itt szolgálok a Kerepesi-úton.

— Na hát akkor gyere tánczolni.

Julia titokban ijedten kapaszkodott a Mari karjába.

Mari megértette.

— Nem szeretném itt hagyni a barátnőmet. Az ő tánczosa még nincs itt.

A káplár fitymálva nézte végig a szőke kis herczegnőt.

— Tán egyfalusiak vagytok?

— Igen.

— Aztán ő nem akar mással tánczolni, csak a kire vár?

Júliát csodálatos bátorság szállta meg. Örült vágya támadt elhódítani Maritól ezt a derék nagy erős embert. Ennek behatása alatt egész bátran szembe nézett vele és felelt:

— Dehogy nem, csak vigyenek.

Csalódott.

A káplár elfordult és egy éppen arra haladó közhuszárt vállon fogva oda perditett.

— Ehun la! Öcsém. Táncolj evvel a kis lánynyal. Nincs itt a tánczosa.

Aztán Marit derékon fogta és oda vitte a tánczó párok közé.

Julia Immaculata egyedül maradt a lovagjával. Nyápicz szöke fiú volt.

De azért derékon kapta és vitte magával. Látszott azonban rajta, hogy nem szívből teszi. Csak úgy immel-ámmal, kötelességből.

A főherczegnő minden áron iparkodott taktust tartani tánczosával. Nehezen ment.

Pokoli zaj, meleg és borgőz volt a tánczó párok között. Mari ugyancsak aprózta. De azért ráért közbe biztatóan integetni Júliának, aki irigykedve hasonlította össze tánczosát a délczeg káplárral.

— Icza te szorri!

És a sarkantyúk pengtek s a legények kurjongattak.

Hogy vége volt a táncznak, a két lány összekapaszkodott. A két legény nem tágitott mellőlük. A káplár megszólalt.

— Jó volna egy pohár sör. És leültek mind a négyen egy asztalhoz, ahol többen is voltak már.

(A főherczegnő szomszédja a Kohn Móriczék pesztrája volt, aki minden áldott éjszaka megszökött a gyerek mellől.)

Julia ijedten nézte, hogy Mari négy pohár sört rendel.

Neki is innia kellett.

Aztán megindult a társalgás. A káplár úr vitte a szót. Mindenkihez beszélt, csak éppen Júliára nem ügyelt. A tánczosa sem hederített rá. Itt nem voltak főherczegek és főherczegnők. Itt csak férfi és nő volt. S a férfi volt a becsesebb, nem a nő. Julia érezte ezt és le nem vette szemeit a délczeg huszárkáplárról, a ki észre sem vette őt.

A leányban fölébredt a megsértett asszonyi hiúság. Irigykedve, szinte dühösen nézett Marira, a ki egész ki volt pirulva az izgalmaktól és boldogan mosolygott a szép magyar fiúra. .

Júliának sirás szorongatta a torkát. S hogy a következő táncz elkezdődött, fizettek és megszöktek a helyiségből.

De a káplár előbb megigértette Marival, hogy egy hét múlva is eljön . . .

IV.

Egy évre rá, Julia Immaculata főherczegnőt Boleszláv Szergiusz nagyherczeg vezette oltárhoz. S miközben zúgtak a harangok és a mesés pompájú nászmenet, melynek soraiban királyok, császárok és királyasszonyok voltak, végig haladt a székesegyház iveri alatt, a briliánsokkal ékített hőselyem ruhába öltözött menyasszony, szorongó szívvel és epedő vágygyal gondolt arra a nyalka bajusza szép magyar fiúra, aki őt nem is akarta észrevenni s akinek egy szava sem volt hozzá . . .

A levegőben tömjénillat szállingózott s az érsek áldólag terjesztette ki karjait az ifjú pár fölött . . .

Katicza.

I.

. . . Akkor aztán a királyfi harmadszor is reárohant a hétfejű sárkányra és egy csapással levágta mind a hét fejét. No hiszen! Lett erre öröm az egész országban! Az öreg király . . .

— Dada! Hát egy karddal, hogy tudta mind a hét fejét egyszerre levágni?

— Jaj! Lelkem, aranyom, Csillám királyfi nagyon erős legény volt ám!... Hát, elég az hozzá, hogy a mikor megölte a sárkányt, az öreg király örömeiben földhöz vágta gyémántos arany koronáját és tánczra kerekedett. A tündérszép királykisasszony pedig sírva borult Csillám herczeg nyakába és azt mondta neki: „Én a tied, te az enyém! Ásó kapa sem választ el minket többé egymástól . . .

Csaptak is olyan hetedhét országra szóló lakodalmat, hogy még a kutya is kalácsot evett. Henczidától Bonczidáig folyt a sárga lé. Az öreg király pedig lemondott az uralkodásról és helyette Csillám királyfit választották meg királynak. Mikor a gonosz mostoha ezt meghallotta, mérgében szétpukkant.

Csillám király és a felesége, Tündérszép Ilona pedig nagyon sokáig, boldogan uralkodtak és még most is élnek, hogy ha meg nem haltak . . .

— Jaj, dada! de szép volt. Mondjon még egyet.,

És az ábrándos tekintetű sötét szemű leányka belécsimpaszkodott az öreg asszony karjába, a mint ott ültek ketten a kastély konyhájában.

— Nem lehet, drágám, mert a szobákat kell rendbe hozni. Holnap megérkezik az édes apa és nagyon haragudna, ha nem találna mindent rendben. Bizony.

— Én is magával megyek.

És az öreg cseléd, meg a kis leány bementek. Katicza félösen kapaszkodott a dada szoknyájába, a mint végig mentek a hosszú sor termeken, hol az ősök képei mogorván bámultak maguk elé a falról. A szél sivitva, füttyülve rázta meg odakünn a fák koronáját, odasodorva egy-egy lombot az ablaktáblákhoz. A gyertya az öregasszony kezében nagyot pislákol s csakhogy el nem aludt. A gyermek reszketve ment a dada után.

Egy fél óra múlva pedig már a nagy, menyeges ágyban feküdt. Az öreg cseléd mellette ült és folytatta a mesemondást. Katicza áhítattal hallgatta, míg csak el nem álmosodott s elaludva tovább álmodozott az aranyos ruhájú királyfiról, Tündérszép Ionáról, hétfejű sárkányról, meg a gonosz mostoháról. S ha néha álmában megmozdult, az éber álmu öregasszony azonnal mellette termett s szeretettel igazította meg vánkosát.

— Dada! én félek . . .

— Ne féljen, lelkem, itt vagyok én.

A gyermek erre megnyugodva tovább aludt. Édes álmából csak a mosolygó tavaszi napsugár költötte fel, mely kíváncsian kandikált be az ablakon, átszűrődve a nagy erdő sötétzöld lombsátorán, mely minden oldalról féltékenyen óva körítette az Andráslakyak ősi kastélyát, már évszázadok óta . . .

II.

Így nőtt fel Andráslaky Katicza, édes apjától elhagyatva, egy öreg cseléd gondjaira bízva, a vén kastélyban, az erdő közepén, egy óra járásnyira minden emberi lakástól.

Édes apja, Andráslaky Károly korán megözvegyedett, s a fiatal világfi tekintélyes vagyonával teljesen átadta magát a nagyvilági élvezeteknek. A telet a fővárosban töltötte, csak nyáron látogatott el az Andráslaky-kastélyba.

Ritkán jött magában. Rendesen társaság kísérte. Még pedig eleven, jókedvű társaság, a mely pezsgő életet hozott a vén kastély falai közé.

A kis lány kerekre nyílt szemekkel csodálkozva nézte a czifra ruhás, ékszerekkel megrakott szép asszonyokat, a kiknek csengő kaczagása és éneke betöltötte az ódon kastély tágas termeit. Csak úgy suhogott a selyemruha rajtok s édes illat szállt utánuk a levegőben, a mint végig haladtak a folyosón.

Noha az öreg dada a kis leányt féltve őrizte édes apja vendégeitől, a gyermek egyszer-másszor mégis meglátta a kastélyban időző társaságot.

— Dada! Ugyebár az a piros selyemruhás Tündérszép Ilona volt? A fekete bársony kabátos ur pedig, a ki vele énekelt, Árgirus királyfi?

— Sem Tündérszép Ilona, sem Árgirus királyfi. — Szólt az öregasszony mérgesen. — Jobb lesz, ha Katicza nem leselkedik utánuk és nem beszél bolondságokat. Holnap bemegyünk a faluba a nagytiszteletű úrhoz és megkezdjük a tanulást. Maholnap hét éves lesz a kisasszony és még olvasni sem tud. A nagyságos édes apja pedig . . .

A többit már csak a fogai közt mormogta el a jó lélek s kézen fogva, bevitte a leánykát a konyha mellett levő kis kamrába, a hová nem hallatszott el a vendégek zajos mulatozása. De a kis leány egészen fel volt izgatva. Még a mesék sem kellett neki, a melyeket pedig máskor annyira szeretett.

Éjszaka aztán, mikor a néma csöndbe egy-egy csengő trilla kaczagott belé, a mely elhallatszott a kis leány hálókamarájáig, a gyermek fölébredt, de félt, hogy a dada kiszidja, azért egész csöndesen maradt s félkönyökére támaszkodva kis ágyában, visszafojtott lélekzettel hallgatózott. Ekkor léptek hallatszottak a folyosón, a kamara ajtaja előtt.

— Oh! ha tudnád, mennyire szeretlek! . . . — hallatszott kívülről, annak a bársony kabátos urnák a hangja, mire dallamos, halk nevetés adta meg a választ. A léptek zaja tovább hallatszott s végre elhangzott a kőkoczkával kirakott folyosón . . .

A gyermek sokáig nem tudott elaludni. Mindig fülében csengett az az egy mondat, melynek értelmét gyermekésszel nem bírta fölfogni:

— Oh! ha tudnád, mennyire szeretlek! . . .

III.

A vén kastély mohos tetőzete fölött nyom nélkül suhantak el az évek. Tavasz, nyár, ősz, tél egymást váltották fel, s Katicza ezalatt jóformán kinőtt a gyermekruhából. A dada meséi sem nagyon érdekelték már. Inkább regényeket olvasott, melyeket a kastély könyvtárából keresett elő.

Édes apja csak úgy nem törődött vele, mint azelőtt. A nyári hónapok alatt a mikor szokott társaságával megérkezett a kastélyba, szórakozottan homlokon csókolta leányát, megkérdezte, ha nincs-e valamire szüksége, aztán jóformán be sem várva a feleletet, elfordult tőle.

A leány most már nem igen mutatott érdeklődést a fővárosi vendégek iránt. Osztönszerűleg visszavonult arra az időre, míg ott voltak. A kastély elég tágas volt. Könnyen kikerülhették egymást. Sokat időzött akkortájt a nagytiszteletű urnái is, a kinek magas műveltségű családja körében mindig jól érezte magát.

Úgy történt, hogy egyszer Katicza ott ült az erdőben, kedvencz helyén, egy tölgyfacsoport által alkotott természetes sátorban. Sejtelmes mély csönd volt körülötte, melyet semmi sem zavart, csak a bogarak zümmögése, meg az erdő titokzatos lélekzete, melyről a költők meg a szerelmesek azt mondják, hogy „hallani a csöndet“. Azt az ünnepélyes mély csöndet, melyet csak a természetimádók ismernek . . .

A leány teljesen el volt merülve az olvasásba. (Leonora, a regény hősnője éppen az udvarhoz

készült, hogy bemutassák a hercegnőnek. Eddig nagy, falusi papucsokat viselt, most pedig atlaszczipőbe bujtatták apró lábait s a rövid szoknya helyett, uszályos, selyemruhát kapott. „Mit szólna az öreg Ilza, ha most így látna engemet?“ — gondolta magában. Szóval „a csúnya kis hernyóból ragyogó pille lett.“) Hát elég az hozzá, hogy Katicza roppant el volt mélyedve az olvasásba, a mikor egyszerre csengő, kaczagó női hang ütötte meg fülét.

— No nézd! milyen édes, szép gyermek! És egy fehér ruhás, aranyszöke fürtös leány bámult reá, a tölgyfa-lombsátor bejáratánál.

Kati ez a megrezzent és lebecsátotta a könyvet. Akkor már többen is voltak ott. Édes apjának vendégei kirándulásra indultak a szomszédos hegy tetejére. A szöke hölgy mögött egy fekete bársony kabátos férfi állott és a hogy észrevette őt, megfogta társnőjének karját, szelíd erőszakkal késztetve el onnan.

— Oh! hiszen ez az Andráslaky leánya! Annyi kicsinylő föl sem vevés volt a hangjában, hogy ez még jobban bántotta Katiczát, mint a hölgy fölényes, pártfogói modora.

A vidám társaság a másik perezben már tovább haladt.

A leány villámló szemmel állt föl ültéből, úgy hallgatta a távozók zajos társalgását, mely mindég jobban elhalt az erdőben. Édes apja szavát is hallotta, de Katicza jóban figyelt arra a másik hangra, a mely olyan kicsinylőleg mondta az elébb: „Oh! hiszen ez az Andráslaky leánya!“

Eltette a könyvet, mert a betűk tánczoltak szemei előtt. Nem tudott ma többet olvasni. És

amint a keskeny erdei ösvényen magányosan haladt a kastély felé, homályos emlékei között egy álmatlan éjszaka jutott eszébe a gyermekkorból. Azon a bizonyos éjszakán hallotta először annak a bársonyruhás ifjúnak a hangját, a mint szerelmesen búgta társnője fülébe:

— Oh! ha tudnád, mennyire szeretlek!

IV.

Rá következő évben Andráslaky valamivel hamarabb érkezett meg ősei kastélyába, mint rendszeren. Egészen egyedül jött és a dadát azonnal magához hívatta, hogy széleskörű intézkedéseit közölje vele, a később érkező vendégek fogadtatására.

A fekete kendős, fehér kötényes öregasszony ott állt gazdája előtt, a tágas ebédlőben és nyugodtan hallgatta végig annak rendelkezését.

Mikor aztán az úr elmondta parancsait, az öreg cseled keményen szeme közé nézve, halk, de határozott hangon kérde tőle:

— És a kisasszonyt hova vigyem arra az időre, a míg itt lesznek a vendégek?

Andráslaky idegesen simította végig finom fehér kezével selymes barna bajuszát, mialatt meglepetve nézett az öregre.

— Nem értem, Mari . . .

— Csak azért kérdem — és az öregasszony ritka lelki nyugalommal állott ura előtt. — Csak azért kérdem, mert a kisasszony betöltötte a tizenhatodik évét, és Andráslaky Katalin, a felnőtt úri leány egy órát sem tölthet egy fedél alatt, *azzal a*

társasággal, a melyet mint gyermek kénytelen volt eltűrni az apai háznál.

Halálos, mély csönd követte az öreg asszony szavait, csak a nagy álló márvány óra rekedt ketyegése hallatszott a teremben, melynek falairól az ősök képei mogorván bámultak maguk elé.

Andráslaky felpattant ültéből s idegesen kezdett föl alá sétálni.

A dada pár pillanatig várt, aztán kiment, de az ajtóból vissza szólt:

— Soha, senki sem törődött a gyermekkel csak én. Én tápláltam tulajdon édes tejemmel, én neveltem föl ilyenre, a milyen. Jogom van érdeklődni tovább is a sorsa iránt.

Az ur türelmetlenül intett kezével.

— Jól van, jól. Majd intézkedem . . .

Intézkedett is.

Azon a nyáron elmaradt a zajos társaság, sőt Andráslaky maga is elutazott s csak néhány hét múlva érkezett vissza. Egyetlen egy vendég volt vele. Egy szőke szakállas, kékszemű ur, a kinek feketebársony kabátja volt, festő ecsetje, meg palettája, sok mosolygó tarka színekkel, és olyan csodálatosan meleg, behízelt hangja, a melyet nehezen lehetett elfelejteni, a ki csak egyszer is hallotta életében.

V.

Katicza magához vette a dadaládájából a toronyszoba kulcsát, aztán mint egy csintevő gyermek, nesztelen léptekkel suhant föl a keskeny csigalépcsőn.

A rozsdás kulcs nagyot csikorgott, a mint megfordult a zárban. A lány belépett abba az antik butorzatú, elhagyott rokokószobába, a mely azon módon volt berendezve, a mint másfél századdal ezelőtt egyik őse, Andráslaky Gábor rendezte be a feleségének, a kit XIV. Lajos francia király udvarából hozott magával magyar hazájába.

A szoba egyetlen ablakából pompás kilátás kínálkozott az erdőre s azon túl a falu fehér házaira. A lány kinyitotta az ablakot. A napsugár a szoba közepére aranyos hidat vert, melyben millió porszem tánczolt.

Katicza pár perczig némán gyönyörködött a festői panorámában, mely az ablakból kínálkozott. Aztán, mintegy hirtelen gondolattól megkapatva, oda ment a falszekrényhez, s a pioziny kulcsosai, melyet zsebéből vett elő, kinyitotta annak ajtaját. Biztosága, melylyel a szekrényben kotorászott, a sok drága, hímzett selyem brokát ruha között, melyeket ősanái viseltek valamikor, elárulta, hogy nem először jár ott. Látszott rajta, hogy próbált mestersége.

Pár perez múlva egy tökéletes rokokó dáma áll a szoba közepén, teljesen harmonizálva az antik bútorzattal.

A fehér selyem paróka keretéből édes leányarcz mosolygott a nagy álló tükörbe. Rózsaszín bőrű, bársonyos, feketeszemű kis leány, üde ajkai körül pajzán mosolygással. A sárga selyem, hegyes derék hízelegve simult karcsú termetére. A nagyvirágu pompadour panier-tuníque alatt rövid selyem-szoknya magas sarkú csattos cipő egészítették ki öltözkését.

Olyan filigrán, légies és graciózus volt az egész alak, a minőt mostanában már csak aranyrámában lehet látni.

Katicza maga is meg lehetett elégedve így magával, mert perczekig elnézte hasonmását a tükörből. Aztán halkán elnevette magát. Eszébe jutott a dada. Ha most így meglátná! . . . De mi volt ez?! Nevetésére másik nevetés válaszolt s amint ijedten fordult vissza, a szoba ajtajában ott állt a bársonykabátos ember, a kinek sötétkék szemei voltak és aranyszőke szakála . . .

A leány úgy megijedt, hogy első pillanatban menekülésre gondolt. S ha a férfii nem áll az ajtóban, ész nélkül rohant volna le a lépcsőn. De a másik perczen ijedtségét harag váltotta föl s az üldözött őzike helyett egy méltóságteljes urinó állt szemben a betolakodóval, a ki még mindig elragadtatással nézte őt.

— Azt hiszem, ez a kastély elég tágas arra, hogy apám vendégei kényelmesen érezzék itt magukat, a nélkül, hogy kénytelenek lennének/, egymást zavarni.

Hangja csak úgy remegett a haragtól, mialatt szembe nézett az ifjúval, a kinek mosolygó arca hirtelen komolyra vált e hang hallatára.

— Bocsánatot kérek, nagysád — és a festő lekapta széles karimáju, puha kalapját fejről, — nem tudtam, hogy találok itt valakit. Egyedül bolyongtam a kastélyban, s minthogy az ajtót nyitva láttam, nem véltem indiszkréciót elkövetni, ha benézek. Rögtön távozom is, csak előbb engedje meg, hogy bemutassam magamat.

A lány némán bólintott fejével, mialatt eszébe jutott, hogy ez az ember volt az, a ki olyan kicsinyléssel dobta oda a megjegyzést: „0h! hiszen ez az Andráslaky lánya!“

— Pusztá Béla a nevem.

kz ifjú kifogástalan udvariassággal hajtotta meg magát s ez szelidebb tónusra hangolta a leányt. Azért ujjai hegyét nyújtotta felé és mialatt kezét fogtak, Katicza önkéntelenül elmosolyodott e különös találkozás és helyzet fölött.

— De most már csakugyan hagyjon magamra, mert le kell vetnem ezt a maskarát.

Erre mind a ketten elnevelték magukat . . . Az ifjú távozott.

A dada nem győzött csodálkozni, a mikor a nagyságos ur másnap kiadta a rendeletet, hogy ezentúl három személyre terítsen, mert a kisasszony is velők fog étkezni.

Csak akkor csodálkozott jobban, a mikor Katicza szó nélkül engedelmeskedett apja parancsának . . .

VI.

És azontúl mindennap együtt étkeztek hárman. Andráslaky Károly, az ő szépséges szép leánya, a feketeszemű Katicza, meg a bársonykabátos festő, a kinek aranyzőke szakálla volt és sötétkék szeme . . .

És a mikor Katicza néhány nap múlva ismét fölment a rokokó szobába, meglepetésében csaknem fölsikoltott . . .

A tükörrel szemben, ott függött a falon aranykeretben az ő rokokó-ruhás arczképe. A megszólalásig híven volt találva. Katicza sokáig nézte a képet és eszébe jutott, hogy akkor beszelt először a művészszel, a mikor ebben a ruhában látta őt . . .

Azóta mindennap találkoznak és ő mindennap hallja azt a meleg behizelgő hangot, a mely olyan édesen tudja sutogni:

— Oh! ha tudnád mennyire szeretlek! . . .

VII.

A dada pedig nemsokára egyedül maradt a vén kastélyban, melynek falairól az ősök képei szigorúan bámultak maguk elé . . . Annál nyájasabban mosolygott rá a Katicza képe . . .

A jó lélek eleintén sokat busult, de később, a mikor látta, hogy milyen boldog az ő nevelt leánya, megvigasztalódott és mindig nagy örömmel várta a nyarat, a mikor az öreg nagyságos ur egészen megkomolyodva megérkezett és elhozta magával Katiczát, meg a bársony kabátos urat, a kinek arany-szőke szakálla volt és kék szeme. Első évben csak hárman jöttek. Egy évre rá azonban már négy vendég érkezett . . .

És az öreg dada nem sokára megint elkezdte a mesemondást Argirus királyfiról, Tündérszép Ilonáról, a gonosz mostoháról, meg a hétfejű sárkányról . . .

Hol volt, hol nem volt . . .

A medve.

A mikor Bogáthay Sáríka rózsaszín foulard ruhájában, nagynénje karján először jelent meg a tóparti sétányon, a fürdő közönség ifjúsága rögtön tisztában volt vele, hogy ő az idei szezon szenzációja.

Mikor pedig azt is megtudták, hogy árva leány, és kis kezével majdnem ezer hold földet fog vinni a szent házasságba, elhatározták, hogy Sáríka olyan leány, a kivel nemcsak érdemes foglalkozni, hanem a kít érdemes volna, *tisztán szerelemből*, nőül is venni.

A festett hajú szőke baronesznek egészen lejárt, mióta Sáríka megérkezett. Pedig azelőtt ő volt a „star.” Bezzeg! most óraszámra egyedül ült az Erzsébet-setány fái alatt, kezében könyvvel, melyből nem olvasott. Mialatt Sári ezüstcsengésű kacagása odahallatszott az eszplánádról, a hol udvarlóit ugratta jukker viselkedésével.

Ott ült nagynénje oldalán, udvarától környezve.

— Tudja, Szentandrásy, néha sajnálom, hogy nem élünk a középkorban. Mert, mikor az ember a maga lovagias felbuzdulásait hallja, önkéntelenül vágyat érez magában, valami hőstettet követelni, a minőt például az antik lovagok vittek véghez Dul-eineáj ükért.

— Sáríka . . . nagysád, ne játszón velem. Tudja nagyon jól, hogy életemet adnám magáért! Kívánja, hogy beugorjam a Balatonba? És az aranykeretű csiptetős miniszteri segédtitkár olyanféle mozdulatot tett, mintha rögtön el akart volna indulni, hogy meg se álljon a Balaton közepéig.

De a lány akkor már ügyet sem vetett rá s hirtelen odafordult a nagynénjéhez.

— Flóra néni! nem tudod ki az a sötétarczu magyar, a ki ott ül a platán alatt? Te mindenkit ösmersz.

Flóra néni, vagyis jobban mondva özvegy bodrogháti és kismegyeri Szentmihályi G-áborné, született kokánfalvi Turay Flóra, arról volt híres, hogy az ország összes gentry családaival rokonságban volt s kívülről tudta valamennyinek származását s összeköttetéseit.

— Nem vagyok vele tisztában, édesem. A szobapinezér azt mondta, hogy Meggyes Iván, földbirtokos. Tudtommal azonban csak egy Meggyes család van, melynek feje az öreg daruháti Meggyes Ábris. (A kinek a felesége láitoldy leány volt.) Ennek azonban csak nővérei voltak, az egyiket elvette a Dercsiki báró, a másik még most is hajadon. Egyetlen fia pedig már jóval idősebb lehet, mint ez itt. De meg aztán a típusa is elütő. Valószínű, hogy nem a „jó” Meggyesekből való.

S Flóra néni olyan mozdulatot tett, a melylyel nyilván jelezte, hogy Meggyes Iván urat végképen letárgyalta, mint a kivel nem érdemes tovább foglalkozni.

A megyei főjegyző, a ki még mindig nem tett le arról, hogy kopasz fejét a házasság rózsás jármába hajtsa, színlelt féltékenységgel szólt a leányhoz:

— Meggyes Iván mindenesetre szerencsés fickó, hogy megnyerte érdeklődését.

— Érdekes ember, szólt Sárika, mialatt elragadó kaczérssággal gyűjtött rá egy ozigarettre, melynek füstjét orrán bocsátotta keresztül. — És én el is határoztam, hogy kikezdem.

Szentandrassy Béla reményt veszítve sóhajtott, mialatt majd elnyelte mohó tekintetével a lány kívánatos alakját, kerekded idomait.

Olyan sötét rózsaszínű arcbőre van, mint a barackvirág s villogó fekete szemei, üde, piros ajkak.

— Érdemes is azzal a medvével foglalkozni. Pattant föl Flóra néni. Ma reggel csaknem belém ütközött a kurszalón ajtóban, oszt' azt sem mondta, hogy pardon.

— Már az igaz, hogy olyan, mint egy medve. Kapott a szón Szentandrassy.

Ez aztán rajta is maradt Meggyesen. A Sárικάék társaságában ezentúl mindenki csak medvének hívta.

A leány azonban egy szót sem szólt. Idegesen csapta oda a cigarett végét s felugrott ültéből.

- Flóra néni! én beme gyek. Leveleket kell írnom. Te maradsz még?

— Veled megyek.

A tó felől éneklés hallatszott. Piros-fehér csikos ruhás matrózok ültek egy csónakban. Az egyik

valami szentimentális német nótát énekelt. Az volt a refrainje. hogy:

Vissza sírsz még . . .
Vissza, vissza engemet . . .

Sáríka rózsaszín ruhájának széle lassankint eltűnt a sétány fái között . . .

*

Másnap reggel Sáríka mint a szélvész rontott be a kurszalomba, a hol már az egész társaság együtt volt.

— Szörnyűség, Flóra néni! A medve elfoglalta helyemet a kávéházban. Nagyon jól látta, hogy oda akarok ülni a sarokba, a kis márványasztalhoz, a hol mindennap reggelizem, de azért egy világot sem állott volna föl. Tette magát, hogy észre sem vesz. Újságot olvasott. Kénytelen voltam más asztalhoz ülni.

S a lány odacsapta fehér csipke napernyőjét a zongorára.

— Mindjárt mondtam, hogy nem a jó Meggyesekből való, — szólta Flóra néni, mialatt Szentandrassy megbotránkozva csóválta fejét.

— Hallatlan! Képtelen volnék ilyesmire. Nemcsak magával Sáríka, de bármelyik nővel szemben. És maga azért. hányszor kigúnyolja az én „lovagias felbuzdulásomat.“ Pedig, ha tudná, milyen tiszta eszménye él lelkemben a nők iránt érzett *valódi* lovagiasságnak! És az ifjú melegen nézett a lány kipirult arczába. Nem volt nehéz kitalálni, hogy mikor a nőkről beszélt, az egész nemet Sáríkában látta képviselve.

A lány hálásan mosolygott reá. Aztán egy azaleát tépett ki mellcsokrából és sajátkezüleg tűzte a gomblyukába . . .

Szentandrassy tulboldog volt.

A festett hajú baronesz, a ki ott ült az ablak-mélyedésben, legédesebb mosolyával nézett az épen belépő Meggyesre, mit az nem vett észre.

Fekete körszakállas, délczeg magyar. Komoly tekintettel, széles vállal. Fölvett egy lapot az asztalról s csöndesen leült a sarokba, hogy ő most olvasni fog.

Sáríka abban a pillanatban a zongoránál foglalt helyet s két kezével belecsapva a billentyűkbe, rövid bevezetés után, énekelni kezdett:

Fekete városban fehér torony látszik,
Az én édes rózsám más ölében játszik . . .

A kopasz főjegyző, nem hagyva föl minden reménnyel, mellé ült, és kotta hiányában, egyelőre a szemeit forgatta.

Meggyes pedig fölállt és tüntetőleg távozott a teremből . . .

A leány villogó szemekkel nézett utána . . .

— Medve . . .

Ebéd alatt Flóra néni azzal a szenzációval lepte meg a társaságot, hogy a medve azért olyan mogorva, mert szerelmi bánata van.

— Biztos forrásból tudom, — folytatta a leleplezést, — hogy vőlegény volt, de a menyasszonya egy kínálkozó gazdag párti miatt visszaküldte neki a jeggyűrűt és máshoz ment nőül.

— Oh! Istenem! még kisül, hogy a medve szerelmes volt . . .

És Sáríka föl kaczagott . . .

Délután a sétányon ismét találkoztak a medvével. És a medve mindenütt utj okban volt. Soha sem köszönt nekik, de mindig olyan különösen nézett Sáríkára. Szentandrásy, meg a kopasz főjegyző, nagyon mulattak ezen . . .

Sáríka dühösködött. Flóra néni pedig ismételte:

— Meglátszik, hogy nem a jó Meggyesekből való.

Este, mikor a lány és a nénje nyugovóra tértek, szobájukban, az asztalon, Szentandrásy névjegyével egy remek rózsabokréta pompázott.

— Mindig lovagias, — szolt elragadtatással Flóra néni.

Éjfél tájban pedig megszólalt a Duka Bérezi bandája az ablak alatt. Olyan szépen húzta, hogy:

Fekete városban fehér torony látszik . . .

Az én édes rózsám, más ölében játszik . . .

— Te, Sári! — Flóra néni felkönyökölt az ágyban. — Az a bolond fiú nagyon szeret téged.

— Tudom. — És a leány a fal felé fordult. A másik perezben nyugodt lélegzése elárulta, hogy aluszik . . .

Persze, az éjjeli zene miatt nagy botrány lett. A fürdővendégek feljelentették a csendháborítót.

Szentandrásy fizetett, mint a köles. (Hej! pedig de sok adóssága volt már úgylis.) De az őt nem bántotta, mert ő lovagias férfiú volt . . .

Egy rekkenő meleg nap, délután Flóra néni, Sáríka és Szentandrásy vígan csónakáztak a hatalmas tó pompás sima tükreán.

A lány többi udvarlói mind elmaradtak már. Csak Szentandrásy volt állandó lovagja. Mindenki úgy tekintette őket, mint a kikből egy pár lesz, rövid idő múltán. Az ifjú még a gondolatát is leste a lánynak, önnön magát múlva fölül a lovagiaságban.

Sáríka ennivalóan festett fehér-kék csikós regatta kosztümjében. Szentandrásy evezett, de azért le nem vette mohó tekintetét a leányról, a ki szemben ült vele. Flóra néni háttal ült hozzájuk, a csónak orrán.

A levegő azzal a bizonyos zsongító villamosággal volt tele, a mely hatalmába keríti az ember idegeit s megbénítja az akaraterőt, ismeretlen vágjakat ébresztve a lélekben.

A kis társaság szótlánul ült a csónakban. Mi sem zavarta a csöndet, csak az evező ritmikus csapkodása a víz felületén.

Az ifjú biztos kézzel hajtott s a kis jármű mind messzebb siklott el a parttól.

Annyira átengedték magukat annak a gyönyörnek, mit a vizen való ringás okozott, hogy nem törődve az idővel, ügyet sem vetettek arra a fekete felhőre, mely észak felől, az ég alján kerekedett. Mire a lány figyelmeztette Szentandrásyt, hogy forduljanak vissza, mert vihar van készülöben, a fekete felhő mind jobban közeledve, ijesztően megnőtt s elsötétítette az egész égboltozatot.

A parttól pedig nagyon messze voltak . . . Szentandrassy megfeszített erővel iparkodott a szárazföld felé, de a heves szel, mely időközben támadt, ellenkező irányban fújt s megnehezítette az evezést.

Nem sokára kövér cseppekben kezdett esni az eső s pár perez múlva olyan óriási vihar kerekedett, hogy a kis csónak, mint gummilabda tánczolt a hullámok tetején.

Flóra néni kezeit tördelve siránkozott, míg Sáríka sápadtan, reszketve kapaszkodott a csónak szélébe s kerekre nyílt fekete szemeivel várakozásteljes bizalommal nézett az ifjúra, a ki önmagával tehetetlenül pacskolta a vizet.

Keserves evezés volt biz az.

Az ólomszürke égboltozatot mind gyakrabban tarkították a cikázó villámok s mire egy hatalmas menydörgés után Flóra néni és Szentandrassy kinyitották a szemüket, már csak ketten ültek a csónakban . . .

Sáríkat elsodorta egy hullám, mely átcsapott a kiseded járművön . . .

Az asszony kétségbeesetten sikoltzott segítségért, de hangja beleveszett a vihar fenséges zajába. Szentandrassy fejét veszítve iparkodott a part felé, mikor a lány feje a másik oldalon, jó távolról feltűnt a víz alól.

— Mentsen meg, Béla!

S karját felé nyújtva, kérte az ifjú segélyét.

Flóra néni megragadta Szentandrassy karját.

— Ugorj ék utána. Hiszen az evezés úgy sem használ semmit.

Szentandrassy szemeivel mérlegelte a csónak távolságát a lány és a part között. A csónak közepén volt, közelebb a parthoz . . .

Sáríka meg mindig tartotta magát a víz fölött, a vadul csapkodó hullámok közt. Az ég egyre dörögött s a vihar újult erővel tört ki.

Szentandrassy pár másodpercnyi habozás után megragadta az evezőlapátot és minden erejével a part felé iparkodott, nem törődve a leánynyal . . .

— Nem lehet megmenteni. Saját életünkkel játszunk, — szólt Flóra nénihez.

Sáríka feje eltűnt a víz alatt . . .

A partról abban a pillanatban beugrott valaki a vízbe, s izmos karjaival gyorsan szelve a habokat, a lány felé tartott.

Mire Sáríka csaknem eszméletét veszítve meg egyszer a fölületre került, az a két izmos kar megragadta s megóvta az ehnerüléstől . . .

— Ölelje át a nyakamat. . . Bátorság . . .

Sáríka átölelte a férfi nyakát s úgy tartotta még akkor is, a mikor már semmi veszély nem volt és ott feküdt a tó partján, a pázsiton . . .

A *medve*, tőle szokatlan gyöngédséggel nézett a leány szeméibe. Aztán karjai közé kapta és sietett vele a lakás felé.

— Édes kis bolondom, te. Ha tudnád, milyen régen szeretlek . . .

Sáríka arcza fölpirult s ráhajtotta fejét a férfi vállára.

Aztán suttogva azt kérdezte:

— Mit szeretett meg rajtam?

A férfi arcza elborult . . .

Megmondom azt is . . . Nagyon hasonlítasz ahhoz a másikhöz . . . ahhoz, a ki elhagyott . . .

— Csakhogy én soha . . . soha sem fogom elhagyni . . . s egész hozzá simult a medvéhez . . .

Ezalatt elértek a leány lakásáig. A vihar teljesen megszűnt. Az égen a felhők foszladozni kezdtek. Kiderült. . .

*

A csónak szerencsésen partra ért. A bennülökben semmi kár nem esett. A „lovagias“ Szentandrassy még aznap elutazott a fürdőből.

Flóra néni pedig rövid idő alatt kisütötte, hogy Meggyes Iván mégis a *jó* Meggyesekből való . . .

A zöld gróf szerelme.*)

Úgy történt, kérem, hogy amikor a „*Mucsai Szabadsajtó és Vidéke*“ karácsonyi számában megjelent a „*Zöld gróf szerelme*“ című novellám, melyet kedves nőm a reggeli kávé mellett elolvasott, a jó lélek egész kategorice kijelentette, hogy ennyi észszel kár Mucsán maradni, és okosabb volna, ha a fővárosba hurczolkodnánk.

Kedves nőm eme véleményének eleintén semmi komoly jelentőséget nem tulajdonítottam. Fájdalom, a legközelebbi jövő alaposan bebizonyította, hogy ugyanakkor helytelenül cselekedtem, mert az aszszony komolyan a fejébe vette, hogy én született iré vagyok, és a polgármesterék zsurján ismételve, és leghatározottabban kijelentette, hogy az ép „magas röptű szellememnek“ immár szűkek Mucsá határai.

Hogy nekem magas röptű szellemem van, arról ez alkalommal értesültem életemben először . . . és . . . utoljára.

*) A *Munkácsi Segélyező Nőegylet* által rendezett jótékonycélú műkedvelő előadáson fölolvasta a szerző, 1898. december 81-én.

Denikve, az asszonyt semmi sem tántoríthatta el a gondolattól, hogy nekünk a fővárosba kell hurczolkodnunk, a hol az én szellemi tőkémek okvetlenül csengő aranyra, vagy suhogó bankóra fogják fölvaltani.

Nos hát, kérem, önöknek bizalmasan bevallhatom — hiszen ugyebár nem adják tovább? — hogy az én szellemi tőkém még mai napig is, hiány nélkül birtokomban van.

Nem kellett senkinek.

Mielőtt azonban felköltöztünk volna Budapestre, a *Zöld gróf szerelmé-nek* kéziratát beküldöttem, közlés végett, az egyik előkelő napilap szerkesztőségéhez. A feleségem úgy okoskodott, hogy a tiszteletdíjból, melyet a novelláért fogok kapni, kifutja az útiköltség mindnyájunknak. Már mint nekem, neki, a Gyuri fiamnak, az Erzsiké lányomnak, a Kati szakácsnőnek, meg a szobalánynak.

Természetesen, mi, a család, I. osztályon fogunk utazni, a cselédségnek azonban elég jó lesz a II. osztály is. Mikor azonban egy hét elmúlt s az én novellám meg mindig nem jelent meg, sőt a szerkesztői üzenetek közt sem méltatták néhány sorra, kedves nőm lejjebb szállította az igényeket, s elhatározta, hogy mi a II. osztályon utazunk, a cselédek pedig a III.-on jönnek velünk.

— Tudod, fiam, nem szabad őket elkényeztetni, nehogy követelők legyenek.

Két hét múlva már mindnyájan a III. osztályon utaztunk, s mikor a harmadik hét is elmúlt, anélkül, hogy a *Zöld gróf szerelme* napvilágot látott volna, kedves nőm élénken kezdett érdeklődni a rácsos kupék tarifája iránt.

Végre, a negyedik héten, a szerkesztői üzenetek között, megpillantottam a szenzációs novella címet:

A zöld gróf szerelme!

Az üzenet azonban, melyet, némi túlzással, hízelgőnek is vehettem, csak három szóból állott s egész terjedelmében, a következőképp hangzott:

— Nem a gróf zöld.

En nem tudom, kérem, hogy mit érthettek ezalatt? Azok a fővárosi hírlapírók néha olyan zavarosan fejezik ki magukat.

De mi azért mégis felutaztunk a fővárosba.

Budapesten első dolgom volt a novellát személyesen elvinni az egyik tekintélyes hetilap szerkesztőjéhez, hogy magam olvassam föl előtte.

A szerkesztő, amikor megmondottam neki, hogy kéziratot hoztam, roppant szívesen fogadott, leültetett, sőt egy finom szivarral is megkínált. Mikor azonban benyúltam a zsebembe, kivettem a novellát, és előkészületeket tettem a fölolvashoz, a szerkesztő aggódalmasan nézett rám, mintha balsejtelmei támadtak volna.

— Szabad kérném, miről szól az a kézirat? És a szemüvegén át, gyankodva pislogott felém.

— Novella, kérem. Címe: A zöld gróf szerelme.

A hatás leírhatatlan volt. Az én emberem fölugrott ültéből, nekem rohant, és első dolga volt a szivart visszavenni tőlem, pedig már éppen rá akartam gyűjtani.

— Hogyan? Ön zöld gróf szerelme cím alatt irt novellát?!

— Mi különös van ebben? Hogy lehet egy címen megütközni? Akkor kritizáljon az úr, ha végig hallgatta. És olvasni akartam.

— Megálljon! szerencsétlen ifjú! Látott már ön életében szerelmes zöld grófot?

(Ennyi joggal azt is kérdezhetette volna tőlem, hogy nincs-e nálam véletlenül egy csörgő kígyó.) Szomorúan kellett bevallanom, hogy csak azt az egyet nem láttam még.

A szerkesztő diadalmasan mosolygott.

— Hát amolyan közönséges zöld grófot látott-e?

Ezt olyan hangon kérdezte, mintha a közönséges zöld grófok csak úgy szaladgálnának az utcán, mint a tarka kutyák.

Kérdőleg néztem rá!

— Már úgy értem, hogy zöld grófot szerelem nélkül?

— Olyat sem láttam.

— Hát akkor, hogy mert ön róla tárczát írni? És meg akarta nyomni a csengettyű gombját.

Ennek az embernek igaza van. Le voltam sújtva. Ebben a pillanatban azonban tekintetem az íróasztalra tévedt, ahol Ohnetnak egyik regénye hevert. Az volt a címe, hogy *Pierre lelke*.*

Vad öröm cikázott föl arczomon. Meg vagyok mentve!

— Várjon az úr! avval a csengettyűvel s megragadtam a kezét. — Mit gondol? és fölvettem a könyvet az íróasztalról. — Láta-e Ohnet valamikor a Pierre lelkét?

Az én emberem kezdte magát kényelmetlenül érezni.

— A Pierre lelkét? . . . Azt hiszem, hogy nem.

Hát amolyan közönséges lelket, Pierre nélkül, látott-e?

— Nem hiszem. Hebegte zavarodottan.

— És a nyomorult mégis regényt mert írni róla! Menydörögtem a fülébe, pokoli fölényvel.

A szerkesztő megsemmisülten rogyott össze a karszékbén. Én pedig fölhasználtam, a kedvező alkalmat és a szivart vissza vettem tőle. A kabátja külső zsebében volt.

Még akkor sem jött magához. Ekkor gondolkozóba estem, hogy ne olvassam-e föl neki most a novellát, hiszen ilyen alkalom soha többet nem lesz reá. De aztán jobbnak láttam reá gyújtani a szivarra és diadalmasan távoztam.

A kapuban örült csöngetést hallottam a szerkesztő szobájából s nyomban rá a szolga lélekszakadva rohant le a lépcsőn.

— Jöhet már, gondoltam magamban, a szivarra ügyis rágyújtottam.

Pedig szegénynek esze ágában sem volt azt vissza venni tőlem. A novellámat hozta utánam . . .

Mikor kedves nőmnek elbeszéltem a szerkesztővel való kudarcomat, ő még mindig nem hagyott fel a reményvel, hogy az én szellemi tőkémnek érvényesülni kell s biztatott, hogy próbáljak szerencsét a többi lapoknál, hiszen van Budapesten elég.

Ezalatt az idő telt, és az én szellemi tőkém helyett, hazulról magunkkal hozott tőkémét fogyasztottuk. Mert a feleségem szeretett jól élni s az aranyos gyerekektől sem vontunk meg semmit. Azonkívül a szobalányunk kalapban járt (pedig mezítláb került hozzánk) és a hordár vitte utána a kosarat a piacra, a szakácsnőnek pedig, minden páratlan pénteken rendes zsúrja volt. Olyankor én és családom

a vendéglőben étkeztünk, mert a lakásra a szakácsnénak és vendégeinek volt szüksége.

De az én novellám még mindig nem látott napvilágot, pedig sorra jártam a szerkesztőségeket a kézirattal. Mihelyt a címét megmondtam, a tartalmára senki sem volt kíváncsi. Annyira ösmerték már mindenütt, hogy még a sarki hordárok is össze kacsingattak, ha az utcán közelükbe értem.

— Aha! Itt jön a zöld gróf! Aztán olyan buta röhögésben törtek ki, hogy szerettem volna megfojtani őket.

A ház lakói is csak úgy hívtak bennünket, hogy a „zöld grófék.“

Én lassanként kezdtem unni ezt az *ex lex* állapotot és kedves nőmnek szelíd célzásokat tettem a hazautazásra, de ő hallani sem akart róla.

Akkoriban egy új lap keletkezett volt Budapesten s annak a szerkesztője még nem ösmert engemet. A feleségem biztatására elmentem hát hozzá a kézirattal. A tapasztalatlan ember észre sem vette, amikor elkezdtem a novellát fölolvadni neki.

Pompásan ment, mondhatom. A hév egészen elragadott. Úgy a közepe táján lehettem s éppen ott tartottam, amikor a zöld gróf karácsony éjjelén, Velenczében, egy zergevadászaton bevallja szerelmét Rododendron hercegnőnek, egyszerre csak azon veszem észre magamat, hogy hátulról két izmos magyar megragad és se szó, se tartomány, beledugnak egy kényszerzubbonyba.

Hiába volt minden tiltakozás minden erőlködés, a mentők, akik már régen spicceltek rám, elvittek magukkal.

Kérem . . . nyolcz hetet töltöttem a megfigyelő osztályban.

Ide juttatott engem a zöld gróf szerelme!

Ezalatt a nyolcz hét alatt a doktorok azon tanakodtak, hogy váljon szent vagyok-é, vagy örült? Végre amikor rájöttek, hogy nem vagyok szent, akkor szabadon bocsátottak. Előbb azonban meg kellett esküdnöm, hogy a zöld gróffal egyszer s mindenkorra szakítok.

A megfigyelőből egyenesen a vasúthoz hajtatam és most itt vagyok! Többet nem is megyek innen sehová, mert habár mindenütt jó, de mégis csak *legjobb itthon* . . .

Hanem azért, legközelebb felolvasom önöknek a *Zöld gróf szerelmét*.

Úgy-e meghallgatják?! . . .

Pusztuló udvarház.

i.

A szentéri Baárdokh Ferencz portáján nagyon elfért volna egy kis tatarozás. A széles tornáczu, alacsony nemesi kúria födelét kikezdte az idő. Több volt a zöld moha rajta, mint a korhadt zsin-dely. Fű nőtte be a béresház küszöbét. Az egy-két külső cseléd megfért az istállóban is. A kőfalkerítésről, mely az udvarházat határolta, rég lekopott a vakolat. A félkaput meg föltüzték a jó szomszédok. A helyén szabadon süvölt ki és be az őszi szél.

Odabent, a hosszú sor szobában, unott aglegény tanyázik, a füstös családi képek és a régi bútorok közt. Hűséges társai egy vén vadász-eb, meg az öreg Boris, a ki gondoskodik róla, hogy legyen mit ennie és, hogy a fehér ruha le ne szakadjon a testéről. No meg időnkint ki is takarítja a szobákat. Tesz-vesz és rendezget a vén bútorok közt.

Pedig szentéri Baárdokh Ferencz, az a mogorva képű vállas magyar, nem olyan idős még, csak egy kissé elhanyagolt. Azt sem lehet mondani, hogy anyagilag tönkre ment volna, csak rendezetlenek a viszonyai. Egy rendes gazda, a kinek munkáját nyájás feleség szeretettel támogatja, hamarosan helyreállíthatta volna ezt a szomorú, pusztuló udvarházat, kopott nemesi czimerével s kidőlt-bedőlt kőkerítésével.

De hát a gazda, így magában, nem sokat törődött vele. Leélte napjait a hosszú sor szobában a vén vadászebe, a füstös családi képek, meg az öreg Boris társaságában. A korhely czimborák is felkeresték néha. Nagyokat ittak, kártyáztak és énekeltek. Olykor-olykor bement a városba. Ha országos vásár volt vagy megyegyűlés. Néha ellátogatott a faluba is. (Mert, hogy düledező portája a falu végén állott.) Szívesen szóba állt az egyszerű emberekkel. S hogyha szive koronkint hevesebben dobogott, fellázadva a magányos agglegény! élet rideg mivolta ellen, Ferencz gazda enyhülést talált a természet egyszerű gyermekei között . . . Forró vére által űzelve, leszakított egy-egy vadvirágot az utszélen . . . Egy-két napig gyönyörködött pompájában, azután eldobta s nem gondolt többé rá . . . Nem bántották nagy szenvedélyek. Neki csak apró kedvtelései voltak.

II.

Hát úgy történt, hogy egyszer Vizkereszt után, a mikor már két nap óta szakadatlanul havazott, Baárdokh Ferencznek kedve kerekedett a szánkázásra. Be is fogatott hamarosan s báránybőr bundába burkolva felült a szánkóba. Úgy reggel kilen ez óra tájt lehetett, mikor a két pej vígan szaladt a kis szánkóval a város felé vezető országúton. Ferencznek csak a bajusza meg az orra hegye látszott ki a bundából. Egyszer csak hátrafordul a Miska kocsis:

— Tekintetes uram! — és tiszteségtudóan kivette a pipát a szájából. — A szentéri uraság jön velünk szembe. Osmérem a lovakat.

Baárdokh kedvetlenül nézte a közeledő czifra csengős fogatot. S ha attól nem tart, hogy úgy is utoléri, megparancsolta volna a kocsisnak, hogy azonnal forduljon vissza. Ezalatt a csengős fogat egész kezelőbe ért. Ferencz megösmerte szentéri Baárdokh Gabit, az unokatestvérét. Egy csillogó szépségű, okos barna szemű jukker leány, a kinek a kis kezére két ezer hold föld a ráadás. Az első szánban — mert, hogy hat szánka jött még utánuk — Gabi elől ült az urkocsis mellett. Kishatári Határos Imre hajtotta ugyanis a lovakat. Hátral ült az édes anyja, özv. szentéri Baárdokh Gáborné, meg egy másik bundás alak. Ferencznek egy pillanat alatt megfordult a fejében, hogy ezek most egyenesen a tegnapi megyebárról jönnek a városból. Úgy is volt. A mámoros, katzenjammeres báli

kompánia a szentéri kastély felé tartott. Korhelylevesre mentek Gabiékhoz. Csak legalább meg ne ösmernének, gondolta magában az agglegény. Dehogy is nem ismerték meg.

— Ohó! hiszen ez Ferencz bátyám! Álljon meg azokkal a lovakkal! És Gabi mosolyogva intgetett Baárdokhnak. Aztán rákiáltott a kocsisára: Allj meg!

Ferencz kénytelen kelletlen mosolyogva túrta, hogy az ő lovai is megálltak. De még a többi hat szánkó is, A bennülök pedig kíváncsian hajoltak ki az ülésből, hogy meglássák, kinek a kedvéért állította meg Gabi a lovakat az országút közepén?

A jukker leány ezalatt kaczagva kiáltott át Ferencznek:

— Most az egyszer megfógtunk, öreg! Jösz velünk Szentérre korhelylevesre. Úgy se látunk { 'élesztendő számra.

Baárdokh szabadkozni próbált.

— Hogy egyem én korhelylevest, a mikor nem korhelykedtem? Hiszen már este 9 órakor ágyban voltam.

— Semmi kifogás. Jösz velünk. Punktum. Forduljon meg Miska!

A kocsis mit tehetett egyebet, mint, hogy megfordult s ezzel mind a nyolcz szán vígan csilingelve csúszott tova a szentéri kastély felé a hóval borított országúton.

III.

A szentéri kastély első emeleti tágas ebédlőjét egészen megtöltötte a tarka társaság. A nagy kandallóban hatalmas hasábfák pattogtak, enyhe meleget terjesztve. A marczona külsejű ősök képei mogorván néztek a falról a mulatozókat. Az urak nagyrészt frakkban voltak még, a hölgyek megbáli ruhában. Azon módon, a mint az utolsó csárdást eljárták volt a megyeház dísztermében. Baárdokh Ferencz csizmás, mándlis alakja szinte kirítt ebből a környezetből. Nem is mondhatni, hogy valami nagyon jól érezte volna magát. Pedig a társaságban igen nagy volt a hangulat. A házi kisasszony sebtében ruhát változtatott. Fehér kötényt kötött maga elé, piros selyemkendőt vett a fejére, úgy sürgött-forgott a vendégek között. Az öreg huszár, meg a szobaleány hamarosan megtérítettek s nemsokára hatalmas tálakban párolgott az asztalon a korhelyleves. A savanyu káposztaléből jóféle debreczeni kolbász kivántatta magát. Került ott egyéb falni való is. Kocsonya, disznósajt, tepertős pogácsa, hering, hagymasaláta, sonka meg kaviár. Hozzá is látott a korhelykompánia alaposan. A finom baraczkpálinka és a szilvorium ugyancsak nagy kelendőségnek örvendtek. Hogy a savanyúvizes bort, fekete kávé és théát ne is említsem.

Kishatári Határos Imre egy vékony dongájú, nyalka bajuszu szőke legény ugyancsak tette a szépet a házi kisasszonynak. El sem mozdult Gabi mellől. A világ már egymásnak is szánta őket. Jól-lehet azzal mindenki tisztában volt, hogy Gabinak

a kis ujjában több esze van, mint Imrének a fejében.

Hogy, hogy nem történt, egyszer csak megszólalt a cigány is a szomszéd szobából. No hiszen, több se kellett. Csaptak is olyan hetedhét országra szóló dáridót, hogy hire ment a vármegyében.

Ferencz ott ült a sarokban, csöndesen kvaterkázva az alispánnal. Onnan nézte a zajos mulatókat. Egyszer csak oda megy hozzá Gabi.

— Találd magad öreg. Ne csinálj olyan sötét képet, mintha az orrod vére folyna.

— Hiszen mulatok én. Csakhogy nem tudok ezeknek a fiataloknak a nyelvén.

Mert nem akarsz tudni. Visszahúzódói tőlük.

Az alispán ott hagyta őket, oda ment a nagy asztalhoz.

— Tudod, Gabi, nem való vagyok én az ilyen finom társaságba.

- Ne affektálj, öreg. Nagyon jól tudod, hogy külömb legény vagy akármelyiknél.

Ferencz gazda megsodorta sugár-fekete bajuszát.

— Határos Imrénél is? . . . És hamiskásan mosolygott a lányra.

Gabi kaczerul nevetett a szeme közé.

— Azt nem tudom. Mérkőzzél meg velem. Aztán gyufát gyújtott s odanyújtotta a Ferencz szivarjához. A férfi nagyot szippantott, majd sóhajtva fogta meg a leány kezét.

— Meg kén' neked házasodni, Ferencz. Mindjárt nem volnál ilyen keserű.

— Ki jönne hozzám? Egy ilyen kopott agglegényhez.

Gabi kihúzta kezét a kezéből.

— Ki merne kikosarazni egy szentéri Baárdokh Ferenczet?!

S szép szemében ott villogott valami.

A fajbüszkeség! . . .

Aztán hátat fordított neki s oda ment a többiekhez.

Ferencz sóvárogva nézett utána. A társaság nagyon zajos volt már. A cigány húzta szakadásig. Mindenki beszélt, a ki nem énekelt. A szoba megtelt szivarfüsttel. Ittak, kaczagtak, bizalmaskodtak és bústak. Kinek milyen volt az erkölse borközi állapotban. Ferencz egy darabig ott ödögött még közöttük, aztán szó nélkül búcsút vett a kapufélfától.

Már alkonyodott s egész csinos kis hóvihar keletkezett ezalatt. A magános utas, a mint ott ült a szánon a báránybőr bundában, bizonyos keserűséggel gondolt sivár otthonára, a pusztuló udvarházra. Nincs a ki meleg szeretettel várja, a hosszú sor szobában odahaza. Egyedül fogja tölteni az estét, az éjszakát, hogy holnap ismét egyedül ébredjen arra az unott életre, melyet eddig folytatott.

Aztán elgondolta, hogy milyen másképen is lehetne az egész . . .

IV.

Másnap reggel, a mint ott ült a fehérre meszelt ebédlőben, szalonját falatozva, éppen egy pohár szilvóriumot töltött magának, a mikor kopogtak az ajtón.

— Szabad!

Kishatári Határos Imre nyitott be hozzá.

— Isten hozott!

És Ferencz gazda magyaros vendégszeretettel állt föl, kezet nyújtva a vendégnek. Aztán leültette, töltött neki is egy pohár pálinkát s elibe tette a szalonnát. (Vájjon mi járatban van ez a magyar?) Imre hozzá is látott a reggelihez. Ettek, ittak és beszélgettek jó időről, rossz időről, termésről, lovakról, meg restaurációról. Egyszer csak a vendég zavartan kezdte köszörülni a torkát.

— Hát... izé . . . Ferencz, te nem is tudod, hogy én tulaj önképen mi járatban vagyok.

Ferencz színültig töltötte a két poharat pálinkával.

— Majd megtudom, ha megmondod. — Határos Imre fölhajtotta a pohár sziverösítőt, aztán kétfelé simította szőke bajuszát.

— Csak arra akarlak kérni, hogy te, mint a ki rokon vagy a házhoz, kérd meg nekem az unokahugod kezét. Én már régen szeretem Gabit, ő is tudja ezt és . . .

— Várj csak, hát aztán teljesen tisztában vagytok egymással?

Ferencz átható tekintettel nézett vendége szemébe.

— Hát... azt hiszem, hogy igen. Nem igen volt még alkalmam, hogy nyíltan beszéljek Gabival, de én a kosártól nem félek. Biztosra veszem, hogy nem utasítanak vissza.

- Ha így áll a dolog, én szívesen szolgálatazra állok. Csak aztán malaczpecsenyével ne fogadjanak.

— Nem felek én attól! . . .

— Jó. A dolog rendben van. Holnap reggel elnézek hozzájuk.

— Köszönöm, Ferencz. A vendég rövid ideig maradt még, azután búcsúzott.

V.

Másnap reggel Ferencz gazda kiadta a rendeletet, hogy be kell fogni, még pedig az új szánkóba, a cifra szerszámmal. A kocsist libériába bujtatta. Ő maga meg ünneplőbe öltözött. A fekete magyar ruha ugyancsak megfeszült délczeg alakján. Diószin bajuszát nyalkán kihúzta s aranyrojtos fekete nyakkendőt kötött.

— Kérőbe megyek. Mondogatta magában, annyi keserőséggel, a mennyi csak elfér egy elhagyott agglegény szívében.

Annyiszor és annyszor ismételte, útközben, hogy mit fog mondani a lánynak, meg az édesanyjának, egekig magasztalva a völegényj el öltét, hogy észre se vette, mikor a szán megállt a kastély előtt.

Odabent Gabi fogadta. Édesanyja nem volt odahaza.

A mint ott ültek egymással szemközt az ebédlőben és Ferencz elkezdte mondókáját, a lány okos barna szemeivel nyugodtan nézett a szemébe. Ferencz pedig gyorsan, megszakítás nélkül beszélt. Azután, hogy bevégezte, föllélekzett és várta a választ.

Gabi a szeme közé kaczagott.

— Csak ezért jöttél?

— Igen. Ezért jöttem.

— No hát mondd meg Határos Imrének, hogy semmi esetre nem megyek hozzá feleségül.

— Nem-é?

— Nem én. Ferencz. Nem olyan a gusztusom.
Hozzád inkább mennék.

Ferencz biborpiros arczczal állt föl a székről.

— Ne trefáj velem, húgom.

— Fele se tréfa ennek. Gabi elfordult, az ablakhoz ment s oda szorította forró homlokát a hideg üvegtáblához. Odakünn erősen havazott.

— No, ha jösz, én viszlek.

Ferencz izmos karjaival magához vonta a leányt, piruló arczába nézett s ajkaival az ajakát kereste . . .

Úgy álltak összeölelkezve, mikor Baárdokhné benyitott hozzájuk.

— Hát ti megbolondultatok?! . . .

Gabi felelt:

— Dehogy bolondultunk. Ferencz kérébe jött hozzánk. Én meg csak nem kosarazhattam ki . . .

Növeldében.

I.

A lányok épen a tíz órai pihenőt élvezték a nagy eperfa alatt, a mikor Saárombekky Margit megérkezett a húsvéti vakációról. No hiszen, volt ribillió! Egy perez alatt a nyakában voltak valamennyien. A sötét szemű, karcsú gen try leány alig tudott szabadulni a kitörő szeretetnyilvánulások elől.

— Jól van, jól! Hagyjatok már békét. Legalább a táskámat tudjam letenni. Oh! Elza! — szólt aztán ahoz a pirosképű, selyemruhás leányhoz, a ki fel sem állt a lóczáról, hanem erőltetett nyugalommal olvasta tovább a Marlitt regényt, a mit bátyja titokban csempészett be neki az intézetbe. — Oh! Elza, hát maga nem is volt otthon a szent ünnepeken?

Ez a látszólagos ártatlan kérdés sok malicziát rejtett magában . . .

Schlesinger Elza, a gazdag bankárleány, a kinek Saárombekky Margit, a *végzett* földesur leánya a *szent* ünnepeket emlegette, hamar kész volt a válaszszak

— Nem. Én itt töltöttem az ünnepeket, mert a papa nem volt odahaza. A Bray-Belmont herceg hívta meg vadászatokra. Csodálom, hogy a kedves atyja is nem volt ott.

— Mi szűk családi körben töltöttük az ünnepeket, az ősi saárombekki kastélyban . . .

A tizennégyéves Mariska, a kit a „nagyok“ épen csak, hogy megtúrtek maguk közt, áhítattal leste a szót Margit ajkairól. Egészen szerelmes volt belé. Az ősi kastély valami rejtelmes, hangulatos, bűvös fogalom volt előtte, ősz várnagygyal, felvonó híddal, füstös családi képekkel, rococo bútorokkal, hosszú sor szobákkal, elzárt lakosztálylyal és kísértetekkel...

Margit és Elza halálos ellenségek voltak, úgy gyűlöltek egymást, a mint csak a fiatal korban tudnak gyűlölni. Az egyik tönkrement gentry apának előkelő származású leánya, a másik milliomos bankárleány.

Margit épen hogy ledobta utiköpenyét, karon fogta Ágnest, az ő legkedvesebb barátnőjét és lement véle sétálni a kertbe. Ott aztán, a széles kerti úton, a ribiszkebokrok között, elmondta neki a húsvéti szünidő szenzációját.

Ágnes, az a magas, szőke, ábrándos leány, a ki tizenhat éves korában kereken kijelentette, hogy: „Soha sem megyek férjhez“ dobogó szívvel, visszafojtott lélegzettel hallgatta Margitot. A büszke gentry lány nagy titokban elmondta neki, hogy az unokafivére, Saárombekky Géza megkérte a kezét, de ő nem szándékozik hozzá menni.

— Tudod, Ágnes, hiányzik nálam az a bizonyos valami, a mit szerelemnek neveznek. Nem tudom magam csak úgy elszánni a házasságra, minden komolyabb érdeklődés nélkül. Pedig a papa szeretné, ha hozzá mennék, mert Géza gazdag. Azt mondja, ő is szerelem nélkül nősült. Mégis boldog volt a mamával. Én nem ösmertem mamát. Két éves voltam, a mikor meghalt, de biztosra veszem, hogy más temperamentuma volt, mint nekem.

Ágnes helyeselte barátnője elhatározását.

— Soha se higyj oly gondolatnak, a melynek szived ellent mond! (Báró Eötvös: Gondolatok.)

— Igazad van, Ágnes! Én nem tudom eladni magamat.

És egy óra múlva az egész intézet tudta, hogy Margitnak kérője van.

A lányok csodálatteljes irigykedéssel néztek föl reá. Másnap pedig francia óra alatt a mamzell megpirongatta, hogy a fordítást nem végezte el.

II.

Egy hét múlva Margitot érdekes meglepetés érte. Édes atyja és az unokafivére látogatták meg a növelében. Épen zongora-órája volt, mikor a kis Mariska lelkendezve ment be hozzá jelenteni, hogy az igazgatónő ő nagysága kéreti szíveskedjék lefáradni a társalgóba. A leány nyugodtan állt föl a zongorától, két kezével hátra simította angol kontyba szedett, barna haját s lement a társalgóba. Megölelte, megcsókolta az „öreget“ (a ki még javakorbéli szemrevaló magyar, az ő negyvenkét évével), aztán nyugodtan, szembe nézve Gézával, nyújtott neki kezét. A 24 éves, napégett ifjú áhítattal emelte a kis kezét ajkaihoz.

— A fővárosból jövünk, szólta az öreg, s mondtam Gézának, csináljunk egy kitérőt, mielőtt haza mennénk. Nézzük meg Margitot.

— Az nagyon szép volt tőletek. Jól mulattatok Pesten?

Így Margit, hogy épen szóljon valamit. A két férfi összenézett.

— Igen. Elég jól. És Gézának egy pillanat alatt megfordult a fejében a tegnapi éjszaka, cigány-nyal, pezsgővel, néhány orfeum-énakesnővel és sok fekete kávéval, meg cigarettával. Saárombekky Gábor, a Margit atyja pedig arra az immár néhai ezer koronákra gondolt, a melyeket előre vett volt fel a búza árára. Ez után a zajos éjszaka után, a mikor nagybátya és unokaöcscs egymást támogatva tértek haza szállodabeli lakásukra, Gábor elérzékenyülve borult az öcscse nyakába.

— Senki más nem lesz a vöm, csak te. Még holnap beszélek Margittal.

Most azonban, amikor a két bűnös itt állt szemtől szemben azzal a nyugodt modorú, tiszta tekintetű, önzetes fiatal hölgygyei, egyik se merte előhozni a dolgot.

Közömbös dolgokról beszélgettek. Ezalatt az intézetben villámgyorsan híre ment, hogy itt van a Margit vőlegénye. Természetes, hogy erre a lányoknak, csodálatosképen, dolguk akadt a folyosón s egymásután mentek el a társalgó ablaka alatt.

— Ha jól láttam — szólt most Géza Margit-hoz fordulva — ez a ki most ment erre, a Schlesinger-lány volt.

— Igen — szólt Margit szárazon. — Hát te honnan ösmered?

Együtt vadásztam tavaly az apjával, a vércseháti Schlesinger Benővel Tutaroséknál.

— U-úgy?! . . .

A férfiak pár perczig maradtak még, azután elbúcsúztak, a nélkül, hogy valamit végeztek volna.

Margit lekísérte őket az udvarra. S mikor az intézet nehéz tölgyfa-kapuja bezáródott utánuk, a lányok valósággal meghanták öt kérdéseikkel.

— Mondd, Margit! édes! és Ágnes megölelte barátnőjét. Ugyebár nem mégy hozzá?

— Oh! hiszen szó sem volt a dolgról.

— Ha választanom kellene, szólt a 15 éves Berta, a ki egyelőre apácának készült, akkor én inkább a Margit papáját választanám, mint az unokabátyját. Sokkal fessebb!

— Oh! be nagy bolond az a Berta. Ezt Teréza mondta, a művésznő leánya, a kit édes anyja, 18 éves daczára kis leánynak tartott, és hallani sem akart róla, hogy haza vigye az intézetből.

Délutánra már más szenzáció várt a leányokra. Schlesinger Elza, 17-ik születésnapjára egy pompás briliáns gyűrűt kapott az édes apjától. Az értékes ékszer kézzől-kézre járt a növendékek között. Margit is megnézte.

— Igen értékes darab, szólt, a gyűrűt visszaadva Elzának. Sok pénzt adhatott érte az édes atya. Mert úgy látom, a gyűrű *egészen új*. Ez az én kis pecsétgyűrűm nem olyan értékes, de *nagyon régi*. Négyszáz éve van a családukban.

— Ismerem az e fajta régi családi ékszereket, szólt Elza mosolyogva. Édes apám a múltkor vett meg egy ósdi gentry kastélyt valahol a Tiszaháton, összes bútoraival és ékszereivel. A volt gazdája meg elment kaszárának valahová.

Margit szép arcját előntötte a pír... Este pedig, a mikor álmatlanul hánykolódott ágyában, arra a sivár jövőre gondolt, a mi vár majd reá, könnyűvérű édesapja oldalán, ha kikerül innen az intézetből.

Aztán önkéntelenül eszébe jutott Géza. Milyen melegen és rajongással nézett reá, a mikor a búcsúzásnál kezecskölt neki. És Margit haragudott

magamagára, hogy miért is nem volt legalább egy iczi-piczikét barátságosabb az ifjúhoz?

Szegény, pedig az mennyire szereti őt!

A hold bevilágított az ablakon a Madonna-képre, mely ott függött Margit ágyával szemben, a falon.

A leány azzal a jóleső tudattal aludt el, hogy van valaki a világon, a ki őt nagyon ... de nagyon szereti.

III.

Rövid idővel ezután Schlesinger Elza ott állt az intézet udvarán, az öreg eperfa alatt, elegáns szürke utruhában és sírva búcsúzott a lányoktól. A jószívű teremtés sorra ölelte, csókolta valamennyit.

Úgy történt, hogy az este táviratot kapott az édes atyjától, hogy azonnal menjen haza.

— Miért is mégy el? miért is nem maradsz itt?!
Apiros képű kis kövér Ilka, a ki primadonnának készült, vörösre sirt orrát belétemette a batist zsebkendőbe.

— El kell mennem, Ilka. Hiszen lehet, hogy visszajövök. A papa azt írta, hogy negyven vendégünk lesz a batári kastélyban az agarászversenyre. Ott maradnak hétszámra. A mama kissé gyöngéledik s nem képes annyi embert magában ellátni. Segítségére kell, hogy legyek.

Aztán Margithoz fordult. — Ott lesz a fiatal Bray-Belmout herceg is. — Es kezét nyújtott a gentry-lánynak. — Isten áldja meg!

Margit szertartásosan fogta meg Elza kezét.

A Bray-Belmont herceg felesége másodunokatestvére az édes apámnak. Kérem, adja át üdvözlétemet a hercegnének.

— Ez derék! Hiszen akkor szólok a papának, hogy hívja meg az édes apját is.

Margit finom malicziával mosolygott

— Nagyon kedves. Édes apám örülni fog a *szerencsének*.

Mikor pedig a kocsi elrobogott Elzával a vasúthoz, Margit a fülébe súgta Ágnesnek:

— Viszik a pénzeszsákot a piacra. Remélem akad vevője . . .

Margit sohase hitte volna, hogy a sors milyen hamar meghallgatja óhajtását.

Nem telt bele hat hét, az intézetbe egy arany-szegélyű, czimeres eljegyzési értesítés érkezett, tudatva, hogy kis-saári és nagy-saáromi Saárombekky Gábor — a Margit édes atyja — jegyet váltott vércseháti Schlesinger Elzával . . .

A lányok oda voltak az ámulattól! Elza mostohaanyja lesz Margitnak!...

Margit pedig aznap ki sem mozdult szobájából. Egész nap sirt és senkit sem bocsátott be magához. Ágnes és Mariska hiába zörgettek ajtaján. Másnap reggel aztán levelet irt az unokabátyjának . . .

Nem tudom mi lehetett levélben, de annyi tény, hogy Géza egy hét múlva a nagybátyjával együtt megjelent a növeldében, s a mikor távozott onnan, a Margit karcsú ujján egy vadonatúj arany karikagyűrű csillogott.

Tanódyné öröksége.

I.

Senki sem tudta, hogy mi van köztük. Pedig a világ sokat foglalkozott velük. Berkedy István már évek óta udvarolt a szép szalmaözvegynek, a ki tizennyolcz éves korában vált el az urától. Tanódyné olyan légies, filigrán teremtés, a kiről el lehetne hinni, hogy nem több húsz évesnél. Pedig már jóval túl volt a harminczon, mikor egy szép napon értesítették, hogy a volt ura meghalt.

Bégen elfeledett, kelletlen história volt az ő egész házassága, a melyre csak úgy gondolt néha vissza, mint valami rossz álmra. Nem értették meg egymást, s mindakettő hibás volt egy kicsit. A mikor elváltak, a gyerekasszony jóformán azt sem tudta, hogy mit ír alá a közjegyzőnél. Pedig azzal az írással egy éves kis lányáról lemondott örökre. A törvény a férjnek ítélte a gyermeket. Az elválás úgy történt, hogy az asszony tovább viselte a Tanódy nevet, mert nem akarta római katolikus hitét elhagyni.

Nem mondhatni, hogy a szép asszonyt a volt ura halála valami különösen meghatotta volna. Annál nagyobb hatással volt reá az a kellemetlen mellékkörülmény, hogy Tanédy halálával a nyakába szakadt egy tizenhét éves leány, a kit tizenhét év óta nem látott.

Ez volt az urától az összes öröksége.

A kicsi asszony ott ült a hintaszékben, százszor meg százszor elolvasva a tudósítást, a mikor Berkedy István belépett a kis szalonba.

— Itt van, olvassa ezt. — És izgatottan nyújtotta át a levelet vendégének.

Az csodálkozva nézett rá, s hogy átfutotta a sorokat, látva az asszony kétségbeesését, hangos kaczagásban tört ki.

— Van azon mit nevetni! — és Tanódyné úgy oda vágta a sarokba a félig kiszitt cigarettát, hogy csak úgy szikrázott bele.

— Már hogy ne nevetnék ... oh! nagyleányos mama! . . . a mikor látom, hogy milyen vad örömmel várja a leányát.

A férfi leült közel hozzá s a keze után nyúlt az asszonynak.

— Hagyjon békét. — Es idegesen rántotta el kezét.

A férfi megsodorta szép szőke bajuszát.

— Pedig most már több joggal nyúlhatok a keze után, tudva, hogy özvegygyé lett. — Komolyan nézett a szeme közzé. . . .

— Arról még ráérünk beszélni. Nagyobb gond nekem egyelőre az a leány.

Berkedy szivarra gyújtott.

— Hogy hívják a lányát?

— Tudom is én! . . . Zsuzska tán!

— Vájjon milyen? Szőke-e vagy barna? Hasonlít magához?

Tanódyné ijesztő gyorsasággal himbálózott a hintaszékben.

— A mikor utoljára láttam, egy éves volt s akkor nem igen hasonlított rám. . . .

Berkedy megcsóválta a fejét.

— Javíthatatlan!

Denikve a kilátásba helyezett késői „anyai örömök“ nagyon megzavarták Tanódyné eddigi gondtalan életét.

II.

Ott ült az udvarlójával svábhegyi nyaralójának a verandáján, a mikor egy gyászruhás szőke hölgy jelent meg a küszöbön.

Tanódyné felállt ültéből és kíváncsian mustrálta végig a váratlan látogatót. Az zavartan forgatta napernyőjét kezében.

— Én Tanódy Zsuzsanna vagyok.

— Oh! Zsuzska! . . .

És a kicsi asszony a vállára borult az érkezőnek.

— Édes kis leányom! Te vagy?! Te! Te! — Össze meg összecsókolta az arcát.

A „kis leány“, a ki egy fővel volt magasabb az édes anyjánál, némán tűrte az ömlengéseket. Aztán kíváncsian nézett a háttérben czigarettázó magyarrá.

Ez itt jó barátunk, Zsuzska! Berkedy István.

A lány nyugodtan nézett végig az emberen, a ki könnyedén meghajolt előtte. Aztán kezét nyújtotta felé.

A kis Tanódyné anyai szive megmozdult ennek a kifogástalan modorú, szép leánynak a láttára. Ez a ő leánya! Hiába, a vér nem válik vízzé.

Berkedy rövid ideig maradt még, aztán tapintatosan magukra hagyta őket.

Anyja és leánya ketten uzsonáztak. Az asszony sokat kérdezősködött a leánytól, a ki minden kérdésre nyugodtan, röviden felelt, inkább szemlélő és megfigyelő álláspontot foglalva el.

Aztán teljes otthoniassággal állt föl az asztaltól és elszedte a terítéket. Mintha egész világéletében itt lett volna idehaza. Az anyja sóhajtva nézett végig nyúlánk, karcsú alakján, melyen a fekete kázmér-ruha ideálisan érvényesült.

— Olyan horihorgas, mint az édes apja volt... Egészen olyan . . .

III.

Másnap együtt sétáltak a körúton, hárman. A gyönyörű szép tavaszi napon csak úgy hullámzott a nép föl s alá.

— Mama, igazán! ... És Zsuzska zavartan nézett Berkedyre. Ne haragudjál, hogy figyelmeztetek, de ne neved olyan hangosan, mert az föltűnő, itt az utcán.

— Látja, István! — a szép asszony komikus kétségbeeséssel apellált a gavallérhoz. — Vénsegenre milyen nevelőnőt kaptam.

— Hiszen tudja, ha őszinte akarok lenni — Berkedy mosolyogva pézett rajok — ennek a nevelőnőnek talán igaza is van.

— Köszönöm az őszinteségét.

És Tanódyné idegesen csukta be csipkés napernyőjét.

Az ilyen jelenetek napirenden voltak közöttük. Az a komoly nyugodt modorú nagy leány határozottan imponált az ő szeles modorú, örökké izgőmozgó kicsi mamájának. Olyanok voltak egymás mellett, mint a tűz és víz. De azért szerettek egymást. Kiki a maga módja szerint. S ha nézeteltérés volt közöttük, rendszeren Berkedyhez apelláltak, a ki tíz eset közül kilencszer Zsuzskának adott igazat, Tanódynével szemben.

— Nem is hiszem, hogy maga igazán szeret engem, Berkedy. — Szólt egy alkalommal Tanódyné az ő régi lovagjához.

— És miből következteti ezt?

A férfi nyugodtan gyújtott szivarra.

— Csak abból, hogy maga épen úgy, mint Zsuzska, folyton leczkéztenek és ezer hibát fedeznek fel bennem.

— Az csak azért van, mert szeretjük.

— Köszönöm az ilyen szeretetet.

Berkedy kihajolt a veranda erkélyéről, mely alatt vidám kiránduló társaság haladt el.

— Oh I a tanácsosék! — Tanódyné egy pillanat alatt áthajolt a korláton és érdeklődéssel nézte a sétálókat. — De milyen lehetetlen színű blúza van annak a Kiotóidnak! Hogy lehet ilyet fölvenni?! — Es összecsapva a két kezét, hangos nevetésben tört ki.

Berkedy visszafordult. Az ajtóban Zsuzska állott összevont szemöldökkel.

— De mama! az istenért!

A fekete szalagos fehér piké-ruha hízelgőén simult karcsú alakjához.

— Kegyelem! Kegyelem!

Tanódné tréfás rémülettel kulcsolta össze kezeit s fejet hajtott Zsuzska előtt.

A másik perczben már a nyakába borult és össze-vissza csókolta a lány piruló két arczát.

— Oh! Te kedves, okos fejem, te!

Zsuzska alig tudott szabadulni tőle. Berkedy belevágta magát a hintaszékbe és szívből kaczagott.

A lenyugvó napsugár bekandikált a hedera levelei közt s mintha glóriával övezte volna a szép leány hamvas szőke haját . . .

IV.

Zsuzska és Berkedy közt lassanként olyan félig pajtáskodó, félig bizalmas viszony jött létre. A férfinak fogalma sem volt róla, hogy a leányra milyen veszedelmes ez a játék. A leány pedig, az ő érintetlen, szűzies lényével teljesen átadta magát annak az előtte eddig ösmeretlen gyönyörűségnek, a mit a Berkedyvel való nap-nap utáni érintkezés okozott neki.

Úgy történt, hogy egyszer Berkedy és az özvegy közt heves jelenet játszódott le. A férfi végre tisztában akart lenni a helyzettel es határozott választ követelt az asszonytól. Hozzá megy-e feleségül, vagy nem? Az asszony pedig az ő szokott, szeszélyes

elbizakodottságában röviden bánt vele. Sem igent, sem nemet nem mondott. Berkedy ingerülten, csaknem köszöntés nélkül távozott.

Zsuzska mitsem tudott az egészeztől.

Másnap a férfi komoly elhatározással lépte át a Tanódy villa küszöbét. Hogy megállt a veranda küszöbén. Zsuzska egyedül ült a hintaszékben, kezében könyvvel, a melyből nem olvasott.

— Jó napot!

A lány összerezzen.

Berkedy nevetett.

— De azért ne ijedjen úgy meg tőlem. Nem vagyok én emberevő.

Zsuzska pirulva mutatott helyet maga mellett.

— Nagyon el voltam gondolkozva.

— Itthon van a mama?

— Nincs itthon édes anyám. Bement a városba s csak estére jön haza.

A férfi idegesen pödörte meg bujuszát.

— Pedig nagyon szerettem volna beszélni vele.

A leány csodálkozva nézett rá.

Komoly dolgról van szó, a mely mindketünk sorsát örökre eldönti.

Zsuzska bipor-piros arczczal sütötte le szemét.

— És magát ez meglepné, Zsuzska? Nem ösmeri szándékomat?

A lány alig hallhatóan rebegte:

— Kérem, ne siessen úgy a dologgal. Várjunk még . . . Hiszen alig ösmerjük egymást.

Berkedy agyán villámgyorsan futott át egy gondolat! Ez a leány félreérti őt! S ez a félreértés eszmét adott neki. Micsoda megoldás és micsoda boszu, azon a szeszélyes kaczer asszonyon! . . .

A mint végig nézett ezen a piruló szép leányon, a ki olyan volt, mint az első szűzies szerelem, allegóriája, szíve hevesen kezdett dobogni, s az elhatározás hamar kész volt lelkében.

— Zsuzska! — és megfogta a lány kezét — föl tudná-e maga találni velem a boldogságot? El tudná-e szálni rá magát, hogy a feleségem legyen?

A lány nem vonta vissza kezét.

A férfi fölé hajolt s forró ajkaival a fülét kereste . . .

— Édes! Meglásd milyen boldoggá teszek . . .

A lány megborzongott.

Az ünnepélyes csöndet csak egy eltévedt méh döngicsélése zavarta meg, mely ott repkedett a fejük felett.

Az aranyparaszt.

I.

Az egész vármegyében sokat beszéltek akkoriban róla, hogy milyen nagy szerencse érte az öreg Joób Ábrist, amikor megnyerte a híres családi pört, a melyet még nagyapja kezdett a bálnai Joóbok ellen.

Kerek tízezer hold földért érdemes volt perelni, hogy a családi kastélyt és a pompás berendezést ne is említsem. Joób Abris azért megmaradt annak, aki addig volt. Becsületes „kékbeli“ magyar, csizmában, mándliban, kurtaszárn pipával. A nagy gazdagság nem szédítette el. Pedig állt vagy négy millió koronáig. Még csak be sem hurczolkodott a kastélyba, ott maradt a fain végén, az anyjukkal együtt, abban az alacsony, tornáczos házban, melynek'ablakaiból sárga violák illatoztak. Ezek a virágok képezték a nagyasszony összes fényűzését.

Mikor az öreg Joóbnak egyre gratuláltak a megyebeli urak a szerencsééhez, ritka flegmával fogta agyarára a pipaszárat s bozontos bajusza alól csak annyit mondott, hogy:

— Hát hiszen, öcsém uram, eddig se haltunk éhen, ezután se fogunk. Én ezután is csak meg-

maradok parasztnak, a fiamat meg úgyis úrnak neveltetem.

Mert, hogy a Sándor gyerek kitanulta Magyar-Óvárott a gazdasági akadémiát. Az ő életében sem történt nagy változás, legföljebb több gondja és vesződsége volt a rengeteg birtokkal. Az igaz, hogy a megyegyűlésekre ezután négy lóval járt. A vármegye gentry urai, akik egyszerre mind letegezték, bevezették az úri kaszinóba országos vásárok, meg megyegyűlések alkalmával s iparkodtak elnyerni a pénzét. Csakhogy nem igen bírtak vele, mert Sándornak még a játékban is veszett szerencséje volt.

No, mert az asszonyok régen bolondultak azért a napégett, erős, fekete magyarért.

De azért az ő úri czimborái maguk közt csak úgy hívták, hogy az „aranyparaszt.”

Az öregeknek minden vágyuk az volt, hogy a fiút megházassák. S minthogy a vidéken nem igen volt hozzávaló szerencse, úgy történt, hogy Joób Sándor, a képviselőjük, Gerevály Kálmán rábeszélésére elhatározta, hogy a telet a fővárosban tölti.

II.

Az aranyparaszt egyszerre központja lett a fővárosi legjobb társaságoknak. A leányos mamák, akik titokban sóhajtoztak utána, nyilvánosan csak annyit ösmertek el róla, hogy érdekes ember.

A bálók, piknikek, zsúrok, hangversenyek, korcsolyapartik egymást érték. Joób Sándor ott volt mindenütt. Délczeg alakján megfeszült a frakk s egészséges, barnapiros arczával, melyet a napsugár

aranyozott be zománczczal, szinte kivált a monoklis racscsoló gavallérok közül.

Ő pedig jól érezte magát mindenütt, de különösen nem foglalkozott senkivel. Jóakarói eleintén nagyon házasították volna, később aztán, látva, hogy nem bírnak vele, magára hagyták. Csak annyit mondtak, hogy: még eddig nem akadt rá az „igazi“-ra.

Nohát, egyszer aztán ráakadt!

Az operában premióre volt. Előadás előtt Joób Sándor ott álldogált az oszlopcsarnokban s nézte az egymás után érkező fogatokat. Egyszer csak nagyon rajta felejtette a szemét valakin.

Pompás, czimeres hintóból, fehér arczu, magas, karcsú lány szállott ki. Sötét szemeivel egykedvűen nézett végig a tömegben, mely kíváncsian tolongott a kocsí körül. A lány nem látszott észrevenni senkit, amint atyja karján végig haladt az előcsarnokon. Uszályos, csipkés, fehér ruha omlott végig fejedelmi alakján s valami bódító, édes exquisit-illat szállt utána a levegőben.

Sándor kerekre nyílt szemekkel, mohó vágygyal nézett utána. Orrlyukai kitágulva, megremegtek a kéjtől, melyet az illat behatása alatt érzett.

Hátulról a vállára ütött valaki. Gereváry Kálmán volt, a képviselő.

— Kár lesz olyan nagyon megnézni azt a leányt, Sándor! Abba a kocsiba ugyan föl nem vesznek, de azért utána szaladhatsz, ha kedved tartja.

Sándor bosszúsan nézett rá.

— Csak nem valami főherczegnő tán?

— Az nem — felelt flegmával Gereváry — hanem gróf Borusházy Mártha, a milliomos Ruiche herczegnő leánya.

Sándornak egy arczizma sem rándult meg (Fölbredt benne a parasztgőg.)

— Szeretném, ha bemutatna neki valaki.

— Kérlek, ezt a szívességet megtehetem neked. A grófnő anyját föl akarjuk kérni, hogy vállalja el a lady patronesse-séget a bálunkra. Ha parancsolod beválasztunk a rendezőbizottságba s ketten megyünk el fölkérni a herczegnőt.

— Nagyon megköszönöm neked.

Karöltve mentek be az Operába. Sándor egész este le nem vette szemét a grófnőről, aki egy földszinti páholyban ült az édesapjával.

— Ez a fiú meg van örülve — mormogta a képviselő, mikor előadás után karöltve jöttek ki az Operából és Sándor egyetlen kérdésére sem felelt.

III.

A bemutatás megtörtént.

Amikor Sándor és Gereváry lejöttek a grófi palota lépcsőjén és a portás bezárta utánuk a kaput, Sándor úgy érezte, mintha a meny ország kapuja záródott volna be a háta mögött, ahonnan őt most kitalasztották . . .

Pedig a főrangú hölgyek szívesen fogadták és megígérték közreműködésüket a jótékonycélú mulatságon. Borusházyné elvállalta a lady szerepét s Martha grófnő is megígérte, hogy résztvesz a bazárban, mint elárusító hölgy.

Kezet nyújtott Sándornak, amikor távoztak és rámosolygott, mialatt az ifjú reszketve tartotta erős markában a leány arisztokratikusan fehér, keskeny

kis kezét. Őrült vágya támadt a karjaiba zárni ezt a büszke, szép leányt, akinek egész viselkedése elárulta a leereszkedést vele szemben. Pedig nyájasan szólott hozzá:

— Hogyne tennék meg, a szegények érdekében. Hiszen ez kötelességünk. Az urak meg lesznek olyan szívesek, ugyebár, és megkönnyítik nekünk a fáradságot?

Sándor áhitattal emelte ajkaihoz kis kezét, míg a lány mosolyogva nézett rá.

A fiúnak úgy tűnt föl, hogy Mártha kitalálta, mi megy végbe lelkében és az ő zavarán s örült szenvedélyén mosolyog.

Mohó vágygyal szívta magába azt az édes, bódító, exquisit-illatot, mely csak úgy áradt a grófnő egész lényéből . . .

Két nap múlva Sándor koronás, monogrammos meghívót kapott a palotába, öt órai theára. Borusháznénak meghívta az egész rendezőseget, hogy megbeszéljék a teendőket a multság sikere érdekében.

Csak a vak nem látta, hogy Joób Sándor milyen szerelmes Mártha grófnőbe. A lány meg hol elragadóan nyájas volt hozzá, hol pedig fagyos göggel vette magát körül.

A helyzet kezdett komikus lenni. A multság napjáig még öt hét volt hátra, s addig a rendezők minden héten találkoztak a főrangú hölgyekkel.

Sándor azonkívül is mindenütt ott volt, ahol remélte, hogy látni fogja Márthat. Egy csöppet sem titkolta, hogy mi megy végbe lelkében, anélkül, hogy beszélt volna róla. Ismerősei eleinte tréfálkoztak vele, és czélozgattak szerelmére, de a fiú olyan komolyan és ridegen utasította vissza megjegyzéseiket, hogy jobbnak látták abbahagyni a dolgot.

Sándor ugyanis úgy vívott, mint egy olasz vivő-mester és röptiben lőtte le a verebet.

Egy álmatlan éjszaka után, hogy lázasan hánykolódott ágyában, a levélhordó reggel levelet hozott neki.

Ha nem is ösmerte volna meg a borítékon édes anyja ludtollas, nagy betűs írását, úgy képzelte, hogy a sárga violák illata árad a levélből . . .

„ . . . Mikor jössz már haza, édes fiam? Még mindég nem találtad meg az igazit? Vigyázz, hogy jól válaszsz . . .“

Ezt írta a nagyasszony az ő egyetlen, szerelmetes fiának, a sárga violás kis házból . . .

IV.

A multság napja elérkezett.

Sándor úgy érezte magát a délszaki növényekkel díszített, tündöklő, fényes teremben, mintha álomban lett volna.

Mártha grófnő olyan volt, mint egy tündér, uszályos, fehér selyem ruhájában. Tömött barna hajában fehér rózsák ékeskedtek s szoborszerű-nyakán keskeny aranylánczról briliáns SZÍV szórta vakító sugarait.

Pezsgőt árult egy'szőlőfürtökkel díszített lugasban Sátra körül nagy volt a tolongás s boldog volt, aki busás pénzen egy pohár gyöngyöző italhoz juthatott az ő szép kezéből.

Joób Sándor már azt sem tudta, hányadik a pohár s még mindig pezsgőre szomjazott, amikor a

kis Baróthy Géza huszárönkéntes lélekszakadva rohan hozzá az oszlopcsarnokba újságolni:

— Csak képzeld! Borusházy Mártha Van dér Fels herczegnek csókot adott ezer forintért a sátorban! . . . Na de ilyet! . . .

Sándor érezte, hogy szive örült galoppot jár, s minden vér fejébe tódult.

A másik perczben már hatan újságolták neki a nagy hirt.

Az ifjú pedig, nem törődve senkivel és semmivel, egyenesen a grófnő sátrának tartott. Kábult agyát az az egyetlen gondolat tartotta fogva, hogy ő most meg fogja csókolni a lányt. Sóvár ajkait oda fogja tapasztani az ő meleg, puha, piros ajkaihoz . . .

Egész csoport ment vele. Utat csináltak neki a grófnő sátráig.

Sándor meg oda lépett s szembe nézve a lánynyal, egy vadonat új, ropogós ezresbankót tett le elé:

— Itt van, grófnő! Ez a szegényeké. Hanem csókot kérek érte . . .

Félig nyílt ajkakkal, lángba borult arczczal lihegve nézett rá.

Körülöttük mély csönd támadt. A kíváncsiak visszafojtott lélekzettel várták a lány válaszát.

Az pedig hátra vágta büszke szép fejet s daczosan szólt oda az aranyparasztnak:

— Nem oda Buda! Nem mindenkinek mérünk egyenlő mértékkel! A herczeg kivétel volt . . .

Egy hang megszólalt a tömegből:

Ez nem igazság, grófnő! A szegényeket nem szabad megrövidíteni.

Mártha kényszeredetten mosolygott,
— Legyen. De Joób Sándornak kétezer forint az ára ...

Annyi megvetés volt a hangjában, hogy fölért egy arczulútéssel. ...

Sándor flegmatikusán vett elő zsebéből egy másik bankót s letette az első melle.

A grófnő — a szemek kereszttüzeiben — előre hajolt s ridegen, gépiesen nyújtotta oda ajkait az ifjúnak ...''

Az aranyparasztban fölébredt a parasztgögg... Végigsimitotta homlokát s egyszerre csodálatos józanság lepte meg.

— Köszönöm, grófnő, nem veszem igénybe. Csak tréfáltam. Hanem ez itt azért a szegényeké.

S a két ezresbankót a tálczára tette a többi pénz közé.

Aztán meghajolt és hátat fordított a sátonnak.

Mártha halálsápadt arczczal nézett utána . . .
A katonabanda egy Strausz-féle keringőbe kezdett...

V.

Szupé alatt senki sem tudta, hogy az arany-paraszt hova lett.

Az ifjú pedig kimerülve az izgatottságtól, a magányt kereste. Visszavonult egy mellékterembe, ahol egyedül volt maró fájdalmával.

Az ablakmélyedésben állott eltakarva a nehéz selyemfüggöny által. Forró fejét, lüktető halántékát odaszorította a hideg ablaktáblához. A zene halkan átszűrődve jutott el hozzá.

Egyszer csak . . . álom-e vagy valóság?! . . . a függöny szétnyílt. Sándor ruhasuhogást hallott és hirtelen megfordult.

Mártha ott állt előtte az izgalomtól kipirult arczczal. hőselyem ruhájában. Sándor csodálkozva nézett rá . . .

A leány kezét nyújtotta felé.

— Bocsásson meg nekem. Örült voltam az előbb. Nem akartam megsérteni. Eljöttem . . . leróni a tartozásomat.

Az ifjú megragadta a kis kezét. A lány karjaiba omlott . . .

Sándor sóvár ajkait odatapasztotta a lány ajkára ...

A szegények nagyon meg voltak rövidítve ezen a jótékonycélú mulatságon . . .

De az aranyparaszt megtalálta az igazit . . .

A Gaáth-lányok öröksége.

I.

Ott laktak Budán a hegyoldalon, egy alacsony kis földszintes házban, melynek ablakán a legelésző liba benézett, de bebólintott az akácza is, rózsaszínű fürtökkel megrakott, édes illatú lombjaival.

Joczói Gaáth Dóra és Lily.

A két leány ezelőtt 18 évvel jutott árvaságra, a mikor Dóra 16 éves volt, Lily pedig két hónapos-így történt, hogy Dóra életéből a fiatal kor ki volt törülve. Ő nem tudta mi a fiatalság. (A mi tulajdonképen nem egyéb, mint bűbajos tévedések lánczolata.) Neki nem voltak tévedései, sem elveszíteni való illúziói. Neki csak kötelessége volt, ő 16 éves korától kezdve az anya szerepét töltötte be Lilynél. Es jól betöltötte. Egyetlen szerelmi regény kínálkozott életében, a mikor ezelőtt tiz évvel Ritter von Glanzburg cs. és kir. kapitány feleségül kérte. Dóra azonban csodálatos ridegséggel utasította vissza a kapitányt. Hogy ő nem szándékozik férjhez menni. Az ő egész életet Lily tölti ki. Lily pedig akkor csak 8 éves volt. Fürge eszű, eleven, pajkos kis leány, a ki sok

gondot okozott a nényének. A kapitány dühös volt a kosár miatt. Dóra pedig titokban sokat sírt. Mert hát az ő szíve is megmozdult a délczeg katonával szemben. De azért még sem tudta elhatározni magát, hogy férjhez menjen és szívében másnak adja az első helyet Lily fölött.

Azóta Lily pompás hajadonná fejlődött. Dóra pedig ma is az az édes, fehér arczu, komoly leány, a ki akkor volt, a mikor árvaságra jutottak s mikor később a kapitány megkérte. Semmit sem változott

Ritter von Glanzburg pedig elhelyeztette magát Bécsbe, s azóta onnan írja hűségesen az ünnepi, névnapi és születésnapi gratulációkat a joczói Gaáth-lányoknak, a kik ott lagnak Budán, a hegyoldalon, egy kis házban, melynek ablakán bebólint a vén akácza, édes illatú, rózsaszínű fűrtökkel megrakott lombjaival . . .

II.

A csekély jövedelem, a mi szüleik után maradt rajok, bizony nem nagyon volt elég mindennapi szükségleteik fedezésére. Lassankint hozzá kellett nyúlni a tőkéhez is. Csakhogy Lily erről semmit nem tudott. A Dóra nagy szeretető megkímélte őt az élet gondjaitól. Ha új ruha, vagy új kalap kellett, Lily abban nem szenvedett hiányt. Meg volt mindene, a mire csak szüksége volt.

Lily örült a cifra csecsebecséknek, s Dórának is öröme volt az ő örömeiben. A fehér arczú, komoly leány csak éjjelenként búsult néha, a mikor különösen sivárnak látta a jövőt s eszébe jutottak az élet

gondjai, meg egy . . . nagybajusza délczeg katona, a ki Becsből szokta volt írni hozzájuk az ünnepi gratulációkat . . .

Egyszer aztán nagy változás történt a két leány életében. Dóra, mint kiskorú öcscsének természetes gyámja is, hivatalos értesítést kapott, hogy egy elhunyt nagybátyjuk, (nagyapjuknak a testvére) joczói Gaáth Jób után örökség szállt rájuk. Egy hatalmas ősi kastélyt örököltek a Kárpátok alján, meg némi nemű földeket és erdőrészt, a mely évszázadok óta a joczói Gaáthok birtokában volt.

Lily összezsapta a két kezét és a nővére nyakába ugrott.

— Oh! Dóra! be nagyszerű! Kastélyban fogunk lakni! várkisasszonyok leszünk! Biztosan vannak benne ősi képek, régi bútorok és talán kísértetek is?...

És olyan boldog volt, gyermekesen örülve a változásnak, hogy azonnal csomagolt volna, leutazni s elfoglalni ősi kastélyát.

A praktikus Dóra azonban másképp gondolkozott. Ő hallani sem akart arról, hogy oda menjenek lakni. Ő a levélből csak azt számítgatta, hogy mennyi jövedelmet hoz most a birtok és mikép lehetne a jövedelmet szaporítani. Az értesítés szerint a joczói kastélyban egy távoli rokonuk lakott, a ki az öreg urnák kedvence volt. Egy bizonyos Gaáth Irén, a kinek a végrendelet értelmében az örökösök hóttig való lakást és teljes ellátást tartoztak adni a vén kastélyban. Azonkívül megvolt írva a végrendeletben az is, hogy a birtokkezelést továbbra is reá kell bízni, mert ez a Gaáth Irén kiválóan okos, becsületes egy teremtmény, a ki nagyon ért mindenhez és a ki bizonyára mindenben csak a kedves rokonainak elő-

nyeit fogja nézni. Hűséges fáradozásáért a teljes ellátáson kívül az övé még száz hold prima klasszisa földnek a jövedelme, a híres joczói szántóföldekből* a melyek ott terülnek el az erdő végén, túl az ősi kastélyon.

Mikor Lily látta, hogy Dóra abszolúte nem hajlandó arra, hogy végképen lemenjenek lakni, akkor más húrokat kezdett pengetni.

— Még sem járja, hogy a mi kedves rokonunkat, Irént teljesen magára hagyjuk a kastélyban. Szegény pedig mennyit fárad és dolgozik a mi érdekünkben. Annyival csak tartoznánk neki, hogy meglátogassuk és egy-két hetet ott töltsünk nála. Neki is jól esnék egy kis társaság, meg egy kis segítség a ház körül. Bizonyára már nem is olyan fiatal leány, úgy illenék, hogy bemutassuk neki magunkat.

Denikve, amit Lily a fejébe vett, azt ki is vitte. Egy szép őszi napon a két leány felpakkolt és útra kelt ősei kastélyához.

Útközben mindig azon tanakodtak, hogy milyen leány is lehet az az Irén, aki olyan tökéletes és annyi mindenhez ért és ott lakik egyedül az erdőben a vén kastélyban?

— Oh! Dóra! Irén bizonyosan lesz olyan idős, mint te. Csak legalább idősebb ne legyen és nagyon ne zsémbeljen rám, ha jókedvű leszek. Ugyebár nagyon fogjuk szeretni?

Így Lily, mialatt elegáns szürke utiruhában ültek a vasúton, egy I. osztályú kupéban. Még tovább is fecsegett volna, de Dóra intett neki, hogy hallgasson, mert a kocsi sarkából egy hálósipkás öreg ur dühös pillantásokat vetett a lányra. Nyilván aludni akart és a Lily csevegése háborgatta.

Este volt, mikor megérkeztek a vasúti állomáshoz, a hol egy vén családi határ várta őket, egy öreg kocsissal és két fáradt gebével. Az állomástól még három órai ut volt a joczói kastély.

— Dóra! Én félek. — Szólt Lily, mialatt helyet foglaltak az ócska bőrülésen s a kocsi döcögve megindult. — Ennek a határnak olyan koporsó szaga van.

— Lily! Lily! Sohase jön meg az eszed.

III.

Minden egészen olyan volt, a minőnek Lily képzelte.

Hogy megérkeztek, a kastély czimeres kapujában egy természetes hölgy állott, fehér főkötővel s fehér köténnyel maga előtt. A gyertyát magasan feje föle tartva, kíváncsian nézett az érkezők arczába.

— Jesszusom! mindjárt meghalok — Lily megszorította a Dóra karját. — Ez Irén.

Nem Irén volt, hanem a kulcsárné, a ki meleg szeretettel fogadta a kastély új úrnőit.

S hogy odabent ültek az ódon ebédlőben, melynek falait a joczói Gaáth ősök olajfestményü képei díszítették, a két leányt elfogta a hangulat. Előttük illatos thea párologott s a nagy kandallóban vígan pattogott a tűz, mert odakünn hűvösre fordult az idő s hatalmas őszi szél kerekedett. Mialatt az öreg kulcsárné jó kedvvel járt-kelt körülöttük s az antik ezüstkancalok csak úgy csörömpöltek kezeiben, Lily kíváncsian nézett szét. Aztán megkérdezte:

— És a mi kedves rokonunk, Gaáth Irén? Talán már lefeküdt?

— Oh! Dehogy. — Szólt a kulcsáráé. — Ő nem fekszik ilyen korán. Nagyon sajnálja, hogy nem várhatta meg a kisasszonyokat, hanem sürgősen be kellett mennie a városba az adó miatt.

— S mikor jön haza? — kérdezte Dóra?

— Nem hiszem, hogy ma már hazajöjjön. Ha így elkésik vagy elmulat, akkor rendesen ott hál a nagy vendéglőben.

A két leány megütközve nézett egymásra. Lily meg nem állhatta, hogy meg ne kérdezze:

— Hány éves lehet Irén?

— Oh, már nem olyan fiatal. Huszonkilenc lesz a télen.

Dóra és Lily nem tudtak hová lenni néma áhnelkódásukban.

— Parancsolnak még egy csésze theát? Vagy talán ebből a jóféle falusi sonkából? Magam páczoltam.

S az öreg asszony szives készséggel kínálta a két leányt.

Aztán látva, hogy érdeklődéssel nézik a füstös családi képeket, gyertyával kezében odavezette őket a falhoz s megmagyarázta egyik-másik joczói Qaáth életörténetét.

— Ez itt Gaáth Ábris, aki Mátyás királynak kedvelt embere volt. Olasz hercegnőt vett feleségül, de nem volt boldog vele, mert a falján menyecske kikapós volt. Ez a nagybajuszu pedig joczói Gaáth Ferencz, a tatárverő. Vitéz katona volt, az Isten nyugtassa meg, de ő is nagy hibát követett el, mert egy közönséges parasztleányt választott

hitestársul. Meg is bűnhődött érte, mert a paraszt-asszony atyafisága eltette az úri sógort láb alól, hogy örököljenek utána. Azt mondják, hogy megmérgezték. Én legalább úgy hallottam az öreg úrtól, az Isten áldja meg a halóporában is.

Minthogy azonban Lily már nagyon laposakat pislogott s Dóra is ásítást nyomott el, az öreg-asszony a hálószobába vezette őket.

Kaczer, antik berendezésű rokokó hálószoba volt menyezetes ágyakkal s vastag selyemkárpittal.

Lilynek csak úgy kóválygott minden a fejében, a mikor lefeküdt. (Három csésze theát ivott, sok rummal.) A 29 éves Irénre gondolt, aki elmulat a városban és a nagy vendéglőben hál. Aztán a joczói Gaáth ősök jutottak eszébe. Az egyiknek taliján herczegnő volt a felesége, a másiké parasztleány. Kint ezalatt hatalmas szélvihar keletkezett s végig fűtyülve a fák fölött, megrázta az ablaktáblákat. Lily megszólalt:

— Alszol, Dóra? Furesa leány lehet az az Irén, a ki a nagyvendéglőben hál, ha elmulat a városban. — Aztán halkan nevetett a paplan alatt. — Vájjon mit csinál most Miczi? . . .

Ez egy tarka kis czicza volt, a melyet Lily mindenáron magával akart hozni Budáról.

— Ne beszélj már annyit, hanem aludjál.

Lily megfogadta a nénje tanácsát.

IV.

Másnap a leányok már korán reggel fölkeltek. Mosolygós, derült, őszi nap volt. Lily azonnal az ebédlőbe sietett, a hol már hófehér abroszszal terített asztal várt reájok. A lány egyedül volt a szobában. Az ablakon át kíváncsian nézett le a nagy erdőre. Egyszer csak háta mögött megnyílt az ajtó. Lily hátrafordult.

Magas, napégett délczeg férfi állt előtte, fekete bajuszzsal. Lovagló-nadrágban volt, sarkantyus csizmával. A lány csodálkozva nézett rá.

— Én G-aáth Irén vagyok. Nagyon sajnálom, hogy tegnap nem lehettem idehaza. Dolgom volt a városban.

Lily kerekre nyílt szemekkel nézett rá. — Maga . . . maga Irén?! . . .

Aztán csengő kacagásban tört ki. Az ifjú mosolyogva simított végig bajuszán.

— Mi van azon nevetni való?

— Hiszen mi azt hittük, hogy maga leány. Hát maga férfi?! . . .

— Egész bizonyos, hogy az vagyok. S ha kedves húgom egy kicsit jártas volna a szentek életében, tudhatná, hogy szent Iraeneus lyoni s viennei püspök volt, a ki az Urnak 20[^]-ik esztendőjében vértanúhalált szenvedett Septimius Severus alatt. Engem egy kanonok nagybátyám tiszteletére kereszteltek így, a ki szintén Irén volt.

Lily álmétkodva hallgatta. Aztán kacagva beszélte el Irénnek, hogy minő furcsa véleménynyel voltak felőle, a nagyvendéglő hallatára.

Erre mindketten nevettek.

Mire Dóra és a kulcsárné bejött, az új rokonok már a legjobb barátságban voltak.

— Nézd csak, Dóra! Hiszen ő férfi!

V.

A leányok nagyon jól találták magokat a vén kastélyban és Dóra néhány nap múlva hosszú levelet irt Bécsbe Ritter von Glanzburg kapitánynak. Megírta, hogy az ő küldetése immár végéhez közeledik, mert Lilynek maholnap nincs szüksége rá. Lily boldog menyasszony s nemsokára férjhez is megy, Gaáth Irénhez, a kivel végtelenül szeretik egymást...

Így irt Dóra a cs. és kir. kapitánynak, a kinek nagy bajusza és szerelmes szive volt.

A kapitány a sorok között is tudott olvasni és a levél vétele után azonnal csomagolt s Joczóra utazott. Másnap már ott volt a vén kastélyban.

Két vadonatúj karikagyűrűt vitt magával . .

Az illat.

A szép asszony hevesen csapta le a legyezőt s majd feldöntötte vele a teás csészét. A service csörömpölve ütődött össze a pezsgős-poharakkal. A kristálytiszta, velencei üvegben az aransárga nedű nyugtalanul habzik, lüktetve, törve benne fölfelé a gyöngy, hogy ott megsemmisüljön. A zaj zsongítólag hat az idegekre. Meleg, illatos pára telíti a levegőt. A hajpor, a sok exquisite parfüm, a szép asszonyok bőrenek illata, összeolvadva a finom ételekkel s tea illatával kellemes, bódító egészszé, belelopja magát az agyba, az idegek központjába, mámorossá téve az ember lényét, fogva tartja a henye, mulató közönséget. Nem szabadulhat a varázs alól egyik sem. S ez a gondtalan, élvezetvágy által összehozott, élni siető tömeg kéjjel engedi át magát a mámornak . . . mulat, örül a jelenben és nem törődik a holnappal...

A service csörömpölve ütődik össze a háziasszony ideges mozdulatára. A szomszéd asztalnál a délczeg huszártiszt megfordul, ott hagyva a kis Bodray Húst, kivel csak azért foglalkozott eddig,

hogy a szép asszony figyelmét magára vonja, felköltve benne a féltékenységet, megsértve, bosszantva az asszonyi hiúságot

Régi fegyver ez a szerelem iskolájában, mely azonban sohasem kopik el

Tarczalközné könnyedén elpirul, hogy a huszár asztalához lép. De azért daczosan állja ki annak tüzes, perzselő tekintetét. A két szempár teljesen egymásba olvad s ez az összeolvadó tekintet már határos a bűnnel, mit barátság örve alatt követnek el a hitvesi hűség, a férj ellen

A férfi tekintete azt látszik mondani: „Enyém vagy már, tebohó, szerelmes asszony! Hiába daczolsz velem.... Ez már csak olyan vergődés, a mit egyelőre megengedek neked, a míg a hálót szorosabbra vonom össze körülötted

A nő tekintetében váltakozik a dacz, az elragadtatással. És hogy merész, sötét arczába néz a daliás, erős férfiúnak, élveteg, cseresznyepiros ajkai idegesen húzódnak össze s a fehér crépe de chine blúz alatt megremeg formás keble, melyet bűnös szerelmi vágy hozott indulatba

— Meg akar kínálni egy pohár pezsgővel? — szólt halkán a huszár, azzal a dallamos, behízelt, bizalmas hanggal, melylyel annyi asszonynak elcsavarta már a fejét életében, mialatt oda húz egy széket a kis tea-asztalhoz és leül, közvetlen közel az asszony mellé.

. . — Igyák, ki is van már töltve. — Te nem iszol? — fordul az öregPagonyinéhez, a ki mellette ül a díványon.

:— Köszönöm; fáj kissé a fejem — s látszólagos közönynyel hátradől ülésében, hogy távolabb legyen

a kettőtől s ne zavarja őket. Még el is takarja az arczát jegyező]ével.

— Maga nem is koczcint velem? ; .

Nem. Most ittam.

A huszár egykedvűen emeli ajkaihoz a poharat s lassan szürcsöli a gyöngyöző italt, mialatt makacsul néz abba a lázasan kipirult, édes, szép arczba....

Az asszony úgy tesz, mintha ásítást nyomna el. Pár perczig hallgat mindkettő, míg végre a férfi, mosolyogva kérdi:

— Haragszik rám?

Az kerekre nyitja csodálatosan kék szemeit s egyet ránt érzéken szép, gömbölyű vállán.

— Talán azért, mert a Bodray-lánynak udvarolt? . . . Hm . . . Nem képzeldő egy kicsit a főhadnagy úr?

A huszár ismét mosolyog s még közelebb hajlik az asszonyhoz, mialatt sarkantyúját halkán, taktusra pengeti . . .

— Hogy nem vagyok képzeldő, bizonyítja hangjának remegése, melylyel azt tőlem kérdezi. Miért e természetellenes küzködés? . . . Mikor úgysis tudom, hogy szeret! Miért gyötör mindkettőnket, mikor tudja, hogy imádom, szívem minden dobbanásával, egész telkemmél, testemmel . . . Imádom azt a szép testét, lelkét egyaránt . . . Es tudom, érzem, hogy képes vagyok olyan boldoggá tenni, a minő férfi és nő egymással még sohasem volt.

És beszél tovább, meggyőzően, a szenvedély erőszakos hatalmával . . . lángoló, ékesen, mint egy démon . . .

Pagonyiné már otthagya őket. A zaj egyre nősök teljesen el vannak szigetelve ebben a nyüzsgő,

mozgó, tarka tömegben, félig elrejtve a pálmák és fikuszok közt. Az asszony félig lehunytt szemekkel, elbűvölve hallgat s mohón szívja magába a férfi minden szavát, úgy mint azt az erős, átható illatot, mely csak úgy árad annak öltönyéből . . . Egyaránt megrészgíti mind a kettő. A hang és az illat. Ez a két édes méreg . . . Mialatt a szomszéd szobából halkán, átszűrődve hallatszik egy dal, melyet mélabús akkordokkal kísér valaki zongorán.

Daloljátok azt a nótát
 Beteg vagyok, nagyon beteg . . .
 Hadd tudja meg az az asszony,
 Hogy a szivein majd megreped . . .

Most a kis Véértháty Benő lép oda hozzájuk. Egy eleven kadétgyerek. De a főhadnagy akkor már roppant buzgalommal magyarázza, hogy Pálmay Ilka milyen ellenállhatatlanul csábos volt a *Szép Helénában*.

— Hát ti itt vagytok? Már azt hittem, hogy elmentél, főhadnagy úr! Igyunk egy pohár pezsgőt! (Pedig már most is be van egy kicsit csípve, a kölyök.) Tölt és isznak mind a hárman. Az asszony teljesen hatalmában van már a férfinak. Nem lát, nem hall rajta kívül senkit, semmit s mialatt össze-cseng a három pohár, odaát a második versszakot éneklik, ugyanazzal az édesbús kísérettel:

Hadd hallgassa könyes szemmel
 Szeretője bús nótáját,
 A mikor azt hajnal felő
 Valamerre muzsikálják . . .

A kadét kiissza borát és ott hagyja őket. Önkéntelen figyelnek mindketten a zenére. Megindító, csábos valami van az egyszerű dallamban.

Almásy főhadnagy ránéz az asszonyra, a kinek könyek csillognak szemeiben és jól színlelt meghatottsággal, kissé remegő hangon folytatja beszédét, pokoli művészettel remekelve az ekesszólásban.

Aztán elhallgat és kérdőleg néz föl szép arczába. Az asszony ezúttal nem állja ki a férfi tüzes tekintetét. Lehunytt szemekkel, halkan suttog hozzá:

— Legyen . . . Holnap este 9 órakor jöjjön fel a hátulsó lépcsőn. Ő elutazik . . . Egyedül leszek a kis szalonban . . .

Most hirtelen kellemetlen, erős, disszonáns akkorddal csap belé valaki a zongorába, s utána csengő, kaczagó leányhang váltja föl az elhallgató zenét . . .

Az asszony fölugrik s elvegyül vendégei közé, átvéve elhanyagolt háziasszonyi teendőit.

A huszár is föláll s megelégedett mosolylyal gyújt rá egy cigarettre.

Többet aztán nem is beszéltek egymással egész este.

Ejfélt után járt már az idő, mikor a vendégek oszlani kezdettek. A főhadnagy utolsó volt a távozók között. A szép asszony ott állt térje mellett, a ki balkarjával átölelve tartotta derekát, mialatt az inas rásegítette a főhadnagyra huszárköpenyegét. Az kezét fog a férjjel s aztán lassan, jelentőségteljesen nyúl az asszony keze után s ajkaihoz emelve, heves csókot nyom reá. Edith kéjes borzongást érez, a mint a forró férfijakak reátapadnak remegő kezére s ismét érzi azt az édes, bódító illatot, mely átjárja egész lényét . . .

— Jó fiú ez az Almássy, szól Tarczalközy nejéhez, ásítást nyomva el, mikor végre egyedül maradnak.

— Igen. Csakhogy kissé exczentrikus. Holnap csakugyan utazol? kérdi a nő, mialatt lassan rendezget a tea asztalok közt.

— A tiz órai vonattal. Kérlek nézz utána, hogy a fiú becsomagolt-e mindent rendesen. Én lefekszem. Fáradt vagyok. — 8 aztán könnyedén homlokon csókolva nejét, távozik. Az asszony utána néz vénülő férjének, a mint roskatag, gyenge bárány járásával végig megy a termen . . . Aztán fölsóhajt s folytatja szorgoskodását, hogy rendbe hozzon mindent. A szobalány segít neki.

Majd elküldi a leányt, ő meg lecsavarja a vilamos csillárt, kinyitja az egyik ablakot s kihajolva, némán bámul a csillagos égre.

Meleg, balzsamos tavaszi lég csapja meg arczát. Csöndes, sötét az egész ház, csak a házmesteréknél pislog egy kis világ. Az udvar közepén egy nagy platánfa rejtélyesen bólingat. Igen . . . igen . . . Elhibázott lépés volt az egész házasság . . . Tarczalközy, a mikor már busásan kivette részét a földi jókból . . . arra gondolt, hogy meg is kellene nősülni. S minthogy akadt egy nálánál huszonöt évvel fiatalabb leányra, a ki oomme il fant származása mellett, szegény volt és szívesen fogadta el a miniszteri tanácsosné czimet, nőül vette. Annak már tiz éve s az a tiz év nem hozta őket közelebb egymáshoz...

Erre gondolt Edith, meg arra a lejtős útra, melyre lépett. Behunyja szemeit s maga elé képzei azt a daliás, erős férfit, kinek lángoló szerelmi valomása olyan kéjes visszhangra talált szívében . . .

Képzletben ismét éri azt a sajátságos, erős, édes illatot . . . Azután megborzong. Hüvösödik. A Calvin-téri templomban kettőt üt az óra. Az utcán valami korhely kompánia csatangol. Ide hallik rekedt, lármás hangjuk, a mint elmennek a kapu előtt. Majd az egyik énekelni kezd:

Szeretlek, Roxeldmom . . .

Aztán mindég halkabb lesz a lárma s lépteik zaja, rikácsolásuk belevész a néma, sötét éjszakába.

Edith beteszi az ablakot s aludni megy. Ki kell aludnia magát, mert holnap szép akar lenni...

Hát pedig az a holnap nem úgy ütött ki, mint a hogy ő képzelte . . .

Reggel még ágyban volt, a mikor táviratot hoztak neki a testvérétől, a ki a negyedik vármegyében van férjnél, valami kis faluban. Abban a sürgönyben az istenre kéri, jöjjön azonnal, mert súlyos beteg és nincs ki ápolja. Edith egy pillanatil sem habozott. Mindig nagyon szerették egymást Ilonával, noha olyan nagy különbség volt kettőjük sorsa közt. Az szerény körülmények közt élő kisbirtokos felesége, megáldva féltuczat gyerekekkel. Ez pedig nagyvilági asszony. Femme separée.

Utazott is azonnal. Alighogy sebtében a legszükségesebbeket becsomagolta, hogy le ne késsek a vonatról. Együtt indult a férjével, csak hogy az már Hatvanban kiszállt, Edithnek pedig még jó darab útja volt, hogy Tuzslára érjen.

Mélyen föllélezett, hogy egyedül maradt a kupében. Csak most szedte össze gondolatait. Minő fordulat! Noha olyan nyugodt volt a lelkiismerete és tényleg hálát adott az istennek a dolgok illeten változása miatt, örömebe egy csöpp bánat is vegyült.

Sajnálta, a mit elmulasztott . . . Tudta nagyon jól, hogy most legalább júniusig ott marad a nővérénél, s akkor Almásyt már nem találja Budapesten. Sőt valószínű, hogy többet nem is találkoznak. Mert mostanig is csak az ő kedvéért maradt ott s teljesen tőle tette függővé, maradjon e végkép, leköszönve a katonaságról vagy pedig foglalja el új állomását Galicziában.

Edith nem volt alapjában véve rossz asszony, csak gyöngye jellemű, a kit tulajdonképen mindig csak egy hajszál választ el attól, hogy jellemtelenné vállyék. A kit a körülmények tesznek jóvá vagy rosszá.

A mint megérkezett, sógora ott várta az állomáson. Jól esett becsületes, napbarnított arczába néznie. Edith hevesen a nyakába borult s odaadó gyöngéd, rokon szeretettel csókolták meg egymást. Hona már túl volt a veszélyen, de azért még sokáig kellett ágyban maradnia, míg teljesen magához tért. Edith olyan kitörő örömmel ölelte karjaiba őt is, mintha oltalmat akart volna ott keresni saját maga ellen. Soha hűségesebb, gondosabb ápolásban beteg nem részesült, mint a hogy Edith ápolta nővérét. A gyermekeket meg egészen elkényeztette s a mellett ráért felügyelni a háztartásra is. Talpon volt reggeltől-estig, jól evett, jól aludt s nem ért rá rosszra gondolni. Sütött-főzött, a cselédekkel vesződött, mint hajdan, lánykorában. Mert falusi lányok voltak ők. Csakhogy Ilona hazulról ment férjhez, a szülei háztól, Edith pedig Pesten „csinálta a szerencséd az Olga tante házától.

S az az ünnepelt nagyvilági hölgy most úgy tetszett önmagának ebben az új szerepben. Fölvette

Ilonának egy sűrke háziruháját, fehér kötényt kötött maga elé, fekete kendőt a fejére s úgy szorgoskodott napestig. Még a sógor pipáját is mindig ő tömte meg.

A falu kis intelligenciáját pedig teljesen meghódította a méltóságos asszony. A tiszteletesnének kezet csókolt. Egész zavarba hozta vele az egyszerű öreg asszonyt. A jegyzőné letegezte. S úgy eltracscsolt velük kávédelutánokon. Elmulatatta őket fővárosi élményeivel. Csinos történetkéket beszélt a művésznők privát életéből, a divatról, látnivalókról, szóval mindenről, amiről csak szívesen hallgatták. Viszont roppant érdeklődéssel hallgatta végig a nyugalmazott táblabíró három tudógyulladásának történetét s élénken kérdezősködött az ispannétól a mandularudacsákák készítése felől. Le is íratta a receptjét.

E közben gyorsan múltak a napok, hetek egymásután. Ilona egészsége már csaknem teljesen helyreállt. De Edith azért maradt. Nem is emlegette a hazamenetelt. Gyógyőrű májusi napok jártak. Egész nap kint voltak a szabadban, kertben, erdőn, mezőn.

Hát úgy történt, hogy egyszer, a mint ott ültek a ház előtt, a vén eperfa alatt, a sógor kedélyesen pipázva, a két asszony meg könyvvel, kézimunkával, mikor a levélhordó Edithnek levelet hozott. Könnyed pir borította arczát, mikor átvette azt s közönyösen vetette oda, hogy a szabónője ír, a nyári toilettek dolgában. Aztán bement szobájába, s mielőtt felbontotta volna a levelet, odaszoritotta égő arczához s mohón szívta magába azt az exquisíte parfümt, azt az édes, bódító illatot, mely csak úgy

áradt az elefántcsontszín papirosból, belé lopva magát a szive közepébe, hatalmába kerítve ismét egész lényét, fölkorbácsolva benne a már-már kialakuló bűnös szenvedélyt . . .

S mialatt elolvassa a főhadnagy levelét, a szunnyadó parázs teljesen lángra gyűl keblében . . .

Ennek hatása alatt történt, hogy másnap visszautazott a fővárosba . . .

Judit.

I.

Marczaltóy Andort veszett hir előzte meg, mielőtt letelepedett volna a vidéken. Három asszonyt megszöktetett az urától, két embert agyonlőtt párbajban, kétszer spregolta a monakói játékbarlangot, öt évet kint töltött Afrikában tigrisvadászaton s végül alaposan megrongált vagyoni viszonyok közt letelepedett egy tiszavidéki faluban.

Ennyi rossz, a mit róla beszéltek, éppen elég volt arra, hogy az asszonyok már látatlanba is bolonduljanak utána. Mikor pedig megösmerték azt a tüzesvérű, fekete óriást, a kinek merész nézése, tömött fekete bajusza s széles vállalai voltak, mindenkit mondtá róla, hogy félelmetes ember. De azért az asszonyok titokban sóhajtoztak utána s a mamák aféltve őrizték tőle leányaikat.

ő pedig, miután megvette a pááli Horváth Gerő kétszáz holdas birtokát, a kastélylyal együtt, komolyan hozzáfogott a munkához. Gazdálkodni kezdett. Nem járt sehová, kora hajnaltól napestig dolgozott. Maga ügyelt föl a napszamosokra, utána

nézett mindennek. S ha egy kis szabad ideje volt, lóháton bejárta a vidéket. Néha-néha berándult a szomszédos kis városba, a hol huszárok „feküdtek“ s ott a huszártisztekkel olyan hetedhét országra szóló dáridót csapott, hogy a vármegyének volt-miről beszélni egy hétig.

ügy aratás végeztével aztán, a mikor már kevés munkája akad a földet művelő embernek, Marczaltöy elkezdett vizitelgetni a vidék gentry családainál.

Báálmos Péterékhez is beállított a kinek birtoka a szomszéd falu határában feküdt. Prima klaszsisu ezerötszáz hold, a miből ezret az asszony kapott hozományul az édes apjától, Gabriányi Jóbtól. Azóta az öreg megtért őseihez s a még birtokában levő ezerkétszáz hold földjét, egy bomladozó várkastélylyal együtt, messze innen, túl a Dunán valahol, a másik leányának, Juditnak testálta.

A regényes birtokot bérbe adták s a szép Judit oda költözött Báálmosékhoz. A nővérek nagyon szerették egymást. Hasonlítottak is egymáshoz. Szőke, karcsú, telt idomú mind a kettő, okos, kék szemekkel s hamvas, szőke hajjal. Csakhogy míg Margit, az asszony, lágy kerekded mozdulataival, derékban ringó járásával, Juditénál kissé alacsonyabb alakjával, inkább hasonlított leányhoz, addig Juditot magasabb termetével, határozott föllépésével s nyugodt modorával az idegenek többnyire asszonynak nézték.

így járt vele Marczaltöy is, az első látogatás alkalmával. Báálmos Péter szokás szerint vadászon volt s a vendéget a nővérek fogadták. Mikor Margit észrevette, hogy a férfi Juditot szólítja „nagyságos asszonynomnak“, összecsapta a kezét s hangosan kaczagott. Judit megróvólag nézett rá, a vendég

meg az asszonynyal együtt nevetett. (Két sor egészséges fehér foga csak úgy kivilágított cigányosan fekete arczából.)

Mikor pedig Marczaltöy távozott, Margit a nyakába borúit nővérének s össze meg össze csókolta szép arczát.

— Oh! te, kedves, szép, okos fejem, te! Vigyázz! Valahogy el ne csavarja a fejedet ez a csúnya fekete ember! . . . úgy nézett rád, hogy majd elnyelt a szemével . . .

Judit csak annyit felelt, hogy:

— Ne félj tőle . . .

II.

Hogy aztán Marczaltöy mindennapos lett Báál mosók házánál, a világ hamar készen volt a kombinációval.

— Persze! a tönkrement gentrynek most jó volna a Gabriányi Judit hozománya! Csakhogy több esze van ám annak a leánynak! Kap az minden ujjára különb kéro't, mint Marczaltöy.

Hát elég az hozzá, hogy a mikor a férfi, néhány hónapi udvarlás után, úgy karácsony tájt, tényleg megkérte a Judit kezét, a leány kikoszarazta.

Ott voltak ketten a kastély üveges, fedett folyosóján, mely téli kerteté volt alakítva. Judit kézimunkával kezében, míg a férfi előtte állt s rövid mondatokban, szenvedélyes szavakkal ecsetelte érzelmeit.

— Nem gondolok még a férjhezmenetelre, Marczaltöy. Olyan jól érzem itt magam Margitéknál,

hogy egyelőre nem szándékozom megváltoztatni a helyzetemet. Kérem, ne vegye ezt rideg visszautasításnak, mert rosszul esnék nekem, ha ezáltal barátságát is elveszítenénk. (Eredetileg azt akarta mondani, hogy *elveszíteném*, de aztán mást gondolt.) Természetesen ez a mit most nekem mondott, kettőnk közt marad. Soha senkinek, még Margitnak sem fogok róla beszélni . . .

A férfi hevesen vágott közbe:

— Nem becsül ugyebár? ... És nem bízik bennem. Legalább őszinte lehetne . . .

S annyi keserűség rítt ki a hangjából, hogy Judit meglepetten nézett rá.

— Akkor nem beszélnek így . . .

Pedig Marczaltőynek körülbelül igaza volt, mert Judit, a mikor kikoszarazta őt, inkább az eszére hallgatott, mint arra a bohó, de büszke lányszivvre, a mely megremegett keblében a sötét arczu magyar szenvedélyes szavainak hallatára . . .

Okos leány volt, a ki az érzelmeit az eszével kormányozta.

Lehajtotta fejét kézi munkájára, hogy az áruló pirt elrejtse édes szép arczán, mialatt a férfi köszönt és távozott.

Odakünn sűrű pelyhekben hullott a hó. Judit utána nézett a távozonak, a ki nagy léptekkel ment végig a parkon, s eltűnt a kastély vasrácsos kapuja mögött. Nehány éhes veréb a fák kopár gályáiról oda repült az ablakpárkányra. Judit még mindig ott állt és égő arczát oda szorította a hideg táblához . . .

Ennek így kellett lenni. Most még nem vagyok olyan boldogtalan, mint *azután* lettem volna ...

De amikor arra gondolt, a mi azt az *azutáni* megelőzte volna ... a mit elutasított magától, szégyén szive, a mely leányos tudatlanságában telve volt édes sejtelmekkel, úgy elfacsarodott, hogy sírni szeretett volna.

Aznap éjjel pedig nagyon keveset aludt. Mindig egy gondolat kóválygott forró fejében.

— Hátha igazán szeret?! . . .

S ez olyan édesbus kéjjel töltötte el érintetlen keblét, a minőt azelőtt még sohasem érzett . . .

III.

Másnap aztán, a mikor Margittal ott ült a tágas ebédlőben s meghallotta a folyosón az ismert, ritmikus lépteket, szeretett volna felsikoltani örömeiben ...

(— Tehát nem marad el a háztól! . . .)

A férfi fesztelenül jött be, mintha mi sem történt volna, s fesztelenül kezdett társalogni a hölgyekkel.

Persze Báálmos Péter, szokása szerint, megint vadászaton volt.

Margit semmit sem tudott a történekről s a kettő viseletéből nem is vett észre semmit.

Judit azonban észrevette, hogy az a sötét arcu magyar, a kinek szemeiben ijesztő fény lobogott, ma többet foglalkozik a nővérével, mint vele . . .

Pedig ehhez is hozzá kellett szoknia. Mert ezután napról-napra így történt. Marczaltóy csak olyan gyakran járt hozzájuk, mint azelőtt, de a Judit létezéséről alig vett tudomást. . . ,

A Margit viseletében pedig nagy változás ment végbe. Azt a gondtalan, mulatni vágyó kis asszonykát mintha kicseréltek volna. Ideges, nyughatatlan lett. Az ő flegmatikus férjét pedig, a ki előtt semmi más nem létezett, csak a vadászat, indokolatlan gyöngésséggel és zaklatásokkal terhelte.

— Úgy-e, édes uram, nem megy ma vadászni? Ne menjen el, kérem! . . . Marczaltőy is megígérte, hogy eljön, aztán maga soha sincs idehaza. Nem is illik, hogy csak mindig mi fogadjuk.

— Na hallja! És ez magának csak most jutott eszébe? Hát ne fogadják, lelkem. Sokkal bizalmasabb barátságban vagyunk vele, mintsem megharagudhatna érte. Mondják meg neki, hogy jöjjön holnap. Akkor talán . . . itthon lesznek.

Aztán vette a puskáját, homlokon csókolta a feleségét és elment.

Judit néma tanúja volt a jelenetnek.

Margit az ura távoztával hevesen a nyakába borult nővérenek.

— Már nem szeret. Érzem, hogy nem szeret többé ... És én olyan boldogtalan vagyok!

Judit nem felelt rá, de azt gondolta magában, hogy nővérenek nyolez évi házassága alatt csak most jutott eszébe azzal tépelődni, hogy szereti-e az ura vagy nem. Mert hiszen Báálmos Péter most is csak olyan volt hozzá, mint házasságuk első évében.

Mikor azonban egy félóra múlva a mindennapos vendég megérkezett, akkor már Margit — legalább külsőleg — egész nyugodt volt.

Egyszer aztán Marczaltőy olyankor érkezett, a mikor Judit nem volt bent a szobában. Egyedül

Margit fogadta. Mire a lány benyitott hozzájuk, a férfi, a ki szemben ült az asszonynyal, az ablakmélyedésben, hirtelen hátrább húzta a székét s idegesen kezdett játszani óralánczával.

A Margit arcza pedig szokatlan lángban égett s a szemei lázas fényben csillogtak . . .

Egyáltalában egy idő óta a külseje is nagyon megváltozott. A szemei, mintha megnagyobbodtak volna s alakja kissé megfogyott. Arcszíne majd fel-tűnően halovány, majd pedig rózsásan piros volt.

A lánynak valami megsúgta, hogy most kellett-nül nyitott be hozzájuk, de azért ösztönszerűleg érezte, hogy helyesen cselekedett.

Szokatlan barátsággal fordult a vendéghez.

— Isten hozta!

Es nyugodtan szembe nézve véle, melegen megszorította a kezét.

Marczaltöy csodálkozva nézett rá . . .

A Judit agyában pedig zavaros gondolatok kóvályogtak. Még nem tudta, hogy mit, de elhatározta magában, hogy okvetlenül tenni fog valamit . . .

Akkor este a nővérek soká ültek ketten a kastély kertre nyíló verandáján. Szép tavaszi est volt. A levegő telve madárdallal és virágillattal. Egyik sem szólt a másikhoz. Mindketten gondolataikkal voltak elfoglalva.

Mikor azonban jó éjt kívántak egymásnak, Margit forrón magához ölelte Juditot.

— Úgy-e bár, hogy mindig fogsz szeretni? Súgta fülébe. Mindig . . . akármilyen körülmények között? . . .

A leány gépiesen felelte:

— Mindig . . .

De ebből a jelenetből megtudta, hogy itt a gyors cselekvés ideje . . .

A hosszú, álmatlan éjszakán pedig egyre azt ismételte magában, hogy csak egyedül a Margit boldogságáért és nyugalmáért aggódik s csak azért teszi meg azt, a mire úgy hajnaltájt elszánta magát . . .

Aztán elaludt . . .

Álmában ott volt abban a bomladozó várkastélyban, a hol édes apja mellett töltötte gyermekéveit. A magas sziklákon mászkált és vadrózsát tépett. Már csaknem beleszédült a feneketlen mélységbe, a mely alatta tátongott, mikor egy erős, megbízható kéz, az utolsó perczen visszarántotta . . .

Judit mosolygott álmában . . .

IV.

Aznap este nagy társaság volt Báálmoséknál. Csak úgy véletlenül jöttek össze a vidék gentry urai. Ittak és kártyáztak. A cigány is megérezte a pecsenyeszagot s csakhamar ott termett.

Ügy éjfél felé, Judit, a ki a háziasszonyi teendőkben segédkezett Margitnak, kissé elfáradva, kiment a kertre nyíló, sötét verandára, hogy kipihenje magát.

Alig hogy leült a hintaszékbe, rögtön észrevette, hogy vele szemben, a korláthoz támaszkodva áll valaki.

Marczaltőy volt.

— Pardon! Nem akarom zavarni. Es a férfi az ajtó fele indult.

A leány kezével intett felé.

— Kérem, maradjon.

— Parancsol velem?

A férfi leült, közel hozzá.

— Nézze csak, már régen szeretnék mondani magának valamit, Marczaltóy.

— Várom.

A leány érezte, hogy szive örült dobogásától alig jut szóhoz, de azért összeszedte magát és beszélt:

— Ezelőtt néhány hónappal, nem is olyan nagyon régen, maga megkérte a kezemet. Ha . . . nem változtatta meg azóta szándékát, és felőlem való véleményét, én . . . most hajlandó vagyok feleségül menni magához . . .

Pár pillanatnyi néma csend követte a leány szavait, a mely Judit előtt egy egész örökkévalóságnak tűnt föl.

A férfi nagyot szippantott szivarján s annak füzénél Judit látta, hogy Marczaltóy nyugodtan, mosolyogva néz reá.

Ez a nyugalom teljesen kihozta sodrából a leányt.

— Kérem! ne értsen félre: Most sem vagyok más véleménynyel maga felől, mint akkor voltam, a mikor kikosaraztam. (Olyan jól esett leányos büszkeségének, hogy ezt a szót most szemébe vághatta.) Tudom kicsoda és hogy mit ér. Most nem a kettőnk, hanem egy harmadik boldogságáról van szó . . . Nem remélem, hogy maga engem boldoggá fog tenni a házasesetben, mert én most is csak úgy érezek maga iránt, mint akkor éreztem . . .

A férfi eldobta szivarját, aztán fölé hajolt a leánynak és két kezével megfogta annak két kezét. Aztán nyugodt, halk hangon kezdett beszélni.

Tudom miként érez . . . Úgy ösmerem érzelmeit, mint a tulajdon nyitott tenyeremet. Akkor sem szeretett jobban, a mikor kosarat adott, mint most szeret és a mint én szeretem, első Perez óta...

A lány hiába való erőlködést fejtett ki, hogy elvonja kezeit a férfiből.

- Nem értem. Mire való akkor ez a ... játék Margittal?

Marczaltöy halkán elnevette magát.

— Arra való volt, hogy téged karjaimba vezessen. Én édes, egyetlen angyalom . . .

S a sötét arczu erős magyar izmos karját a lány karcsú dereka köré fűzte.

— Nem, nem . . . Judit szabadkozni akart. — Engem egyedül csak a Margit boldogsága és nyugalma vezérelt ennél a szokatlan, merész lépésnél. Mert, magának nem szabad Margitot szeretnie. Én csak a Margit boldogságáért szóltam most.

A férfi ismét nevetett . . .

Nem hiszem! Itt a kettőnk boldogságáról van szó . . . Én sohasem szerettem Margitot, mert csak az tetszik nekem benne, a mi Judithoz hasonlít. Ahhoz az édes, bájos Judithoz, a ki épen olyan igazán szeret engem, amint én szeretem őt . . .

A lány egész hatalmában volt a férfinak, a ki szeles keblére vont a forró, csókszomjas ajkait rátapasztotta az ő ajakára . . .

Judit tehetetlenül pihegett a férfi aczél karjai közt, mialatt érintetlen keblét egy eddig ösmeretlen édes érzés töltötte el . . .

A veranda alatt, a bokorban, egy bolondos fülemile szerelmi dalt csattogott . . .

V.

A mikor másnap Judit piruló arczczal újságolta nővérének boldogságát, Margit a nyakába borult a leánynak.

— Légy boldog drágám! te jó! te okos. Te vagy az én őrangyalom! . . .

És Judit elvitte az ő félelmetes, fekete óriását abba a bomladozó várkastélyba, a melyet édes apjától örökölt. Messze innen, túl a Dunán valahol...

Egy vén kastély.

I.

Margit végtelenül szerencsétlennek és elhagyott-nak érezte magát, a mint ott ült az intézet kertjében, a nagy eperfa alatt, a vidáman fecsegő és nevetgélő leánycsoport közepén.

Mindeniknek volt otthona s mindenik örömmel készült haza a közelgő szünidőre. A lányok egymást Hezitálták túl a reájuk várakozó vakáció örömeinek ecsetelésében. Csak Margit ült hallgatagon, mint aféle árva, a kinek nincs hová mennie s nincs senkije a világon. Már hat évet töltött a növeldében. Egyfolytában hat esztendő. Soha egyetlen ünnepnapra, vagy szünidőre nem távozott az intézet falai közül. Gyámja pontosan elküldte az igazgatónőnek a pénzt neveltetéséért. Ő pedig minden ünnepre, névnapra és születésnapra kaligrafikusan megirt gratulációt küldött neki, mely úgy kezdődött, hogy: „Szeretve tisztelt tutorom!“ és rigy végződött, hogy: „Maradok hálásan szerető gyámleánya: Margit. “

Különben alig ösmerte a gyámját. Hat év alatt csak egyetlen egyszer látta. Mikor özvegy édesanyja

meghalt, a kinek Hatháros Iván távoli rokona volt. A temetés után a gyám elment érte, magával vitte és beadta az intézetbe. A leány akkor tiz éves volt.

Margit ott az eperfa alatt, a vidáman nevetgélő leányok közt, végig gondolta azt a szürke, szomorú hat évet s úgy elszorúlt a szive, hogy csaknem kicsordult a könny a szeméből.

-- Margit! drágám. Miért vagy olyan szomorú?

A kis Horváth Ilonka, a Margit legjobb barát-nője, nyakába borúit és össze meg össze csókolta a lány rózsás két arcját.

— Mi bajod, drágám? — faggatta tovább.

— Semmi különös, semmi új És a leány sóhajtvá fejtette le barátnője karját vállairól.

Este aztán, mikor egyedül maradt szobájában, nagy dologra szánta el magát. Leült és levelet irt a gyámjának. Nem aféle tuczatlevél volt, a minőt eddig irt neki ünnepélyes alkalmakkor, hanem egy gondolkozni tudó és az életben jogait követelő fiatal hölgy levele, melyben kiöntötte szive keservét a gyám előtt. Leírta, hogy milyen nyomorútnak és elhagyatottnak érzi magát. Megírta, hogy betöltötte a tizenhatodik évet és bevégezte tanulmányait. Nincs értelme, hogy tovább itt maradjon. Sürgős intézkedést kért jövője iránt. „Vagy pedig — így végzé sorait ha tisztelt gyámomnak terhére van a velem való foglalkozás, kérem nagykorúsításomat. Majd magam intézkedem jövőm felől.”^u

Másnap korán reggel aztán, mielőtt a többiek főiebredtek volna, kiosont a kapun és bedobta a levelet a sarki levélszekrénybe.

Egész nyugodt és jókedvű volt, hogy a levelet föladta. A kis Horváth Ilonka nem győzött eleget

csodálkozni, hogy minő változás történt az ő drága Margitjával. Jóllehet másfél évvel fiatalabb volt, mint Margit, azért úgy becézte és dédelgette, mint gyermek a bábuját.

A gyám válasza harmadnapra megérkezett.

A perfekt világfi udvarias levele volt, melyből azonban kiérzett a finom gúny. Megírta, hogy a megbízatást, a mit Margit haldokló édes anyjától elvállalt, teljesíteni akarja és fogja is. Nincs szándékában öt kibocsátani gyámkodása alól s egyúttal tudatta Margittal, hogy az intézetből azonban kiveszi. Most van a legjobb alkalom reá — írta — mert Margit váratlanról örökséghez jutott. Egy vén családi kastélyt örökölt anyai nagybátyjától, valahol a Kárpátok alján, százados őserdő közepén. Tudatta Margittal, hogy további intézkedésig, egy idősebb hölgy oltalma alatt, ott kell majd laknia. Ő (már mint a gyám) nagyon sajnálja, hogy egyelőre nem látogathatja meg és nem kísérelheti el új otthonába, mihelyt azonban ideje engedi, stb. stb.

— Oh! te Margit! és a kis Horváth Ilonka csodálkozva csapta össze két kezét. — Hát te kastélyt örököltél?! Milyen pompás dolgod lesz. Kastélyban fogsz lakni, az erdőben! Mint valami elátkozott hercezkisasszony! Ott fogod bevárni, míg a tündér királyfi elmegy érted és kiszabadít rabságoadból! . . . Vájjon vannak-e a kastélyban füstös családi képek és kísértetek? . . .

II.

Egy hónap múlva Margit a következő levelet írta új otthonából Ilonkának:

Almásvégi kastély, 1899. ΓZ. 29.

Kedves Ilonkám!

Csak tegnap óta vagyok itt és máris írok neked. Olyan nagy változás ez, mely életemben beállott, hogy úgy érzem magamat, mintha álomban lennék.

Hogy előlről kezdjem, hát a vasúti állomáson, mely két órányira van ide, egy vén kocsis várt egy vén családi kocsival és két vén lóval. Este érkezünk meg. Miss Blunt, a ki értem jött az intézetbe, a vasúton folyvást regényt olvasott s mikor beültünk a rozoga vén bárkába (sárgára van festve s kopott családi czimer az oldalán) rögtön elaludt. Én pedig olyan különösen éreztem magam a csöndesen horkoló miss mellett az ódon kocsiban, úgy képzeltem, mintha koporsóba volnék zárva. Ki-ki bámultam az idegen tájakra. A hold fényénél az árnyak kísértetiesen meredtek felém jobbra-balra az országúton. A kerekek kellemetlenül nyikorogtak. Majd _erdőbe értünk. A fáradt lovak olyan nehezen vonszolták a vén bárkát, hogy minden perczben azt hittem, megállunk s ott kell töltenünk az éjszakát a rengetegben. Pedig meleg volt, azért én úgy fáztam és borzongtam, hogy a fogam vaczogott bele. A miss meg úgy aludt, mint egy mormota. Soha sem fogom elfelejteni azt az utazást! Azt hittem, hogy már közel lehet a

hajnal, pedig még éjfél sem volt, mire megérkeztünk. A vén bárka nagyot zökkent s megállóit. A kocsis káromkodott s leászott a bakról. Én pedig föl-
 czibáltam a misst. (Azt mondta, hogy egy csöppet sem aludt!) A kastély éppen olyan vén, rozoga jószág, mint a kocsi, a kocsis, meg a lovak. A kapuban fehér főkötös öregasszony állott, a gyertyát feje fölé emelve. Kíváncsian nézett arczomba. Azt hiszem kulcsárné, vagy kapusné, vagy ilyes valami. Olyan süket, mint az ágyú. Jó vacsorával várt pünkét, de én bizony nem tudtam enni az izgatottságtól. Borzasztó! te Ilonka! Hogy nekem itt kell leélni az életemet! Már most úgy érzem magamat, mintha száz esztendő volnék. Egész éjjel be nem húnytam a szemeimet, úgy féltem. A hold a fák koronái fölött, bevilágított a szobába. Minek is emlegetted azokat a füstös családi képeket! Minden fal rakva van velők. Olyan mogorván bámultak rám egész éjjel. Folyton láttam őket, hiába dugtam fejemet a paplan alá.

Reggel a siket asszony kávét hozott be és megkérdezte, hogy aludtam. No hiszen!

Oh Ilonka! Bár ne irtain volna azt a levelet a gyámomnak! Inkább ott maradtam volna az intézetben! Nem tartom én itt ki sokáig. Üdvözlöm a lányokat. Ónagyságának kezeit csókolom. Majd írok neki is.

Szívből ölel, csókol elátkozott barátnőd:

Margit.

III.

(Margit második levele.)

Almásvéff, 1899. VII. 30.

Kedves Ilonkám!

Szeretetre méltó levelednek nagyon . . . nagyon megörvendtem és sietek is rá válaszolni. Tudod, nem is olyan borzasztó itt a helyzet, mint eleintén képzeltem. Kezdem megszokni ezt az öreg kastélyt. Bár *eddig* . . . meglehetősen egyhangúan teltek napjaim.

Mindennap reggel öt órakor kelek és Zsuzsival (ez az a siket öregasszony) kimegyünk az erdőbe. Gombát, epret, virágot szedünk. Esetleg halászunk vagy rákot fogunk a patakban. Oh! be gyönyörű szép a reggel az erdőben!

Miss Blunt persze még javában alszik ilyenkor. Mire hazamegyünk, jól kifáradva, a kávé már készen vár a nagy ebédlőben, a hol egyedül reggelizem. Nagy későre aztán megjelenik a miss is, a ki vénebb mint valaha. Pedig minden ki van rajta festve, a mi csak festhető. Ő is megreggelizik, aztán kezdődik az angol társalgás. Képzelheted, hogy milyen vad örömmel és milyen szellemesen társalgók én a missel angolul! Mindketten alig várjuk, hogy vége legyen ennek a pokoli élvezetnek. Ha bevégeztük, rendszeren a kastélyban mászkálok. Annyi rengeteg szoba van itt, hogy még a felét sem ismerem. S csak képzeld! Elzárt lakosztályok is vannak. (Akár csak a regényekben, titkos folyosókkal és sülyesztőkkel.) A hosszú sor lakatlan szobákban levendula és szárított rózsalevél-illat, rokokó-bútorok, nehéz

brokát függönyös ágyak, vén karszékek, márványoszlopos álló órák üvegbura alatt, régi fegyverek. Csak azt várom, hogy ezek a czopfos családi képek mikor elevednek meg és mikor lépnek ki az aranyrámákból, hogy engem elkeressenek. Mert én olyan furcsán érzem magam ebben a környezetben, mintha bitorló volnék itt. Pedig ez minden az enyém, és ezek a festett ősök az én őseim.

Az ebédet rendesen a miss-el költjük el. édes kettesben. (Lásd a reggelizést.) Ebéd után olvasok. Annyi sok érdekes könyv van itt a könyvtárban. (És olyanok is, a minőket az intézetben csak titokban olvastunk!)

Későbbet rendesen ismét kimegyek az erdőre kézimunkával. Alkonyaikor azonban már mindig itthon vagyok. Zsuzsi is elvégezte már akkorra a dolgát. Beülünk a konyha melletti kis szobába és ő mesél nekem. Annyi sok érdekes dolgot tud a néniékről. (Tudod, a kitől a kastélyt örököltem.)

De most jön a java! . . .

Tegnap óta vendégünk van a kastélyban! Igen. Égy valóságos, húsból és vérből való férfi, aranyráma nélkül és nem festve.

Úgy történt, hogy este levelet kaptam a turoromtól. Válasz volt az én levelemre, melyben ruhára kértem tőle pénzt. A válasz nagyon fölboszantott, mert ez a kedves ember (Jaj! csak már nagykorú volnék, hogy megszabaduljak tőle!) hát ez a kedves ember kereken megtagadta kívánságomat. Azt írja, hogy mire nekem itt új ruha! Járjak a régiekben. Ráérek még parádézni. (Pedig az intézetbeli fekete ternoruhám már térdig ér, úgy kinőttem.) Ez az ember úgy rendelkezik a vagyonommal, mintha az

övé volna. Képzelheted, milyen dühös voltam! Nem tudtam elaludni. (Jaj! csak már én egyszer azzal az emberrel szemtől szembe állhatnék, hogy megmondhatnám neki kereken a véleményemet.) Végre, hogy nagynehezen elaludtam egy kicsit, éj fél felé arra ébredek, hogy járás-kelés van a kastélyban. Eleintén megijedtem, később aztán, hogy meghallottam a Zsuzsi hangját, megnyugodtam, de azért reggelig nem sokat aludtam.

Reggel aztán Zsuzsi elmondta, hogy a kastélyhoz közel, valami lóhátas utas lebukott a lóról a sötétben és kifíczamította a lábát. Ide hozták a kastélyba.

(Te! ha ő volna a tündérkirályfi! . . .)

De most végzem leveletem. Hallom, hogy itt a doktor a faluból, a beteghez. Csak annyit írok még, hogy ma reggel a miss nagyon izgatott volt és igen kiöltözött. Egy lehetetlen rózsaszínű brokát empire pongyola volt rajta. Nagy gyanúm van, hogy valamelyik ősanyámnak a ruhaszekrényéből szedte elő. (Maholnap én is onnan öltözöm.)

Isten veled! írv mielőbb őszintén szerető barát-nődnek:

Margitnak.

IV.

(Margit harmadik levele.)

Almán vég, 1809. szept. 7.

Kedves egyetlen Ilonkám!

Nagy és sok újság történt azóta! De előlről kezdem a dolgot. Mindjárt gondoltam, hogy a mi betegünk valami előkelő úri ember lehet, mert reg-

gelire thea és sonka kellett neki (mint az angol regényekben), 12 órakor dezsönézett (hideg sült, gyümölcs, sajt), négy órakor ebédelt és közben az egész kastély könyvtárát kiolvasta. Zsuzsit ajándékokkal halmozta el (miket a doktor által hozott a városból). Miss Blunt pedig, a ki mindennap bement hozzá, hogy nincs-e valamire szüksége, el volt ragadtatva, hogy milyen szeretetreméltó gentleman ez az ember.

(Nem képzeled, hogy ez a vén doboz — értsd: skatulya mennyire adja itt a kastély úrnőjét. Az embert a mérég eszi. Most már egész biztosan tudom, hogy ősanyáim régi ruhásszekrényeiből öltözik.)

Hát elég az hozzá, hogy nagyon kíváncsi voltam a vendégre. Már négy hetet töltött itt és én még egyetlen egyszer sem láttam. Végre egy délután megtörtént. A miss sziesztát tartott szobájában, a konyhában senki sem volt, én pedig a könyvtárban olvastam egy nagy hintaszékben, mikor heves csöngetést hallok a beteg szobájából. Úristen! ennek kell valami, és most senki sincs, a ki kiszolgálja. Szinte megijedtem, mert tudnod kell, hogy mióta ő nálunk van, az egész kastély körülötte forog. A csöngetés mindig hevesebben ismétlődött, végre, mikor már szinte be akartam menni hozzá, elcsendesedett. Pár perez múlva azonban lépteket hallok, s az ajtón belép, jobban mondva, mankóra támaszkodva, bebiczeg egy gyönyörű, magas, fekete bajuszos ember . . .

Zavartan ugrottam föl a székből, mialatt ő meglepetten bámult reám. (Éreztem, hogy minden vér az arezomba szökik.)

— Pardon! egy könyvre volna szükségem.

Nem is tudom zavaromban mit hebegtem, mi-
alatt segítettem neki a könyvet kikeresni a szek-
rényből.

Te Ilonka! Ő . . . nagyon, nagyon szép ember
és én . . .

De sorjába megyek és rövid leszek. Másnap
már együtt ebédelt velünk, pedig még rettenetesen
biczegett s azóta mindennap együtt vagyunk . . .

Ma hat hete hozták ide a fájós lábával. (A
szomszéd faluból ment hazafelé vadászatról s a
vasútra igyekezett, mikor a baleset érte.) Hát elég
az hozzá, hogy hat hete van itt s én csak ma két
hete láttam öt először, négy napja tudom, hogy
kicsoda (pedig már egy örökkévalóság óta *szeretem*)
és két nap óta a menyasszonya vagyok!

Leirom, hogy történt:

A mikor a múlt csütörtökön, kedélyes társalgás
közben, ketten voltunk az erkélyen, elkezdtem előtte
szidni a gyámomat, hogy milyen kiállhatatlan, sze-
szélyes, vén zsugori, ő olyan különös mosolylyal
hallgatta szavaimat, hogy minden vér az arczomba
tolult. Aztán ő is elmondta, hogy neki is van egy
kiállhatatlan gyámleánya, a kivel sok vesződése van.
De folyton olyan különösen mosolygott, míg ezeket
mondta, hogy kezdtem magamat kényelmetlenül
érezni. Ő pedig megsodorta azt a szép, fekete baju-
szát és úgy nézett rám azokkal az okos, sötét sze-
meivel, hogy nem bírtam kiállni a tekintetét . . .

— Nézze, Margitka, ilyen gyámleányom van
nekem. — Ezzel a zsebébe nyúlt és valami írást vett
elő. — Ilyen leveleket ír nekem az én gyámleányom.

S abban a perczen az én legutóbbi levelemet
tartja elém! . . .

Ilonka! ő az én gyámom!

Úgy elszégyeltem magamat előtte, hogy föl-
ugrottam és el akartam szaladni. De ő nem engedett.
Erős karjaival átölelt . . .

— Édes kis árvám, te! hát annyira akarsz sza-
badulni az én gyámkodásom alul? . . . Csakhogy
nem engedlek ám? . . .

Nem írok többet, csak annyit, hogy szeretem
Ivánt és hogy nagyon, nagyon boldog vagyok! . . .

Isten veled! szívből ölel, csókol a te boldog
barátnőd

Margit.

U. i. Csak képzeld! ez a haszontalan Zsuzsi
egyetértett vele. Ő tudta és a világért sem árulta
volna el előttem, hogy ki a mi vendégünk! Miss
Blunt még semmit sem gyanít. Kíváncsi vagyok,
milyen képet vág majd, ha megtud mindent! De
most már igazán végzem soraimat. Hallom az én
Ivánom lépteit! Isten veled!

M.

A munkácsi várról.

A fényes múlttal bíró munkácsi várnak legutóbbi félszázadáról a történelem aligha fog bővebben megemlékezhetni. Zrínyi Ilona ősi fészkének, a hegytetőn büszkélkedő százados várfalaknak, a melyek egykor annyi dicsőségnek voltak tanúi, az utóbbi időben nem nagyon dicsőséges szerep jutott. Az utókor részére erről csak annyi lesz följegyezve, hogy a munkácsi várban 1855-től 1897-ig országos fegyintézet volt.

A munkácsi vár 1855-ben szűnt meg katonai erősség lenni. Utolsó katonai parancsnoka volt *Kragulics* Ádám őrnagy a kitől a polgári fegyházzá alakított várat a cs. kir. osztrák polgári kormány vette át.

A vár első parancsnoka — mint jeles régészünk *Lehoczky* Tivadar „Bereg vármegye monográfiája” című munkájában írja — 1321-ben egy bizonyos *Tamás mester* vala, a ki, a mellett, hogy a munkácsi várnagyi méltóságot viselte, Bereg-Ugocsa főispánja is volt

A legelső írott említés a munkácsi várról 1263-ból van keltezve s abban az adománylevélben fordul elő, a melyben Szentmiklós községét Aladár tárnokmesternek adományozták. Mert valószínű, hogy az ott megemlített *villa supra Mwnkach* alatt a munkácsi várat értették.

Pár évtizeddel ezelőtt, a sok rab között, egy nevezetes fegyencz lakója volt a munkácsi várnak. Ennek a fegyencznek viselt dolgairól, bünperéről, akkoriban hasáboakat írtak a lapok. Ezt a szomorú nevezetességre jutott embert Bállá Gergelynek hívták.

Ezen a néven kevesen fognak ugyan emlékezni reá, mert őt mint ál-Wesselényit ösmerte a világ. Valószínű, hogy a közönségnek mint ilyen, mai napig emlékezetében van.

Ez a nagyszabású kalandor abból a fajtából való volt, a kik sokat mernek, és ha csak egy kis szerencsájük van az életben, sokat is nyernek.

Csakhogy Bállá Gergelynek nem kedvezett a szerencse.

A Wesselényiekhez való csodálatos hasonlóságát (a mely hasonlóságról akkortájt sokat suttogott a botránykrónika) fölhasználta arra, hogy magát báró Wesselényinek adja ki s mint ilyen, egy ideig előkelő szerepet játszott, bitorolva a dicső történelmi nevet és a Wesselényieket megillető egyéb földi javakat . . .

Hiába leplezték le, hiába bizonyították rá csalárdságát, hiába ítélték el és szállították a munkácsi várba, konoksága a fegyenczruhában, a rabkoszton sem tört meg. Mindvégig megmaradt merész állítása mellett. Úgy élt a fegyházban és úgy halt meg a rabszalmán, mint báró Wesselényi. 8 haldokolva, sápadozó ajkain, annak a főúri asszonynak a nevét ejtette ki utoljára, a kire azt állította, hogy az édes anyja.

A fegyintézet akkori igazgatója sok érdekes dolgot tudna beszélni az ál-Wesselényiről, akinek a

munkácsi várban való rabsága alatt az összes fegyenczek örökké forrongó hangulatban voltak. Folyton izgatta őket a fennálló rend, a fegyőrök, az igazgató ellen. Ő szervezte az emlékezetes rablázacskást is, a mikor a fegyenczek egy perez alatt feltépték a kövezetét s a kövekkel fölfegyverkezve, megrohanták az igazgatót, a kinek csak annyi ideje volt, hogy magát lakásában eltorlaszolva, megadta a vészjelt a vár alatt állomásozó katonaságnak, a mely gyorsan fölsietett és elnyomta a lázacskást.

Bállá Gergely ott végezte be vizontagságos pályafutását a munkácsi várban.

*

Haláláról kalandos híreket költött a nép fantázia. „Ázt mondták”, hogy útjában lett volna bizonyos nagyúri köröknek, és „magasabb rendeletre” tették el láb alól.

Persze, ez csak amolyan mesebeszéd, a mely minden komoly alapot nélkülöz.

Egyszer nagyobb társaság ment föl a munkácsi várba. Az akkori, vasszigorával híres igazgató kalauzolta az urakat. Természetesen a társaság érdeklődése a hírhedt kalandor személye körül összpontosult s megkérték az igazgatót, hogy mutassa meg őt. Az igazgató engedett kérelmüknek. Minthogy azonban a fegyenczeket nem szabad kíváncsiság tárgyává tenni, az igazgató megmondotta, hogy Bállá melyik magánzárkába van elzárva (akkor is büntetésből volt magánzárkára Ítéelve), s úgy kellett bemenni hozzá, mintha csak a helyiséget akarnák szemügyre venni.

A mikor beléptek a keskeny, szűk czellába, a mely csak felülről, egy kis vasrostélyos ablakon át kapott némi világosságot, a kalandor ott ült asztalánál, háttal fordulva az ajtóhoz és jegyezgetett valamit. (Följelentést irt az igazgató ellen.) Pár másodperczig ott álltak a háta megett, a nélkül, hogy tudomást vett volna róluk. Noha, a szabályok értelmében, kötelessége lett volna felállani s főnyszóval üdvözölni a látogatókat.

Az igazgatót, a fegyencznek e daczos viseletére, elöntötte a méreg s kíméletlenül rámutatva, hangosan jegyezte meg:

— Ez az a Bállá Gergely!

A fegyencz, mintha rugóról pattant volna, úgy ugrott fel ültéből s halálosan engesztelhetetlen gyűlöléssel telt, dermesztő pillantással mérte végig, tetőtől talpig, az igazgatót . . .

Ez a tekintet gyilkosabb volt a kígyó mérgénél. Ha az emberi szem képes volna embert ölni, akkor az igazgató abban a perczben halálra sújtva rogyott volna össze.

♦

Egy ízben *F. M.*, az érdemekben megőszült, jeles színművész járt fent többedmagával a munkácsi várbán. Éppen hittan vizsgája volt a raboknak. (N. b. A harmincz éven alul levő fegyenczek, a kik odahaza semmi művelésben nem részesültek, a hét bizonyos napjain, rendes előadásokat hallgattak, mely előadásokat a fegyintézet különféle vallásu lelkészei és tanítója tartották.) Hogy beléptek a vizsgaterembe, a hosszú padosorokon helyet foglaló fegyencztanítványok, iskolásgyermek mődjára, mindannyian

egyszerre, illedelmesen fölálltak és hangos „*Dicsértessék a Jézus Krisztus*“-sál üdvözölték a látogatókat. (Az öreg F. M-t, borotvált arcza miatt, papnak nézték.)

Azt kellett csak hallani, hogy a marczona külsejű, bajuszos legények milyen pontosan, alázatosan feleltek a lelkész kérdéseire.

- Ki teremte a világot?
- A Teremtő Atya Úristen.
- Hány Isten van?
- Csak egy igaz Isten van.
- Hány személyben?
- Három személyben.

S a mikor egyiket-másikat megdicsérte a pap, azért, hogy jól felelt, a kitüntetettnek arczán ártatlan, gyermekes öröm ragyogott . . .

A látogatók pedig azon vették észre magukat, hogy szemökben könny csillog . . .

Távozásukkor még egyszer visszapillantottak az ajtóból s úgy tűnt föl nekik, mintha a rácsos ablakon betévedt napsugái glóriával övezne volna halovány homlokát a fiatal lelkésznek, a ki a hittan elemeire tanította a lopás, rablás, gyújtogatás és gyilkosság miatt elítélt gonosztevőket . . .

*

Más ízben, a mikor a nemrég elhunyt *E. K. Gy.* kitűnő tragikus és költő volt a várban, megkérte az igazgatót, hogy mutatná meg neki a legnagyobb bűnöst, a ki ott van. Az igazgató engedett a kérésnek. Egy félelmetesen sötét képű, vadtekintetű rablógyilkos volt az, a kit csak konok tagadásával szemben, bizonyítékok hiányában nem ítélték halálra.

E. K. Gy. halkan megjegyezte a társának:

— No, pajtás! ezt ezer közül is föl lehetne ösmerni, hogy gonosztevő.

Az igazgató meghallotta a megjegyzést és hozzájuk fordult:

— Most megmutatom nektek a másik fegyenczet, a ki hasonló vétségért van itt. Éppen olyan gonosztevő, mint ez. Nézzetek oda.

S a mint a rabok a hívó harangszóra, párosán mentek ebédelni, a második párban, balra, egy nyílt homloku, szép szőke bajuszu, ábrándos kék szemű ifjú lépkedett, ajkai körül fájdalmas, lemondó vonással. Ritka szép és rokonszenves férfiarcz volt.

Egy közönséges rablógyilkos arcza . . .

Vájjon Lombrozó mit szolt volna hozzá, ha látja ezt a két alakot?

*

Ugyanakkor megkérték az igazgatót, hogy mutassa meg a legifjabb fegyenczet. Egy csenevész kis fiú volt az, a ki nem látszott idősebbnek tizenkét évesnél, noha tizenhat múlt. A boldogtalan mielőtt becsukták volna, koldusvezetéssel tengette életét. Világtalan öreg koldust vezetett faluról-falura. Egy helyen darab szalonnát kaptak. A mint leültek falatozni, a házikó tövébe, abban a perczben egy hatalmas kandúr macska termett ott mellettök. kikapta az öregnek reszkető kezéből a szalonnát, fölszaladt vele a kunyhó tetejére és jóízűen falatozni kezdett.

A kis kódisvezető erre, tehetetlen dühében, egy szál gyufával meggyújtotta a kunyhó szalmatetejét,

mely egy percz alatt lángba borult s a házikó porig égett.

Ezért a merész szalonnasütésért került be a jeles ifjú a fegyintézetbe.

*

— Soha se tudtam, mi az oka, szólt — egyszer az igazgató — hogy a múltkoriban az egyik fegyencz miért néz engem nap-nap után olyan konok, vizsgáló tekintettel? Nem akartam azonban elárulni előtte, hogy észrevettem feltűnő viseletét. Most nem régen aztán kiderült a dolog. A szerencsétlen — a ki mellesleg legyen mondva, bankóhamisítás miatt volt elítélve — névnapomra meglepett művészi kivitelű, élethű arczképpemmel, melyet titokban rajzolgatott számomra.

Ezt a fegyenczet kiszabadulása után egy fél-órával láttuk, a mint Munkácson a sorházban ült és nagy deliciaival fogyasztott el egy pohár sört meg egy pár tormás virslit.

*

Az is érdekes volt, a mikor egyszer a fegyintézet! ellenőröknél, ΛΓ.-éknél volt egy társaság látogatóban. Az ellenőri lakás lent volt a vár alatt. Gyönyörű kert tartozott hozzá, amely lejtősen lenyúlt a faluba. (Tudnivaló, hogy a „munkácsi“ vár, tulajdonképen nem Munkácson van, hanem a Munkács közelében levő Vár-Palánka községben.) A mint ott sétáltak a kertben, egyszer csak szembe találkoznak egy fegyenczczel, a ki az ellenőrné két éves fiacskáját a karján tartotta, a másik gyermeket pedig kézen vezette maga mellett.

A vendégek alig találtak szavakat álmélkodásuk kifejezésére.

— Nagysád! az Istenért! csak nem bízza a fegyenczre a gyermekeit?

— Dehogyan nem. Jobban vigyáznak azok rájuk, mint a leggondosabb anya. Ha bemegyek a városba és a gyermekeket nem vihetem magammal, rendesen egy fegyenczet bízok meg a fölügyelettel. Azok pedig törik magukat utána, hogy melyiket érje a kitüntetés. Az igaz, hogy csak olyan fegyenczet bízunk meg ilyesmivel, a ki már kiállotta büntetésének nagyobb részét és kevés ideje van hátra.

— Hiszen szép, szép, de azért mégis . . .

És utána néztek a daróczruháknak, a mint eltűnt a fák között. A kis fiúcska gömbölyű karjaival átölelte a deresfejű, marczona külsejű, öreg ember nyakát (talán még nem is volt olyan öreg, csak idő előtt megvénült) és rózsás arczocskájával hozzá simult a képéhez . . .

A másik pedig ott tipegett, kézen vezetve, a fegyencz mellett, a ki a gyermek ártatlan, naiv kérdezősködésére szíves készséggel magyarázva felelgetett . . .

Ki tudja? Talán ő is otthon hagyott két kicsiny gyermeket és azok jutottak eszébe, a mikor az ellenőrné fiacskáit meleg szeretettel vonta magához . . .

*

Persze, azért nem mindegyik fegyencz volt olyan jóindulatú. Két látogató egyszer ugyancsak megijedt, a mikor egy magánzárkába zárt fegyenczet nézett meg, a ki szóváltást kezdett a vendége két kísérő őrrel. A veszekedés alatt, csak azon vet-

ték észre magukat, hogy a gonosz indulatú ember (czigány volt), fölkapta a súlyos tölgyfaszéket és feléjük suhintott vele. A fegyőrnek csak annyi ideje volt, hogy egy pillantás alatt becsapta a nehéz, vaspántos ajtót s hirtelen ráfordította a kulcsot. A folyosóra kihallatszott, a mikor a dühöngő a széket hozzá vágta az ajtóhoz.

Az is megtörtént, hogy a mikor a magánzárka kandilyukján, a mely nem nagyobb, mint egy lencseszem, benézett egy látogató, a dühös fegyencz, a piczi lyukon át, kiköpött az illető arczába.

*

Egy olyan rab is volt ott, a ki nemrégén még pezsgőzött és négy lóval járt. Ez az ember egyszer egy fővárosi látogatót kalauzolt a várban. Olyan kiváló értelemmel és szakösmerettel magyarázta meg a vár történelmi nevezetességű helyeit a vendégnek, hogy az, távozásakor, megköszönve a kalauzolást, ösztönszerűleg kezét nyújtott neki.

De a fegyencz ólomszürke arczát (én nem tudom, miért olyan ólomszürke valamennyi?) előntötte a pir és két kezét hirtelen hátra dugta . . .

— Kérem . . . *én fegyencz vagyok* . . .

*

Szökés a munkácsi várból csak a legkritkább esetekben fordult elő. Sok évvel ezelőtt valami Farkas Béni nevű gonosztevő szökött meg onnan. Még pedig az emészt ögödör csatornáján át, mely a Latorcza folyóba vezet.

Egy másik fegyencz, kevésbbé veszélyes módot választott szabadsága visszanyerésére. K. n—i ügyvéd

volt, a ki megmérgezte a feleségét. Ez egyszerűen bebújt egy olyan közönséges, deszkából készült, fedeles cselédágyba, a mit a várban csináltak a fegyenczek. Ott aztán csendesen megvárta, míg az örök az ágyat levitték az ellenőr udvarára, a honnan másnap reggel kellett azt tovább szállítani. Éjjel aztán kibújt onnan és elillant.

Az öröket, a kik az ágyat levitték a várból, azzal gyanúsították, hogy egyetértettek a fegyenczel, különben nem is lehetett volna megmagyarázni, hogy a könnyű, fenyőfából készült cselédágyban egy ember súlyát meg ne érezték volna.

*

Még egy szomorú epizódot akarok elbeszélni.

Néhány évvel ezelőtt H. országgyűlési képviselő járt a várban egy fővárosi társasággal. H mindenáron látni akarta a fegyenczek kórházát. Noha az igazgató előre figyelmeztette, hogy nem valami épületes dolog a beteg rabokat látni, H. ragaszkodott kérelméhez.

A kórház három szobából állott. Az elsöben a könnyű betegek, az úgynevezett „maródik“ voltak. Ezek nem sokban különböztek a munkában levő fegyenczektől. Csak olyan ólomszürke, vászonruhás alakok, mint azok. Ott lézengtek vagy dülöngöztek ágyaikon. Noha ágyban fekvő beteg nem volt közöttük.

Az ágyban fekvő betegek a második szobában voltak. Bizony szomorú látvány volt azokat a láztól elgyötört, beesett arczu, többnyire köhécselő, szerencsétlen teremteseket látni. A szobában nehéz, fülledt levegő volt, s a társaság egy része szívesebben fordult volna vissza, hogy az isten szabad ege alá érjen,

de H. kapricizírozta magát, hogy nézzék meg a „súlyos betegek“ szobáját is.

Soha . . . soha sem lehet azt elfelejteni, a ki egyszer látta . . .

Azok a haldokló gonosztevők, azok a csontvázvá aszott, viaszsárga, magukkal tehetetlen alakok, kik lázban csillogó szemekkel meredtek a belépők felé, a világ legszánalomgerjesztőbb látványát nyújtották . . .

Némelyiknek arczán még meglátszott a gonosz indulat, a bűn kinyomata, mit a halál lehe sem volt képes letörölni. Egyik-másik mérgesen nézett a látogatókra, a kik olyan nyomorultan érezték magukat, mert ezeknek a szeméből szemrehányást véltek kiolvasni. Mintha azt mondta volna tekintetök:

— Nohát! Ki van elégítve a kíváncsiságotok?... Bámultok, úgy-e? . . . Idegizgató látvány kellett nektek? . . . Tessék! . . . Itt vagyok! . . . Nézzetek meg jól! . . .

A falnál egy teljesen halálra vált fiatal ember feküdt, a tüdő vész utolsó stádiumában.

Olyan szánalomgerjesztő, rokonszenves alak volt, hogy a látogatók megindultan álltak meg ágya előtt.

A szerencsétlen leolvasta a részvétet arcaikról, s mosolyogva iparkodott fölemelkedni ágyában, mialatt színtelen ajkaival levegő után kapkodva, suttogott:

Már csak egy hetem van hátra . . . aztán kiszabadulok . . .

S a haldokló arczán olyan mennyei boldogság sugárzott, mikor a *kiszabadulok* szót kiejtette, hogy azt tollal leírni nem lehet . . .

Nincs megindítóbb valami, mint a fegyencz temetése . . .

Összetákolt, festetlen deszkakoporsóban, a melynek fáján tegnap még madár dalolt . . . szuro-nyos fegyörök közt, négy daróczruhas fegyencz viszi ki csöndes társát a vár alatt levő kis falusi temetőbe . . .

A fegyenczeknek külön temetőjük van . . .

S hogy elföldelik, sírjára egyszerű fakeresztet tesznek, a melyen egy szám van, egyéb semmi . . .

A fegyencz száma az, melyet életében viselt...

Abban a temetőben minden sír egyenlő, csak a szám más rajta . . .

S noha a fenyőfakereszt hamar elporlik s a gondozatlan sírhantot rohamosan benövi a dudva, azért a munkácsi rabtemetőben állandóan, mindég sok új sír volt . . .

Az elhunytaknak több mint fele tüdővészben pusztult el.

Az ál-Wesselényi sírját azonban mai napig meg lehet ösmerni, mert a friss virág soha sem fogy el róla . . .

Ki tesz virágot a fegyencz sírjára? Ki öntözi könnyeivel, hogy el ne hervadjon? . . .

Azt senki sem tudja.

A barátnök.

I.

A mikor Jolánka tizenhatodik évét betöltötte, szülei kivették a zárdából. Nem azért, mintha nevelését befejezettnek tekintették volna, vagy pedig hogy bemutassák a társaságban. A világeért sem. Az udvari tanácsos papának és a méltóságos mamának sokkal szigorúbb elvei voltak a gyermeknevelésre vonatkozólag. Jolánkát csak azért hozatták haza, mert nélküle nagyon üres volt a ház. Az a teljes komforttal berendezett, nagyúri és illedelmes Bárdonyi-ház, ott az Andrássy-ut végén, a többi pompás villa között. Különösen azóta érezték, hogy szükségük van valakire, mióta fiokat, Bélát, ki a Teréziánumban nevedett s azóta császári és királyi kamarási méltóságot nyert s mint huszárfőhadnagy szolgált a hadseregben, Budapestről áthelyezték Bécsbe.

Úgy a méltóságos úr, mint a méltóságos asszony szigorú erkölcsi elvekben nevelkedtek. Jó szivűek és vallásosak voltak. Egyetlen bűnükül a hiúságot lehetne felhozni. Kissé sokat adtak a látszatra s a világ Ítéletére, s a mellett túlságosan

pedánsak, egy kicsit unalmasak, és rémesen illedelmesek voltak.

Jolánkát német nevelőnő várta odahaza, francia és angol nyelvmester járt hozzá, a zenében és női kézimunkában pedig külön nyert kiképeztetést. Minden vasárnap a szüleivel együtt ment templomba, azonkívül eljártak a filharmonikusok hangversenyeire s az illedelmes premierekre. Minden csütörtökön fogadó napjuk volt, mikor neki is szabad volt bemenni a vendégek közé, az angolosan berendezett szalonba, a hol mindnyájan olyan egyenesen ültek, mint a gyertyaszál és mindnyájan illedelmesen fogyasztották a théát, a mihez a fehér keztyüs inas apró, száraz süteményeket szervírozott. A zsur pontban fél kilenczkor végződött, a mikor a vendégek fölszedték a sátorfájokat s halálra unatkozva és korgó gyomorral, de illedelmesen, haza siettek.

Ez volt Jolánka otthona.

II.

A tanácsosék házi orvosa egy napon kijelentette, hogy Jolánka vérszegény. Többet kell mozognia a szabad levegőn, hogy kifáradjon és jó étvágya legyen. Természetes, hogy a doktor szava szentírás volt a család előtt. S minthogy a mama meg a papa nem értek rá, hogy mindennap sétálni vigyék a leányukat, a családi tanács elhatározta, hogy Jolánkát a nevelőnő gondjaira bízzák. így történt, hogy az észak-német származású, lenszőke hajadon, a kinek teljesen kifogástalan, bár kissé hosszú múltja volt, Jolánkával mindennap két órát sétált a friss

levegőn. Egyszer, hogy a belvárosban jártak, a nevelőnő odaszólt védenczéhez.

— Szeretnék bemenni egy rokonomhoz. Itt lakik az első emeleten. Várjon meg addig Jolánka a kapu alatt. Mindjárt itt leszek.

És a nevelőnő bement, Jolánka meg ott maradt a kapu alatt. A mint ott álldogált, egyszer csak az égiük földszinti lakás ajtaja kinyillott s egy férfialak surrant ki mellette a kapun. Jolánka, meglepetésében, önkéntelenül elszólta magát:

— Géza! . . .

Egy távoli rokonuk volt. Tatáros Géza, miniszteri titkár, a ki gyakran megfordult a házuknál. Az ifjú biborpiros arczzal, zavartan billentette meg kalapját, aztán elsietett. A lány nem tudta mire vélni különös viseletét. Tűnődve nézett utána. Ekkor éles női hang ütötte meg fülét:

— Hát maga is ösmeri?

Jolánka hátrafordult. Az ajtóban, mely a kapu alá nyílt, fiatal nő állott s kémlelőleg nézett arczába. Tarka, piros pongyola volt rajta s kaczer, fehér főkötő a fején. Az arcza nagyon fehér' és nagyon piros volt s a tekintete merész. Egész magatartása Jolánkával szemben ellenségesnek látszott. S hogy rögtön nem kapott feleletet, ismételte kérdését: ¹

— Maga is ösmeri?

Jolánka a jól nevelt, úri leányok udvarias készségével válaszolt:

— Igen. Távoli rokonunk. A zsurjainkon minden csütörtökön ott van.

A lány a küszöbről tetőtől talpig végig mérte Jolánkát, aztán szó nélkül hátat fordított neki és becsapta az ajtót.

Jolánka nem értette az egész dolgot. Jó darabig várt még a kapu alatt, de a nevelőnő csak nem mutatkozott. A mint ott álldogált, egyszer csak az ajtó megint kinyillott. A tarka pongyolás hölgy ismét megjelent a küszöbön. Egy darab vajas kenyér volt a kezében, a miből nagyokat harapott. Az arcza most már barátságosabb volt, a mint Jolánkát nézegette.

— Vár valakit?

— Igen. A Fräulein bement egy rokonát meglátogatni. Öt várom.

— Ki az a Fraulein?

— A német nevelőnőm.

A lány bólintott fejével, mialatt az utolsó falat vajas-kenyeret lenyelte. Aztán jobb karját végighúzta a száján. Majd bement, de az ajtót nyitva hagyta. Jolánka látta, hogy az asztalhoz lép és egy pohár sört tölt magának. Egy darabig ott álldogált még a kapu alatt. Aztán kiállott a kapuba s onnan nézte a járókelőket. Azt is meguntta. Hogy visszafordult, szoknyájának a széle beakadt a kapu záró, reteszébe s a szoknya fodra jó félméternyire leszakadt.

— Jesszusom! Most mit csinállok?! Hátrafordult Az ajtóban ismét ott állt a másik lány s nevetve nézte zavarát. A következő perczben azonban oda lépett hozzá s a könnyűvérű hölgyek ösmert jószívűségével szólt:

— Jöjjön be. Majd fölvarrom.

Jolánka habozás nélkül követte. A zöld ripszgarnitúrával berendezett hónapos szoba levegőjét valami olcsó illatszer telítette. A divánon és székeken apró horgolt térítők díszeltek. Az asztalon a sörösüveg mellett narancs, cigaretták, kucsébertől

került csokoládés doboz és egy rémregény képes ponyvakiadása heverték. Az ágyon selyem blúz és tollas kalap, az ablakpárkányon spirituszlámpa és egy pár lakkcipő egészítették ki a költői rendetlenséget. A falon néhány férfiarckép és a tarka pongyoláshölgy fényképe, több kiadásban s többkévesbbé merész és részben hiányos toilettében.

Ez a Lily lakása.

Jolánka csodálkozva nézett szét.

— Oh! nálam még rendetlenség van. Később szoktam kitakarítani, — szólt Lily, mialatt tűt, czérnát keresett elő. Aztán leültette vendégét és szapora öltésekkel varrta fel a leszakadt fodrot.

— Milyen ügyesen tud varrni! Igazán, nagyon köszönöm a szíveségét.

— Oh! kérem, szót sem érdemel.

Mikor készen volt a munkával, kinézett az ajtón.

— A Fraulein még se jön. Várja meg itt. Ne álldogáljon a kapuban.

— Ha nem vagyok alkalmatlan.

És a két fiatal leány mosolyogva nézett egymásra. Az előkelő, tisztességes, úri leány, meg a *másik*... Jolánka törte meg a csöndet:

— Magukhoz is jár Tatáros Géza?

— Igen (Lily a festék alatt elpirult) eljön néha hozzám. Én árva vagyok. Egyedül lakom.

— Szegény. Senkije nincs?

— Senkim . . .

Jolánka részvétellel nézett reá.

Lily erre egy szentimentális mesével állott elő, melynek minden szava szemenszedett hazugság volt. Elmondta, hogy lelketlen szülei kiűzték a világba, mert nem akart ahhoz nőül menni, a kihez kény-

szerítették és hogy Gézával már régen szeretik egymást, de a Géza szülei is ellenzik házasságukat. . .

Jolánka könnyekig elérzékenyedett.

Erre Lily minden átmenet nélkül vidámabb hangba csapott át, mialatt felugrott a székről:

— Akar sört?

Már töltött is, a mikor mondta, be sem várva a választ.

Jolánka nem akarta visszautasítani, nehogy megsértse vele ezt a szerencsétlen, sorsüldözött teremtetést, a ki olyan szeretetreméltóan viselte magát véle szemben. Aztán, mialatt társnője tovább csevegett, elgondolta, hogy milyen szerencsétlen ember lehet az a szegény Géza is, a kinek olyan rémséges szerelmi bánata van. Pedig milyen gondatlannak és jókedvűnek látszik a csütörtöki zsurokon.

A két leány egy darabig még együtt maradt. Végre a Fraulein léptei hallatszottak a kapu alatt. Lily izgatottan szólt oda vendégének:

— Siessen. Jön a nevelőnő. Aztán nehogy megmondja neki, hogy nálam volt.

Sietve kezet fogtak s Jolánka kisietett. A Fraulein izgatott és zavart volt. Bocsánatot kért a növendékétől, hogy soká oda maradt. Jolánka nem törődött vele.

A fiatal leány útközben elgondolkozott. Sok dolog volt, a mit nem értett meg új barátnője helyzetében. De azért valami titkos ösztön azt súgta neki, hogy odahaza, a szülei előtt nem szabad elárulnia kalandját. Nem is tette.

III.

Tulajdonképpen nem Lilynek hívták. Hanem a mikor vidékről fölkerült Budapestre, itt az egyszerű Mariból hamarosan Lilyvé vedlett.

Lett belőle Lily. Egyéb semmi . . .

Sajátságos szatírája a sorsnak, hogy ez a két leány összekerült. Az ártatlan előkelő leány, a kinek fogalma sem volt a romlottságról, és a másik, a kinek az erkölcsi romlottság volt éltető eleme, mindennapi kenyere.

Pedig egyidősök voltak.

Másnap, mikor a nevelőnő megint bement „rokonát¹⁴ meglátogatni, Jolánka ismét a kapuban maradt. Lily nem sokáig váratott magára. Már az ablakból látta jönni őket s azonnal kijött szobájából. Régi ismerős módjára, mosolyogva üdvözölte új barátnőjét.

- Jöjjön be, mutatok valamit. Es Jolánka bement.

— Nézze mit kaptam tegnap.

Lily egy kis bőrtokot vett elő, a melynek pirosbársony alapjáról egy pár briliáns függő szórta vakító sugarait.

Testvérek közt megért őt koronát.

- Nagyon szép. A mama is kapott ilyet tavaly kriszkindlibe a papától. De ez még szebb. Nagyobbak a kövek.

Lily eltette az ékszert

— Mindjárt hozzák a reggelit. Két pár tormás virstlit hozattam. Csak úgy találomra. Gondoltam, hogy talán megint eljön.

Jolánka egész zavarba jött. .

— Oh! kérem, hogy fogadjam el? . . .

— Szót sem érdemel.

Ekkor az ajtót kívülről a lábával megrágta valaki. Lily hirtelen fölugrott. Hogy kinyitotta, egy pinczér állt a küszöbön, két krigli sörrel és két pár gőzölgő virslivel.

— Nem tudom kinyitni e miatt a vaczak miatt.

— Jól van, jól. Ne járjon a szája. Tegye le az asztalra, oszt' menjen dolgára.

A pinczér szemtelenül röhögött. Aztán csodálkozva nézett Jolánkára. Az egyszerű, angolos posztóruhába öltözött úri leány úgy kirítt ebből a keretből.

— Itt a pénze.

Lily kezébe olvasta az aprópénzt. A pinczér távozásközben az ajtóból még egyszer visszanézett.

IV.

És a két leány ezentúl is mindennap találkozott. Jolánkát rendkívül izgatta ez a titokteljes barátkozás. Sajátos ingerrel birt rá nézve a dolog. Olyan más volt ez az ő új barátnője, mint a kiket eddig ösmert, a zárdanövendékek s azok az úri leányok, a kikkel zsurokon szokott volt találkozni. Lilyt is vonzotta ez a más légkörhöz tartozó előkelő úri leány az ő naiv ártatlanságával.

És sajátos, hogy ez a testben, lélekben egyaránt megromlott teremtmény, napról-napra jobban megszerette a másikat, a kinek annyira tisztelte ártatlanságát, hogy soha egy kétértelmű szót nem ejtett volna ki előtte.

A Fraulein nem sokat törődött vele, hogy Jolánka hol tölti idejét, míg ő a „rokonát* látogatja. A méltóságos urék persze egy szót se tudtak az egész dologról. Tatáros Géza csak úgy eljárt a csütörtöki zsurokra, mint azelőtt. Jolánka mindig csodálkozva nézett rá, hogy milyen vidám és derült tud lenni ez a szegény ember, a kinek olyan rémséges szerelmi bánata van. Lilyt néha megkérdezte, hogy miben van a dolguk? A perditá kénytelen-kelletlen tovább szötte a hazugságot. De egyáltalában nem szívesen beszélt róla. Jolánka aztán nem is igen faggatta. Minthogy mindennap együtt reggeliztek, Jolánka néha apró ajándékokat vitt barátnőjének, melyeket megtakarított zsebpénzéből vásárolt, így viszonzta Lily vendégszeretét.

Édes, bizalmas, hangulatos délelőttök voltak ezek, melyeket a két fiatal leány együtt töltött. Jolánka sok-sok év múlva is visszagondolt erre az időkre.

Egyszer azonban beköszöntött a katasztrófa.

V.

Körülbelül egy fél év óta ösmerte már egymást a két leány, mikor Jolánka fivére, Bárdonyi Béla huszárőhadnagy cs. és kir. kamarás megérkezett Becsből szülei látogatására. Hogy, hogy nem történt, de elég az hozzá, hogy egy szép napon Béla, a ki imádtá nővérét, mód nélkül fölháborodva érkezett haza. Előbb Jolánkát vette elő négy szemközt. Aztán rendkívül földúlt arczzal állított be szüleihez, a

kikkel bizalmasan egy teljes óráig konferált. A mama egyik ájulásból a másikba esett, a papa pedig levetkőzve méltóságát, úgy káromkodott, mint egy huszárkápplár. A lenszöke északnémetországi nevelőnő azonnal csomagolt és még az este elutazott. Jolánka sirt. Béla dühöngött. Másnap pedig az egész család elutazott a Riviérára.

VI.

Négy év telt el.

Jolánkából azóta Jolán lett, a kiben most senkisémet ösmerne rá Lily egykori barátnőjére. Komoly, nyugodt, előkelő és méltóságos hölgy, méltó büszkesége családjának és minden boldogsága a vőlegényének, báró Bolzalaky Gábornak, a ki ezer holdas birtoka mellett is olyan tökéletes ember, hogy Jolán szülei sem tudtak semmi kivetni valót fölfedezni benne.

Miután egy félévig jártak jegyben, az esküvő napja is elérkezett.

Gyönyörű májusi reggelre virradt a főváros. Jolán (Istenem! melyik menyasszony tudna aludni leánysága utolsó éjjelén?!...) már hajnalban talpon volt. A frizéernő is korán eljött. Megfésülte, és fejére tette a narancsvirágkoszorút. Csak a fátyol hiányzott még. Azt majd fölteszi a mama. A fésülő asszony elsietett, mert még ma sok dolga van. Jolán a szimbolisztikus virággal fején, egyszerű szürke ruhában, ott álldogált a folyosón, mely az udvarra nézett. Az egész ház aludt még. Az álmos viczeházmester ásitva locsolta a kövezetét. Ekkor egy hordár jelent

meg a kapuban. Kezében kis levél volt, melynek címzését iparkodott kibetűzni.

Jolán áthajolt a vaskorláton.

— Kit keres?

— Bárdonyi Jolán ő nagyságát.

— Hozza föl a levelet.

Reszkető Írással, kusza betűkkel, néhány sor volt odavetve:

„Ha emlékszik még rám, az istenre kérem látogasson meg *azonnal*. Csak egy néhány perezre

Lily“

Jolánt csodálatos hangulat lepte meg. Eszébe jutottak a régi napok, melyeket együtt töltött azzal a leánynyal, a kit azóta se látott.

Habozás nélkül selyem sált kötött fejére s másik perezben kiosont a kapun. Az utcára érve meggyorsította lépteit, s fél óra alatt ott volt a Lily lakásán.

Hogy benyitott a szobába, megdöbbenve állott meg a küszöbön.

A pusztulás, a nyomor sötét képét látta ott. Az ágyban, isten és emberektől elhagyatva, egy csontvázra aszott alak feküdt, a ki reszkető karjait tárta ki felé.

Köszönöm, hogy eljött. Az isten áldja meg érte! . . .

A narancsvirágkoszorús menyasszony oda lépett az ágyhoz s könyezve hajolt a haldokló perditára . . .

TARTALOM.

	Lap
Ha más nem akad	3
Csere	13
A bútorok	21
Inkognitóban	29
Katicza —.....	37
A medve	49
A zöld gróf szerelme	59
Pusztuló udvarház	66
Neveidében	76
Tanódné öröksége	83.
Az arany paraszt	91
A Gaáth-lányok öröksége	100
Az illat	102.
Judit	119
Egy vén kastély	130
A munkácsi várról	141
A barátnők	15A